

Tisdagen den 25 maj.
Kl. 10.00

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

§ 1 Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet inkomna

DEPARTEMENTSPROTOKOLL
19.5.1971

Granskning av fullmakt för ledamot av riksdagen

Till justitiedepartementet har från riksskatteverket inkommit fullmakt för kontrollanten Börje Runesson, Finspång, som vid ny röstsammanräkning, vilken verkställdes av länsstyrelsen i Östergötlands län, utsetts till ledamot av riksdagen i avgången ledamots ställe.

Granskning av fullmakten företas inför chefen för justitiedepartementet i närvaro av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret.

Någon anmärkning framställs ej mot fullmakten.

Protokoll över den företagna granskningen skall tillsammans med fullmakten överlämnas till riksdagen.

Enligt uppdrag
Margit Hirén

Det antecknades att herr Runesson (s) utsetts att inträda såsom ledamot av kammaren i stället för herr Larsson i Lotorp (s), vilken avlidit.

Herr talmannen meddelade att herr Runesson intagit sin plats i kammaren.

§ 2 Herr talmannen meddelade att herr Svedberg enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskriven under tiden den 10 maj tills vidare.

Herr Svedberg beviljades erforderlig ledighet från riksdagsgöromålen.

§ 3 Föredrogs, men bordlades åter lagutskottets betänkande nr 10, näringsutskottets betänkande nr 20 och inrikesutskottets betänkande nr 15.

§ 4 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 123.

§ 5 Presstöd och annonsskatt

Herr TALMANNEN yttrade:

Konstitutionsutskottets betänkande nr 32 och skatteutskottets betänkande nr 30 föredras och debatteras i ett sammanhang och yrkanden

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

beträffande båda dessa betänkanden framställs under den gemensamma överläggningen.

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande nr 32 i anledning av proposition angående stöd till dagspressen och i samband därmed väckta motioner m. m. samt

skatteutskottets betänkande nr 30 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning till annonskatt jämte motioner.

Konstitutionsutskottets betänkande nr 32

Sedan Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen (bil. 9 s. 96, 97 och 106) föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1971/72 beräkna till Stöd till dagspressen ett förslagsanslag av 30 miljoner kronor, till Samdistributionsrabatt för dagstidningar ett förslagsanslag av 10 miljoner kronor och till Pressens lånefond ett investeringsanslag av 25 miljoner kronor, hade dessa frågor upptagits i proposition 1971:27 angående stöd till dagspressen.

I proposition 1971:27 hemställdes att riksdagen

1) godkände i propositionen angivna grunder för produktionsbidrag till dagstidningar,

2) till Produktionsbidrag för dagstidningar för budgetåret 1971/72 under sjunde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 33 000 000 kronor,

3) till Samdistributionsrabatt för dagstidningar för budgetåret 1971/72 under sjunde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 10 000 000 kronor,

4) till Pressens lånefond för budgetåret 1971/72 under fonden för låneunderstöd anvisade ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor.

Beträffande det huvudsakliga innehållet i propositionen 1971:27 anfördes bl. a. följande:

”I propositionen föreslås ett statligt stöd till dagspressen i form av ett produktionsbidrag till sådana tidningsföretag som ger ut andratidningar. Med andratidning förstås i detta sammanhang dagstidning som på sin utgivningsort har mindre upplaga än annan tidning.

För dagstidning som utkommer 2–7 dagar i veckan beräknas bidraget på grundval av pappersförbrukningen minskad med den del som går åt för annonsutrymme och utgör 3 000 kronor per ton. Bidraget får dock uppgå till högst 3,5 miljoner kronor för storstadstidning och 1 miljon kronor för annan tidning. För dagstidning som utkommer en gång i veckan utgår bidraget med ett fast belopp, nämligen 200 000 kronor. Detta belopp utgör också minimibidrag för tidning som utkommer mer än en dag i veckan.

Handläggningen av bidragsärendena avses uppdras åt styrelsen för pressens lånefond.”

I detta betänkande behandlades

dels motionen 1971:542 av herr Möller i Gävle m. fl.,

dels de i samband med propositionen 1971:27 väckta motionerna

1971:1275 av herr Björk i Göteborg, vari hemställts att vederbörande utskott vid behandling av propositionen 1971:27 skulle beakta i motionen anförda synpunkter,

1971:1276 av herrar Johansson i Växjö och Gustavsson i Alvesta, vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1971:27 uttalade, att produktionsbidrag skulle kunna utgå till s. k. avläggare och andra tidningar, som hade produktionssamarbete med annan större tidning, om minst halva antalet sidor var ombrutna i förhållande till huvudtidningen och de i propositionen uppställda villkoren för stöd i övrigt var uppfyllda,

1971:1277 av herrar Svanström och Dahlgren, vari hemställts att riksdagen vid sin behandling av propositionen 1971:27 beslutade, att 7 § i kungörelsen om produktionsbidrag för dagstidningar skulle erhålla i motionen angiven lydelse, vilket förslag innebar att bidrag skulle utgå för dagstidning, som ej var andratidning, om den vid en totalbedömning av tidningens konkurrenssituation inom spridningsområdet hade samma svårigheter som en andratidning,

1971:1281 av herr Bohman m. fl. vari hemställts att riksdagen skulle I. avslå propositionen 1971:27 vad gällde grunderna för produktionsbidrag till pressen, II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t förelade höstriksdagen nytt förslag till stöd till dagspressen, utarbetat i samarbete med pressens organisationer och med beaktande av det i motionen anförda, att utgå för tid från och med den 1 januari 1971,

1971:1282 av herr Helén m. fl., vari hemställts att riksdagen

1. förändrade förslaget i propositionen 1971:27 om presstöd i enlighet med vad i motionen anförts, innebärande att förslaget borde kompletteras med en regel enligt vilken lika stort bidrag skulle utgå till både första- och andratidningen om skillnaden i nettoupplaga understeg 10 % – dock högst 1 000 000 kronor till förstetidning – samt efter en proportionellt fallande skala till förstetidningen om skillnaden var mellan 10 och 20 % varjämte slutligen förstetidningen borde bli utan bidrag om skillnaden översteg 20 %, samt

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om en parlamentarisk utredning för att granska pressens situation och med de uppgifter som skisserats i motionen,

1971:1286 av herr Wiklund i Härnösand m. fl., vari hemställts att riksdagen skulle besluta att med *dagstidning* skulle förstås allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär, som normalt utkom med minst ett nummer varje vecka och vars upplaga till övervägande delen var eller vanligtvis brukade vara abonnerad.

Utskottet hemställde
att riksdagen

1) skulle avslå motionen 1971:1281, såvitt avsåg avslag på propositionens förslag om produktionsbidrag till dagspressen och anhållan om nytt förslag,

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1971:1282, såvitt nu var i fråga, godkände de i propositionen 1971:27

förordade grunderna för produktionsbidrag till dagstidningar,

3) i anledning av motionerna 1971:1275, 1971:1276, 1971:1277, 1971:1281 och 1971:1282, de båda sistnämnda såvitt de ej behandlats under 1) och 2), samt 1971:1286 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om tillsättande av en kommitté,

4) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Produktionsbidrag för dagstidningar för budgetåret 1971/72 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 33 000 000 kronor,

5) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Samdistributionsrabatt för dagstidningar för budgetåret 1971/72 på driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 10 000 000 kronor,

6) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Pressens lånefond för budgetåret 1971/72 under fonden för låneunderstöd anvisade ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor,

7) förklarade motionen 1971:542 besvarad med vad utskottet anfört.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar Hernelius och Werner i Malmö (båda m), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen

1) med bifall till motionen 1971:1281, såvitt nu var i fråga, skulle avslå Kungl. Maj:ts proposition 1971:27 i vad gällde produktionsbidrag till dagstidningar,

2) med bifall till motionen 1971:1281, såvitt den ej behandlats under 1), samt i anledning av motionerna 1971:1275, 1971:1276, 1971:1277, 1971:1282 och 1971:1286 i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att Kungl. Maj:t skulle förelägga höstriksdagen nytt förslag till stöd till dagspressen, utarbetat i samarbete med pressens organisationer och med beaktande av det i motionen 1971:1281 anförda, att utgå för tid från och med den 1 januari 1971,

3)–5) = 5)–7) i utskottets hemställan,

2) av herrar Nelander och Ahlmark (båda fp), vilka ansett att utskottet under 2, 3 och 4 bort hemställa,

2) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971:1282 såvitt nu var i fråga godkände grunder för produktionsbidrag till dagstidningar i enlighet med vad som förordas i motionen 1971:1282,

3) att riksdagen med bifall till motionen 1971:1282 såvitt den ej behandlats under 2) och i anledning av motionerna 1971:1275, 1971:1276, 1971:1277, 1971:1281 såvitt den ej behandlats under 1) samt 1971:1286 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om en parlamentarisk utredning för att granska pressens situation med de uppgifter som angetts i reservationen och i motionen 1971:1282,

4) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1971:1282 till Produktionsbidrag för dagstidningar för budgetåret 1971/72 under sjunde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 37 000 000 kronor.

Tisdagen den
25 maj 1971

Presstödet och
annonsskatt

I proposition 1971:28 hade Kungl. Maj:t under återopande av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 19 februari 1971 föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om annonsskatt.

I propositionen hade föreslagits att skatt fr. o. m. den 1 juli 1971 skulle utgå på annonser i dagstidningar och andra periodiska publikationer. Enligt förslaget skulle skatten utgå på priset för införandet av annons exklusive skatt och utgöra 6 % för annons i dagstidning och 10 % för annons i annan periodisk publikation. Skatten skulle uppbäras och redovisas av ägaren av publikation i vilken annonser infördes. Vidare hade föreslagits, att vid redovisningen för skatten avdrag fick göras från de skattepliktiga annonsintäkterna med 3 miljoner kronor för år. Skatt behövde alltså inte redovisas för en publikation där annonsintäkterna ej översteg 3 miljoner kronor.

Med anledning av propositionen hade väckts motionerna

1971:1235 av herr Levin,

1971:1238 av herr Sjöholm,

1971:1239 av herr Åsling,

1971:1242 av herr Nordstrandh m. fl.,

1971:1283 av herr Bohman m. fl., vari hemställdes att riksdagen skulle avslå propositionen 1971:28,

1971:1284 av herr Helén m. fl., vari hemställdes att riksdagen

1. skulle avslå proposition 1971:28 samt

2. för finansiering av presstödet m. m. beslutade höja tobaksskatten med 0,5 öre per cigarrett oavsett skatteklass,

1971:1285 av herr förste vice talmannen Bengtson och herr Börjesson i Falköping,

1971:1287 av herr Carlström,

1971:1288 av herr Nordstrandh m. fl.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen skulle avslå följande motioner, avseende avslag på proposition 1971:28, nämligen

1. 1971:1235,

2. 1971:1238,

3. 1971:1283,

4. 1971:1284,

5. 1971:1287,

B. att riksdagen med anledning av proposition 1971:28 och med avslag på följande motioner, avseende ändringar i propositionen, nämligen 1971:1239, 1971:1242, 1971:1285 och 1971:1288, skulle antaga av utskottet framfört förslag till förordning om annonsskatt, vilket förslag bl. a. innebar att gränsen för redovisningskyldighet sattes vid en årlig annonsomsättning på 60 000 kronor och att alla skattskyldiga som låg över denna gräns skulle leverera in skatt för tvåmånadersperioder på sätt i

propositionen föreslagits för flertalet skattskyldiga. Till den del skatten avsåg en annonsomsättning av högst 3 miljoner kronor per år borde skatten restitueras halvårsvis till samtliga redovisningsskyldiga, varvid outnyttjad restitutionsrätt under första halvåret skulle kunna överföras till det andra halvåret inom tremiljonersgränsen.

Reservationer hade avgivits

1. av fru Nettelbrandt och herr Larsson i Umeå (båda fp), vilka ansett att utskottet under punkterna A och B bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:1284 skulle avslå proposition 1971:28 med förslag till förordning om annonsskatt och i stället antaga av reservanterna angivet förslag till förordning om ändring i förordningen (1961:394) om tobaksskatt,

2. av herrar Magnusson i Borås och Söderström (båda m), vilka ansett att utskottet under punkterna A och B bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:1283 skulle avslå proposition 1971:28 med förslag till förordning om annonsskatt.

Till detta betänkande hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Olof Johansson i Stockholm och Björk i Gävle (båda c).

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Utskottsmajoriteten säger i betänkandet från konstitutionsutskottet: "Det i propositionen föreslagna presstödet utgör enligt utskottet den bästa nu genomförbara stödåtgärden och bör därför godtas."

Vad bygger utskottsmajoriteten detta uttalande på? Det är min första fråga. Utskottet har ju icke haft någon diskussion om alternativ. Utskottet har nöjt sig med att efter en i förhållande till ärendets vikt mycket knapphändig behandling i stort sett godta Kungl. Maj:ts proposition. När oformligheten eller rättare sagt tendensen i propositionen blivit alltför uppenbar — t. ex. då regeln om andratidning på utgivningsorten inte håller — så gör man en hjälpregel och hänskjuter problemen till en ny utredning. Men först skall propositionens förslag träda i kraft.

Vad värre är: Ej heller Kungl. Maj:t har gjort någon utredning. Vi har haft två tidigare pressutredningar under 1960-talet. Den första kapsejsade och ledde till ett presstöd. Den andra tog sikte på generella åtgärder under ingående samråd med pressens organisationer, och resultatet blev ett förslag rörande distributionsfrågor och inrättandet av en lånefond. Detta förslag från den Lindholmska kommittén accepterades av finansministern och sattes i kraft, och genomförandet har också mötts med allmän uppskattning. Det har slagit väl ut, vilket dock inte hindrar att det i dag i utskottsbetänkandet framförs ett enhälligt önskemål om en ändring av vissa bestämmelser rörande distributionen. Men det är en sak för sig.

Båda dessa utredningar remissbehandlades och prövades ingående. Denna gång: ingen utredning, ingen remissbehandling, snabbbehandling i utskotten. Min fråga nr 2 är därför: Anser utskottsmajoriteten att en sådan handläggning är riksdagen riktigt värdig? Det gäller dock här en

principiell nyordning, en metod som vi torde vara ensamma om i världen. Med begreppet "världen" menar jag i detta sammanhang de länder där det existerar en av staten oberoende press. Därtill berör propositionen i allra högsta grad ett så känsligt område som tryckfrihetsfrågorna. Om detta något *mera senare*.

Är en sådan behandling riksdagen värdig? Några av reservanterna har gjort sig skyldiga till ett understatement och har kallat förfarings sättet ovanligt. Det finns plats också för ett annat ord för handläggningen, nämligen att den bort vara otillåten. Ja, det finns också ett tredje ord, som börjar med o-, nämligen otillständig. Man kan alltefter temperament välja vilket man vill.

Kanske har det varit någon sorts utredning i kanslihuset. Några personer har fått en idé, som sedermera har tagit form. Den presenterades senast i morse så att "man tar från de rika tidningarna och ger åt de fattiga". Det är bara det att man tar så mycket mer än man ger. Anslag till samhällsinformation lär det väl knappast vara pressens sak att inkassera pengar för. Man gör också ont värre för de fattiga tidningarna. All erfarenhet säger nämligen att prishöjningar på annonserna – och en skatt i detta sammanhang slår inte annorlunda – främst går ut över andra- och tredjetidningarna.

Vi vet alla att det politiska underlaget för dagens beslut och debatt består i en överenskommelse mellan socialdemokraterna och centerpartiet. Kanske har den tillkommit enligt do, ut des-metoden: jag ger för att du skall ge. Det är för oss utomstående obekant. Man kan dock konstatera att intet av dessa två partier direkt missgynnas av utformningen av presstödet.

Det får också en annan effekt. Socialdemokraterna har ansett sig böra använda en del av sitt partistöd för den socialdemokratiska pressen. De pengarna sparas nu till övervägande delen in. Det är inget att säga om det annat än att det inte precis är att ta från de rika och ge åt de fattiga, eftersom det väl inte finns något rikare parti här i landet än det socialdemokratiska.

Frågan om tryckfrihetsförordningen har utskottet icke velat gå närmare in på. Det grundlagsvårdande utskottet har efter voteringar avböjt förslag om hearings med experterna. Sakfrågan kringgår man genom att säga, att propositionens positiva syfte är "att vidmakthålla och vidga möjligheterna till en fri debatt. Med denna utgångspunkt har utskottet ej kunnat finna det föreslagna stödet oförenligt med regeringsformens och tryckfrihetsförordningens bestämmelser." Jag vill säga att syftet ju alltid är intressant, men även det bästa syfte kan ju komma i konflikt med reglerna. Och att gå förbi frågan om tillåtligheten eller icke tillåtligheten av den utformning av presstödet som här föreslås genom att helt enkelt hänvisa till syftet är häpnadsväckande.

Med skäl kan också hävdas att den form man valt ger stort utrymme för godtycke. I vissa delar är förslaget skraddarsytt. Det öppnar också portarna för mer godtycke. I och med att man accepterar att det är tillåtet enligt tryckfrihetsförordningen att på detta sätt stödja vissa publikationer och drabba andra står fältet fritt för snart sagt varjehanda åtgärd. Låt mig ta ett exempel. En tidning, som skulle ha fått 15 miljoner

kronor, om det icke varit en spärregel uppåt för storstadstidningarna, får nu 3,5 miljoner, ett belopp som den mer än väl inbetalar i annonsskatt. Om man tog bort den spärregeln och samtidigt införde en spärregel nedåt i förhållande till upplagan, så skulle man få en betydande omkastning av strukturen. Skulle detta icke vara intressant ur tryckfrihetssynpunkt? Utskottet anser tydligen inte det, trots att det här är fråga om direkt insatta åtgärder från statsmakternas sida.

Herr talman! I all oenighet i dag är vi i alla fall eniga om en sak, nämligen om behovet av åtgärder till stöd för opinionsbildningen och informationen. Om detta råder icke någon meningsskiljaktighet. Det är beklagligt att de generella åtgärder som begärts tidigare icke har satts in med större kraft. Det har t. ex. varit ganska obegripligt att staten, även när den driver ren affärsverksamhet, som i fråga om Tipstjänst och Penninglotteriet, har ansett att tillkännagivanden av det slaget skall gå utan ersättning i pressen. Så är inte förhållandet i exempelvis våra grannländer. Det är också obegripligt att staten så länge har tyckt att den information som medborgarna har rätt att kräva om åtgärder som vidtagits av myndigheterna eller som är att vänta skall så att säga åka snålskjuts i pressen. Nu skall det bli en ändring, men det är så dags. Hade dessa generella åtgärder satts in tidigare, hade mycket varit annorlunda.

I det sammanhanget skall jag rent parentetiskt skjuta in en liten maning till finansministern. För några månader sedan talade vi om behovet av information om de nya skattelagarna – jag syftar alltså på nyheterna i fråga om kriminalisering – och jag tillät mig säga att det borde ges information ganska snart, eftersom lagarna de facto trädde i kraft den 1 januari. Det vore bra om finansministern tog sig en funderare till på den saken. Men detta var rent parentetiskt, herr finansminister.

Om generella åtgärder hade satts in tidigare, hade läget för pressen varit ett annat. Vad gör man nu? Nu vill man finansiera stödet med hjälp av reklamen. Varför skall man då ha skatt på reklam? Ja, det är svårt att analysera orsaken till detta. Skatteobjekten sinar naturligtvis, men varför just reklamen är så fientlig är svårt att se. Vill man att informationen om varor och nyttigheter i framtiden helst skall ske genom konsumentupplysningsmyndigheter och icke genom enskilt initiativ? I så fall är det en ytterst obehaglig tendens.

Det är inte avsikten här att gå in på frågan om reklamens vara eller icke vara, ej heller om dess fördelar och nackdelar. Låt mig bara erinra om vad reklamen har betytt i det moderna svenska samhället under årens lopp. Hinke Berggren sade en gång att det var konfektionens som hindrade revolutionen i Sverige. Jag går inte riktigt så långt, men jag skulle vilja säga att konfektionens frammarsch var ett steg i jämlikhetssträvandena, och detta åstadkoms icke genom beslut i riksdagen utan genom reklam. Det var ett enda exempel. Ett annat exempel är lätt att få – personlig hygien och annat har drivits fram genom reklam på ett alldeles särskilt sätt.

Den tidningskris som vi nu står inför är internationell. Den gör sig gällande både inom och utom Sverige. Det vore frestande att analysera varför det uppstått en sådan tidningskris, men det skulle föra för långt – kammarens dagordning är späckad. Jag skall bara peka på några omständigheter.

En betydande del av tidningarnas intäkter – i Sverige mellan 60 och 70 procent – kommer via annonserna. Varför är det så? frågar kanske någon. Är inte det fel? Jo visst, det är inte önskvärt, men det finns naturligtvis skäl för att det är som det är. Det finns inga skäl för att man skulle undvika att ta ut priser på prenumeration och lösnummer där de marknadsmässiga möjligheterna finns.

Faktum är att annonserna täcker en betydande del av pressens kostnader. Nu har detta läge ändrats, bl. a. genom att vi har fått nya media – TV och radio – som i flertalet länder lever i ett konkurrensskyddat klimat. De får pengarna från licenser eller från statskassan, och den konkurrens som sker med pressen är ganska ojämn. Tidningarna är inte i den lyckliga belägenheten som Sveriges Radio är att kunna ta lätt på kostnadssidan eftersom den alltid täcks.

Vidare har koncentrationstendensen inom näringslivet minskat antalet annonsörer. Nya reklamformer har kommit till – bussar, järnvägar, tunnelbanor och mycket annat. Nya tidningstyper har delvis tagit hand om marknaden, tidningstyper som inte är direkt annonsintresserade eller ägnade för annonsering. För att inte röra upp några svenska känslor skall jag nöja mig med att peka på ett par tidningar i Danmark – Ekstrabladet och B.T. Det har också blivit en strukturförändring inom annonsmarknaden, beroende på de förändringar som ägt rum inom distributionen. Hela den tekniska annonsering som fanns på 1930-talet är i dag i stort sett borta. Vi kan se på tidningarnas annonsidor för att konstatera vilka annonser som i dag förekommer. Det är övervägande livsmedel vissa dagar – sådant som praktiskt taget inte fanns alls för några år sedan.

Regeringen lägger nu fram ett förslag som drabbar just tidningsannonseringen av alla reklamformer. Det sker i ett läge när annonskonjunkturen viker och tidningsannonseringen kämpar hårt med andra reklamformer. Då drabbas just den. Ja, men det gör väl inte så mycket, säger man då, ty det blir senare en skatt på reklamen. Ja, det är också en tröst för ett tigerhjärta.

Herr talman! I reservationen 1 yrkas avslag på propositionen nr 27. Men det är icke en negativ inställning som där demonstreras. Tvärtom begärs i samma reservation, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att ett nytt förslag till stöd för dagspressen, utarbetat i samarbete med pressens organisationer, skall föreläggas höstriktsdagen.

Vi menar att detta är fullt möjligt. Det finns tid under de månader som kommer att låta göra en snabbutredning. Det finns tid att göra en snabbremiss och till höstriktsdagen få fram ett förslag som inte behöver försena de konkreta stödåtgärderna med en enda dag. Det är alltså yrkandet i reservationen 1.

Till sist, herr talman, vill jag nöja mig med att konstatera att även om regeringens syfte är gott – i den delen instämmer jag med utskottet – så har utformningen av förslaget blivit allt annat än lämplig. Man lägger alltså en skatt på annonsen bland alla reklammedel, man gör den delvis diskriminatorisk, man fördelar sedan ett presstöd efter godtyckliga normer och man viftar bort alla de invändningar som av tryckfrihetsrättsliga skäl kan göras mot en sådan anordning. Man vill inte ens utreda den frågan. Ändå finns det så mycket material, bl. a. i utskottets bilagor, att

var och en kan se vilka ömtåliga områden man rör sig på här. Jag vill särskilt fästa uppmärksamheten på vad hovrättspresidenten Kjellin i annat sammanhang har sagt. Vad han säger är så mycket viktigare som han var ordförande i den kommitté som utformade nu gällande tryckfrihetsförordning, om jag minns rätt.

Allt detta tyder på att vi har råkat in i ett politiskt klimat som är annorlunda än det var för någon tid sedan. Man är tydligen mindre angelägen att ta hänsyn till oliktänkande, mindre angelägen om att arbeta fram en produkt i samråd och samförstånd. Man nöjer sig med en uppgörelse som tryggar majoriteten, och därmed är man belåten. Detta är en ny tendens och en för framtiden ganska skrämmande tendens. Det är möjligt att många vill ha det så, men jag ifrågasätter ändå om regeringen gör klokt i att arbeta efter sådana linjer med övergivande av mer beprövade sådana i svensk samhällsdebatt och svensk beslutsföring.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 1 vid konstitutionsutskottets betänkande nr 32.

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Hellre tidningar utan allmän rösträtt än allmän rösträtt utan tidningar. Så formulerade en gång en anhängare av *både* pressfrihet och allmän rösträtt sin höga uppskattning av oberoende tidningar. Hans tanke var att kärnan i demokratin är den fria debatten och att den fria debatten svårligen kan tänkas utan fria tidningar.

För den rörelse jag tillhör har bekännelsen till den fria debatten och den fria pressen alltid varit en självklar utgångspunkt för reformer och tänkande. Liberalismen kan kritiseras för åtskilligt men mycket sällan för att man inte slagit vakt om det fria ordet. När press- och yttrandefriheten bröt igenom i en rad länder i förra århundradet var det liberaler som upplyste om dess värde. John Stuart Mills ord om debatten som värn mot förtryck, stillastående och fördomar är fortfarande den mest slagkraftiga motiveringen för fria meningsbrytningar.

När de demokratiska rättigheter som uppnåtts skulle försvaras en bit in på 1900-talet mot totalitära ideologier av olika färg och ofta av förskräckande styrka var det liberaler, gång på gång i samverkan med den demokratiska socialismen, som stod i främsta ledet. Propagandan från fascistiska och kommunistiska partier att de företrädde den "sanna" eller "egentliga" folkviljan och därför hade rätt att tysta andra fann sina bittraste motståndare hos de politiker och publicister som lärt sig att demokrati är styrelse genom diskussion.

I vårt land har de striderna sällan stått lika hårda som på den europeiska kontinenten. En del liberala och socialdemokratiska skribenter lärde sig under andra världskriget hur lätt en regering kan begränsa det fria ordet om den tror att det är i nationens intresse. Därför höjdes *efter* kriget krav på en ny tryckfrihetsförordning för att värna om pressen i olika och skärpta lägen.

Därefter har vi sett att tidningsdöden är ett hot mot en mångsidig debatt – inte för att statsmakterna önskar det men för att ekonomi och koncentrationstendenser dödar vissa tidningar och stärker andra. Därför har under relativ enighet flera reformer genomförts för att underlätta

pressens ekonomiska situation och motverka nedläggningen av tidningar.

Ingen rörelse kan därför ta de problem vi nu resonerar om mer allvarligt än den liberala. Propositionerna 27 och 28 om presstöd och annonsskatt rör vid en bit av kärnan i vår ideologi: om pressen som den främsta bäraren av en fri debatt. Det gör det särskilt viktigt för oss att nu sträva efter enighet i de här frågorna. Det gör oss samtidigt mindre överraskade när vi inte lyckas utan ställs ensamma. Det har hänt förr och liberaler har sällan tvekat inför strider av det slaget.

Vår utgångspunkt är därför given: Självständiga tidningar är omistliga inslag i vår demokrati. Om tidningar försvagas ekonomiskt och riskerar att läggas ner bör vi finna rimliga former för stöd så att de kan överleva. Om tidningar går hyggligt ihop och ibland ger en ordentlig vinst skall vi undvika åtgärder som kan försvaga deras ställning och urholka deras ekonomi. Ty tidningar som är ekonomiskt starka är också i regel mer självständiga än andra: mot annonsörer, partier, statsmakter och ägare. Den regeln har sina undantag men är ändå så ofta dokumenterad att vi ständigt bör minnas den: *Se till att vi stärker tidningar som har det ekonomiskt svårt och att vi inte försvagar tidningar som bär sig.*

Därmed blir vår hållning till propositionerna 27 och 28 klar i sina huvuddrag. Vi är positiva till ett presstöd som bidrar till att bevara en mångsidig tidningsdebatt. Vi är negativa till en annonsskatt som bidrar till att ekonomiskt försvaga den fria pressen. Därför vill vi förbättra förslaget till presstöd genom att ta bort en del orättvisor och arbeta fram kommande reformer och en snabb översyn. Därför vill vi avslå förslaget till annonsskatt. Och vi ser *den* propositionen som ett av de mest omotiverade, maktfullkomliga och avskräckande regeringsförslag som lagts fram efter det andra världskriget.

Först till presstödet. På flera sätt är propositionen och analysen där ytterst ofullständig. Vi kan ändå som ett provisorium gå med på det viktigaste i den: ett selektivt stöd främst till andratidningar för att motverka den regionala monopolisering av pressdebatten som kan bli följderna av att bara en enda tidning finns kvar i området. Situationen är akut på flera håll – det motiverar att vi nu kommer med ett stöd som kan hjälpa de mest behövande tidningarna.

Men den reformen är långt ifrån tillräcklig.

För det första finns det generella stödformer för pressen som kan förbättra tidningarnas situation. De måste nu snabbt utredas och förslag komma längre fram.

För det andra behövs det en bred analys av pressens ekonomiska situation inför en eventuell reklamskatt. *Den* uppgiften har utskottet inte velat ge den utredning man föreslår. Men vi har i vår reservation nr 2, som jag yrkar bifall till, i KU:s betänkande nr 32 vidgat utredningens uppgifter.

För det tredje behöver vi från början se över verkningarna av det här presstödet. Där finns ofullkomligheter som måste rättas, och Eric Nelander kommer bl. a. att ta upp svårigheterna för förstatidningar som inte får stöd men har att konkurrera med storstadstidningar som delvis kommer att få stöd.

De flesta av de här problemen bör läggas i en utredning som skall

arbeta snabbt och rymma den expertis från pressen som inte fick vara med och utarbeta det förslag som riksdagen nu behandlar. Men *en* förändring måste vi göra redan nu. Det är orimligt att diskriminera förstaidningar som konkurrerar med andratidningar med en upplaga som ligger mycket nära förstaidningen. Gefle Dagblad har 700 exemplar mer än Arbetarbladet, enligt propositionens egna uppgifter. Arbetarbladet skall få 1 miljon kronor, Gefle Dagblad troligen ingenting om man noga läser den kungörelse som bifogats propositionen. Liknande fall finns i Falun, Eskilstuna och Malmö. Att här stärka andratidningen med 1 miljon kronor medan förstaidningen inte får någonting utan enbart bördan av annonsskatten är en upprörande orättvisa.

Vi begärde i folkpartiets partimotion nr 1282 att den orättvisan skulle tas bort. Vi utgick från att vårt förslag skulle få en seriös granskning av konstitutionsutskottet. Det var ogrundade förhoppningar. Debatten i utskottet skall jag inte avslöja; den förtjänar inte namnet "debatt" eftersom majoriteten från början hade bestämt sig för att rösta igenom propositionen i alla dess detaljer.

Nu vill jag i stället här i kammaren veta av utskottets majoritet och av dess ordförande varför ni avvisar vår komplettering av presstödet. När första- och andratidningen ligger varandra närmare än 10 procent i sammanlagd upplaga skall, anser folkpartiet, samma belopp utgå till båda tidningarna, dock högst 1 miljon till förstaidningen. När skillnaden är större än 20 procent skall ingenting ges till förstaidningen men fullt belopp självfallet till andratidningen. När upplagegapet ligger *mellan* 10 och 20 procent skall anslaget till förstaidningen i tio steg trappas ner från 1 miljon kronor till 0. Av vilket skäl har ni avvisat det förslaget? Inga bärande argument antyddes i utskottet – kan ni tala ur skägget här i kammaren?

Vi bör alltså stärka tidningar som har det ekonomiskt svårt, och vi får inte försvaga tidningar som bär sig. Lika självklart som det för oss är att ha en positiv inställning till presstödjande åtgärder är det därför att säga nej till nya pålagor direkt riktade mot tidningarna. Anta, att vi sedan flera år tillbaka hade haft en annonsskatt på reklam i pressen! Anta, att vi sedan sett den djupa nedgång i annonsvolymen som inträffat det senaste året! Anta, att vi då tillsatt en utredning för att komma till rätta med den minskande lönsamheten och den ökande pressstöden!

En av de första åtgärder en sådan utredning skulle föreslå vore troligen att avskaffa just annonsskatten. Men regeringen i dag gör tvärtom: den inför en annonsskatt som ekonomiskt försvagar pressen, den gör det utan någon som helst utredning och mot en enig branschopinion, och den slår för säkerhets skull till just i det ögonblick då svårigheterna med annonsinkomsterna är större än kanske någonsin tidigare under efterkrigstiden.

Det är en obegriplig åtgärd. Få regeringsförslag har blivit mer sönderkritiserade i förväg än just annonsskatten. Den socialdemokratiska pressen vimlade i januari av fräna uttalanden mot den här nya skatten efter att finansplanen hade aviserat den. Mycket av den kritiken gällde *principen* och har därför bärkraft också gentemot det slutliga förslaget som lades fram i mars.

Ändå lades alltså förslaget fram. Varför? Man har visat att skattens verkningar inte är förutsedda och undersökta, att den kan komma att drabba också ändratidningar hårt genom minskad annonsering från företagens sida, att det är obegripligt varför man måste försvaga vissa tidningar när man hjälper andra, att det är särskilt absurt att annonskatten skall finansiera också den s. k. samhällsinformationen – pressen skall alltså betala för de annonser som staten behagar sätta in i tidningarna. Allt det och mycket mer har anförts mot annonskatten. Cecilia Nettelbrandt kommer att mer utförligt diskutera och kritisera den här skatten. Varför skall den ändå, trots den förödande kritiken, bli verklighet?

Flera förklaringar finns – de är alla obehagliga för regeringen. Annonsskatten var ett hugskott som cementerades av prestige och partitaktik. När förslaget hade kastats fram blev det plötsligt omöjligt för finansministern att ta tillbaka det, hur orimligt det än var. Och om Gunnar Sträng skall rädda ansiktet måste han tydligen förlora moralen.

Ty ett förkastligt förslag är det, och den moraliska bördan av det ligger tung över de båda partier som bestämt sig för att driva igenom det i dag. Det är förståeligt att skatteutskottet skrev till konstitutionsutskottet för att få råd om de tryckfrihetsrättsliga aspekterna på annonskatten. Det råd man fick var dåligt, och förspelet var ömkligt. Låt mig säga några ord om det.

Det står i tryckfrihetsförordningen att man inte får ”hindra” tryckning, utgivning och spridning av skrifter. I Malmgrens ”Sveriges grundlagar” har man kommenterat ordet ”hindra”:

”Hindret behöver ej vara absolut; även åtgärd, som verkar väsentligt försvärande eller ekonomiskt förlustbringande är otillåten. En skatt, lagd å vissa publikationer på grund av deras innehåll, som klart försvårar utgivningen, kan exempelvis anses som ett hinder. På liknande sätt torde även positiva ingripanden till stöd för vissa publikationer på grund av deras innehåll kunna erhålla den faktiska karaktären av hinder för konkurrerande publikationer, vilka icke kommit i åtnjutande av stödåtgärderna.”

Det verkar nästan som om den här kommentaren i Malmgrens ”Sveriges grundlagar” direkt gällde den kombination av differentierad annonskatt och selektivt presstöd som regeringen nu föreslår. Det gör den inte, för den skrevs för flera år sedan. Men nog gör den här kommentaren det fullt klart att man noga bör granska om propositionerna 27 och 28 i kombination är förenliga med tryckfrihetsförordningen. Nog var det rimligt att skatteutskottet frågade konstitutionsutskottet om den saken.

Det orimliga var att konstitutionsutskottet vägrade att granska saken på allvar. Folkpartiet föreslog gång på gång att några av de främsta experterna i landet på tryckfrihetsrätt skulle kallas in inför utskottet för att ge sin syn på saken och frågas ut om den. Lika många gånger sade majoriteten i utskottet nej till det, med 11 röster mot 4. Då begärde vi att åtminstone *skriftliga* yttranden från tryckfrihetsexperten skulle införas innan utskottet tog ställning. Också det önskemålet avvisades, med 11–4.

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

För tolv år sedan skrev konstitutionsutskottet att "en minoritets legitima krav på sakupplysningar i praxis beaktats av majoriteten" i utskottsarbetet. Samma inställning har hävdats av författningsutredningen 1963 och av grundlagberedningen 1969. Ändå förvägrade man minoriteten i utskottet i år rätten att få in expertsynpunkter på hur presstöd och annonsskatt i kombination förhåller sig till andan i tryckfrihetsförordningen. Regeringen sade inte ett ord i saken i sina propositioner. Den tystnaden ville majoriteten värna så långt som möjligt. I det grundlagsvårdande utskottet har den stora vanvården brutit ut.

Skälet till det är lätt att ge. En utfrågning med experter på tryckfrihetsrätt skulle riskera att ge icke önskade omdömen om de båda propositionerna. Björn Molin kommer i sitt anförande att diskutera just tryckfrihetsaspekten på den kombination av differentierad annonsskatt och selektivt presstöd som vi nu diskuterar. I vår reservation till skrivelsen till skatteutskottet har vi dragit fram citat och argument som visar att den kombinationen är tvivelaktig från tryckfrihetssynpunkt och att annonsskatten också av det skälet inte bör införas. Och jag vill fråga den majoritet av socialdemokrater och centerpartister i konstitutionsutskottet, som förvägrat oss en anständig behandling av grundlagsfrågan under utskottsarbetet: Varför har ni gång på gång röstat ner våra yrkanden att inkalla experter på tryckfrihetsrätt för att höra deras synpunkter? Varför har ni förvägrat minoriteten rätten att ge propositionerna en allvarlig granskning i utskottets arbete?

Visst kan man lämna skenbart objektiva motiveringar och definitioner när man bygger upp förslag av det här slaget:

Man gör ett skattefritt bottenavdrag på 3 miljoner kronor, det beloppet skall inte drabbas av annonsskatt – i stället för att säga att man vill att t. ex. större delen av den socialdemokratiska landsortspressen skall gå fri från skattens verkningar, vilket man bl. a. hoppas på med denna inskränkning.

Man förklarar att ett antal veckotidningar är "av dagspresskaraktär" och därför bör få 200 000 kronor om året i bidrag – i stället för att säga att man därmed avser att stödja främst ett antal av centerns veckotidningar som ett led i den kohandel man gjort med det partiet.

Man säger, som finansministern på en presskonferens, att annonsskatten syftar till en "utjämning" av ekonomiska resurser mellan olika tidningar – i stället för att säga att man vill klippa till främst mot den liberala och moderata press som gått ekonomiskt hyggligt.

Så kan man då bakom slöjor av neutrala formuleringar lägga fram förslag som *egentligen* har andra avsikter: att söka försvaga den press som sympatiserar med andra partier medan man vill stärka den press som stödjer de egna. Går vi till siffror och tidningar blir bilden ganska klar. Ta t. ex. Kalmar Läns Tidning eller Blekinge-Posten, två centerröster i presskören. De har vardera omkring 3 000 exemplar i upplaga och kommer ut drygt 50 gånger årligen. De trycker alltså mellan 150 000 och 160 000 exemplar per år av sina respektive tidningar. För det skall de få ett produktionsstöd på 200 000 kronor. Det betyder att staten betalar de här tidningarna ett belopp på ca 1 krona och 28 öre för varje exemplar som trycks. Ett lösnummer av dem kostar 50 öre.

Se å andra sidan på t. ex. Sydsvenska Dagbladet och annonsskatten. Om annonsvärdet nästa år blir ungefär detsamma som det senaste året får denna tidning betala omkring 3 miljoner kronor i annonsskatt. Den trycks i drygt 40 miljoner exemplar per år. Den får därför, som en helt ny pålaga, betala 7 å 8 öre för varje tryckt exemplar av sin tidning, som på vardagarna kostar 60 öre i lösnummer. Samtidigt får Sydsvenska Dagbladets båda huvudkonkurrenter på morgonen stora bidrag: Arbetet 3,5 miljoner kronor och Skånska Dagbladet nästan lika mycket.

Så kan kombinationen av annonsskatt och presstöds slå: ett utomordentligt generöst stöd för en tidning som stödjer ett av de partier som gjort kohandeln, en mycket hård beskattning av en tidning av annan politisk färg. Men formellt står naturligtvis ingenting om partifärger i propositionerna – och vi skall naturligtvis tro på att man inte ens snuddat vid sådana tankar när man skrivit regeringsförslagen.

I ett yttrande för sex år sedan om tryckfriheten och mervärdeskatten skrev hovrättspresidenten och förra statsrådet Björn Kjellin att det inte räcker "med sinnets renhet hos t. ex. finansministern" för att göra en åtgärd oantastlig från tryckfrihetssynpunkt. Hur skall man då bedöma ett förslag där man sannerligen kan betvivla "sinnets renhet hos t. ex. finansministern", för att citera Kjellin?

Ja, vissa uppskattar honom säkert ännu mer då och är själva beredda att tala klartext. Jag har här ett fotografi från årets förstamajdemonstration i Eksjö. Talare då var Rune Johansson, förre inrikesministern och nuvarande gruppleddaren för socialdemokraterna här i riksdagen. Jag vet inte om han reagerade mot det plakat som denna bild avslöjar; han *borde* ha gjort det. Där står "Bort med Hall-pressen från löntagarhemmen".

Så lyder en paroll från förmyndare i partinyttans tecken. Bort med tidningar, vilkas ledarartiklar vi inte gillar, ur hemmen hos de grupper som vårt parti vädjar till och därför inte bör förvillas med oriktiga åsikter. Om sedan just de tidningarna från nyhetssynpunkt är bättre än andra i regionen och människorna vill läsa dem, spelar ingen roll. "Bort med Hall-pressen från löntagarhemmen."

Jag antar att regeringen i dag är beredd att ta avstånd från ett plakat av det slaget. Men förstår ni inte att det förslag till annonsskatt som ni lagt fram och de motiveringar ni har givit för det fyller oss liberaler med en olust som liknar den vi känner inför parollen i Eksjö's förstamajdemonstration? Jag tror inte alls att ni med annonsskatten vill knäcka *oppositionens tidningar*. Men ni har *ingenting* emot om en del av dem får ekonomiska svårigheter, måste spara drastiskt och blir mindre konkurrenskraftiga. Ni har inte velat nöja er med stöd till de tidningar som har det svårt; sådana förslag är vi liberaler ivriga att biträda, och vi är gärna med och förbättrar dem. Ni har *också* haft avsikten att försvåra för de tidningar som går hyggligt och som ni vet i huvudsak stödjer andra partier än de båda som gjort upp om annonsskatt. För det är vår kritik och vår indignation djup och ärligt upplevd.

Och låtsas nu inte att bakom våra förslag och vår indignation står enbart *ett* av de politiska partierna. Antyd inte att också vi drivs av partinyttan, när vi i själva verket som ett provisorium biträder stora delar av ett presstödsförslag, som främst kommer att stärka socialdemokrater-

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

nas landsortspress och centerns veckotidningar. Gå i stället till de båda skrivelser som en enhällig styrelse i Svenska tidningsutgivareföreningen står bakom och som sänts till skatte- och konstitutionsutskotten. På punkt efter punkt överensstämmer folkpartiets motion med pressens egen uppfattning om sitt läge och om förslagen. Tidningsutgivareföreningen har i skrivelser och vid uppvaktningar visat att man har nått samma slutsatser som vi:

Ja i huvudsak till presstödet som ett provisorium.

Komplettering av § 7 för att ta bort en del godtycke och orättvisa.

En snabb utredning där branschen är med och som har i stort sett de uppgifter vår reservation sammanfattar.

Skarp kritik mot presstödet och annonsskatten i kombination och förvåning över att de förslagen inte granskats från tryckfrihetssynpunkt.

Krav att man först undersöker om denna förening av differentierad skatt och selektivt stöd inte strider mot tryckfrihetsförordningen.

Nej till förslaget om annonsskatt som en oförsvärlig och omotiverad pålaga på den fria pressen. —

I värdering efter värdering och i en rad konkreta förslag företräder folkpartiet samma hållning som de som oberoende av politisk hemvist yrkesmässigt sysslar med den bransch vi nu diskuterar. Det förvånar mig inte alls att så är fallet. Inlevelse i pressens läge och förståelse för tidningarnas villkor har alltid präglat liberalismen. I kampen för pressfrihet, en effektiv tryckfrihetsförordning och gynnsamma villkor för landets tidningar har liberaler oftast stått i spetsen men ofta också gjort det i intim samverkan med företrädare för andra politiska rörelser. Inför hotet om en regional monopolisering av pressen är vår självklara utgångspunkt: *Se till att vi stärker tidningar som har det ekonomiskt svårt och att vi inte försvagar tidningar som bär sig.* Därför blir min tredje och sista fråga till regeringen: Varför lägger ni en extra pålaga på den press som redan fått ökade ekonomiska svårigheter genom annonskonjunkturen? Om ni vill motverka pressdöden — varför lägger ni då en ny skatt på tidningarna? Om ni önskar en självständig press — varför vill ni gröpa ur den ekonomiska styrkan för de tidningar som i dag har den?

Tro inte att pressens svårigheter ligger enbart hos andratidningarna i varje område. De har det svårast i dag, men mycket talar för att hårdhänta budgetbantanden och friställningar blir nödvändiga också för många förstatidningar. Och när vi inom kort eller om några år tvingas bygga ut dagens stöd med reformer som hjälper också tidningar som nu bär sig blir den fråga man kommer att ställa: Hur kunde en majoritet i den svenska riksdagen ännu en bit in på 1970-talet lägga en ny skatt direkt riktad mot den fria pressen?

Jag har, herr talman, ingen som helst förhoppning att den frågan skall få ett anständigt svar i den här debatten.

Herr PETERSSON i Visby (s):

Herr talman! Utvecklingen för vår dagspress har under de senaste 20 åren varit allt annat än gynnsam. Det är rätt många röster som har tystnat.

Det har under de här åren gjorts två olika utredningar som resulterat i förslag om hur man skall motverka tendensen att tidningar läggs ned av ekonomiska skäl. En av dessa utredningar innehöll också en redovisning av den utveckling som förevarit; därav framgick att antalet s. k. flertidningsorter har minskat från 51 år 1950 till 20 år 1970. Man har också vid dessa utredningar kunnat inregistrera att de abonnerade upplagorna på vardagarna för de s. k. andratidningarna under perioden 1950–1967 har sjunkit från 40 procent till 23 procent och att det framför allt är de s. k. andratidningarna som har ekonomiska svårigheter.

Det är denna situation som gjort det nödvändigt att nu framlägga ett förslag för att försöka vända trenden så att tidningarna skall kunna överleva och fylla den viktiga uppgift som de har i samhället.

Konstitutionsutskottet erinrar i sitt yttrande över propositionen beträffande presstöd om att "det föreslagna presstödet innebär nödvändiga ekonomiska stimulansåtgärder i ett läge där ytterligare dagstidningar hotas av nedläggning". Det kan väl också vara av värde att erinra om vad Tidningsutgivareföreningen framhöll i sin skrivelse till konstitutionsutskottet. Man sade: "Det är i och för sig — — — tacknämligt att regeringen insett att den ekonomiska situationen för icke så få tidningsföretag blivit starkt försämrad och därför framlagt sina förslag utan dröjsmål." Tidningsutgivareföreningen är alltså i det stycket tacksam. Föreningen säger sig också vara beredd att acceptera förslaget men anser att förslaget bör betraktas som ett provisorium. Anledningen härtill är att man vill ha vissa ändringar.

Jag skall inte gå in på vad herr Ahlmark sade, ty trots de många orden godtog herr Ahlmark förslaget till presstöd, vilket också de folkpartistiska reservanterna gör, även om de önskar vissa modifikationer beträffande 7 § i det utkast till kungörelse som är fogat till propositionen. I det avseendet anför departementschefen i propositionen: "Skulle det förhållandet inträffa att det blir ett byte av konkurrensposition mellan två tidningar, kan det vara rimligt att för den tidigare andratidningen övergångsvis utgår ett reducerat bidrag. Jag föreslår att övergångstiden bestäms till två år och att bidraget sätts till hälften av det tidigare uppburna oreducerade bidraget."

I folkpartimotionen liksom i reservationen föreslås att denna ordning utbyts mot en procentregel; det skulle ske en reduktion av bidraget till andratidningen när skillnaden i upplaga är 10 procent eller mer, och vid 20 procents eller större skillnad skulle inget bidrag utgå till andratidningen.

Vi har inom utskottet sagt oss att man kanske bör ha en viss erfarenhet innan dessa ändringar företas; vilka ändringar man än gör uppstår det alltid gränsfall som kan skapa svårigheter. Av en bilaga till propositionen framgår vilka tidningar som skulle kunna få bidrag och hur stora bidragen skulle vara. När det gäller den tidning som tas som exempel i folkpartireservationen — Gefle Dagblad — sägs i marginalen till nämnda tabell: "Ev. bidrag med tillämpning av 7 §".

Med dessa utgångspunkter har utskottsmajoriteten ansett att det inte bör företas några förändringar av propositionens förslag. Vi har också sagt att de uttalanden som hittills gjorts beträffande tryckfrihetsförord-

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

ningen, framför allt 1 kap. 2 §, är sådana att den föreslagna utformningen av presstödet inte kan anses strida mot tryckfrihetsförordningen. Man skall komma ihåg att det är i fråga om tidningars och tidskrifters innehåll som det inte får göras några ingrepp. De uttalanden om de tryckfrihetsrättsliga frågorna som återges i bilaga till betänkandet visar, att det föreslagna presstödet inte kan anses stå i strid mot tryckfrihetsförordningen.

När det gäller annonsskatten har tanken väckts att konstitutionsutskottet skulle kunna kalla in experter till skatteutskottet. Vi har ansett att konstitutionsutskottet inte bör ha en sådan ställning i riksdagsarbetet att det skall kunna sätta sig över andra utskott, utan att varje utskott självständigt skall behandla sina ärenden. Skatteutskottet har till konstitutionsutskottet sänt en skrivelse i denna fråga. Det ifrågasattes då inom konstitutionsutskottet om vi över huvud taget skulle svara på denna skrivelse.

Jag kan väl erinra om att den som i detta fall kanske var mest tveksam till om konstitutionsutskottet skulle ge sig in på att i sådana här frågor vara svarande gentemot andra utskott var herr Hernelius. Vi gjorde emellertid på det sättet att vi sände skatteutskottet uppgifter om vad riksdagen hade sagt när den hade behandlat likartade frågor förut. Vi talade t. ex. om vad riksdagen hade yttrat när man införde omsättningskatten och när man förvandlade den till mervärdeskatt. Dessa upplysningar har vi lämnat. Hur skatteutskottet sedan skall tolka detta för sitt ställningstagande må vara skatteutskottets ensak. Vi som tillhör majoriteten inom konstitutionsutskottet vill i varje fall inte tala om hur skatteutskottet skall besluta. Jag tror att det är riktigt att arbeta på det sättet.

Men det är inte bara fråga om denna motion och reservation som önskar modifikationer när det gäller förstatidningar. Det har också kommit andra motioner. Det kan mycket väl tänkas att en del av det som där har framförts är av sådant innehåll och av sådan betydelse att det kan vara värt att se efter om man skall göra förändringar. Vi har emellertid inom utskottet sagt oss att man inte bör företa dessa förändringar nu, eftersom man inte riktigt vet konsekvenserna av det som är föreslaget. Det bör kanske ses över djupare. Vi har därför föreslagit tillsättandet av en kommitté och vi har också föreslagit att i den skall ingå representanter från pressen. Vi räknar med att man således skall få tillgång till den sakkunskap och även den erfarenhet som kan behövas när det gäller att bedöma olika åtgärder.

I reservationen har man på sitt sätt accepterat denna tanke, men man förslår att det skall vara en parlamentarisk utredning. Skillnaden ligger alltså i att utskottet förslår en kommitté, medan i reservationen föreslås en parlamentarisk utredning.

Vi har då i utskottet resonerat på följande sätt. Om man skall tillsätta en s. k. parlamentarisk utredning, skall den väl närmast bestå av parlamentariker. Den bör även vara proportionellt politiskt tillsatt och verka på det viset. Utredningen skall naturligtvis arbeta snabbt och komma fram med ett förslag. Skillnaden mellan reservanternas och utskottets förslag är den att vi räknar med att denna kommitté kan

behövas under en längre tidsperiod. I den kommittén får man ta in den sakkunskap som erfordras. Man behöver inte ta reda på de sakkunnigas politiska hemvist utan i stället framför allt deras kunnighet och erfarenhet när det gäller tidningspress och det stöd som där skall lämnas. Vi räknar med att kommittén skall kunna följa utvecklingen och komma med förslag. Den har bl. a. motionerna att titta på för att se om det kan ligga någonting i dem. Den får undersöka vilka effekterna blir av detta presstödet. Får stödet den stimulanseffekt som är avsedd? Kan man räkna med att effekten även blir den att tystnade stämmor kan återupplivas? Det finns nämligen områden i detta land, där tidningspressen är tämligen enkelriktad och där det kanske vore värdefullt om man kunde få en tidningspress, som gav till känna också andra åsikter och även kunde ta upp en politisk debatt inom respektive område. Vi räknar alltså med att denna kommitté skall vara av mera permanent karaktär.

Även om man kan säga att det nu föreslagna presstödet skall vara ett provisorium, tror jag ändå att vi inte kan vara utan ett presstödet. Det kan hända att det slutgiltigt – om det nu någon gång blir slutgiltigt – inte kommer att se ut riktigt som det stöd som vi nu skall fatta beslut om. Det kan behöva företas ytterligare åtgärder för att stödet skall bli den hjälp som vi vill ge. Där kan jag väl också nämna om att den första av de gjorda utredningarna föreslog att man skulle ge anslag till de politiska partierna, som sedan skulle få lämna stöd. Det ledde inte till något annat resultat än att vi fick partistödet, varvid riksdagen beslöt att partistödet användning fick varje politiskt parti självt bestämma över.

Det har emellertid visat sig att den åtgärden icke har varit tillräcklig. Vi fick sedan den andra åtgärden, med pressens lånefond och möjligheterna till ekonomiskt stöd. Men det räcker inte. Det kan tänkas att vad vi nu skall besluta inte heller kommer att räcka. Det är av den anledningen som utskottet har funnit det angeläget att en kommitté tillsättes, som får se på situationen sådan den är, studera de effekter som utlöses genom presstödet och framlägga de förslag till modifikationer som kan vara erforderliga. Detta omfattar de förslag som återfinnes i folkpartiets motion och också vad som föreslås i de övriga motioner som väckts i ärendet. Vi har alltså inte tagit upp frågan till några beslut; hade man börjat röra i det ena, så hade det kanske uppstått serieeffekter, och man vet inte var man då hade hamnat. Vi anser det därför vara bättre med en kommitté, där den sakkunskap skulle finnas som erfordras för att få dessa problem lösta.

Det är ytterligare en fråga som jag vill ta upp, herr talman, nämligen frågan från herr Ahlmark, varför vi har förhindrat inkallandet av experter. När den frågan väcktes första gången – det var redan innan vi hade börjat behandlingen av ärendet – föreslogs det att man skulle inkalla experter. Utskottsmajoriteten sade då att vi får se, när vi har behandlat frågan, om det kommer att visa sig nödvändigt att inkalla folk utifrån. Under behandlingens gång fann vi att detta knappast vore erforderligt med hänsyn till de uttalanden som hade gjorts och de samtal som enskilda ledamöter kunnat föra med sådana som var kända för att vara tryckfrihetssakkunniga. Vi ansåg att presstödet, såsom det är utformat i propositionen, inte medför de tryckfrihetsrättsliga vådor som

man här har framhållit. Av den anledningen fann vi det icke nödvändigt att inkalla experter. Ännu mindre erforderligt ansåg vi det naturligtvis vara att ta in experter som vi sedan skulle kalla skatteutskottet att lyssna till. Vi tycker att detta tillvägagångssätt inte är tillfredsställande, och det kanske inte heller skulle vara tillfredsställande i fortsättningen, om det skulle bli prejudicerande.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig först få bekräfta vad herr Pettersson i Visby sade om att jag för min del i utskottet var ytterligt tveksam till frågan om utskottet borde avge ett utlåtande till skatteutskottet rörande det grundlagsenliga i propositionen om annonsskatt. Min motivering var den, att om olika utskott i framtiden skulle vända sig till konstitutionsutskottet för att få ett utlåtande om grundlagsenligheten av det ena och det andra, skulle vi råka i en ganska svår situation. Vi skulle då få en instans för grundlagstolkning – en uppgift som konstitutionsutskottet icke bör åta sig.

Men, herr Pettersson, när det gäller frågan, huruvida ledamöterna i konstitutionsutskottet skulle höra experter eller inte, fanns det inte den minsta tveksamhet. Det förordade jag varmt. En av de största bristerna i dessa propositioner är nämligen att de tryckfrihetsrättsliga aspekterna icke har beaktats. Tidningsutgivareföreningen, som herr Pettersson sökt åberopa, säger att det är utomordentligt anmärkningsvärt att det inte har gjorts något som helst försök till redovisning av de tryckfrihetsrättsliga och tryckfrihetspolitiska problemen.

TU pekar också på att den senaste pressutredningen – den Lindholmska – framlade sina rekommendationer om särskilda samhällsinsatser först sedan en grundlig tryckfrihetsrättslig analys visat att åtgärderna inte kunde sägas kollidera med gällande rättsregler och praxis. Till skatteutskottet skriver TU att ”tryckfrihetsfrågorna – som icke till någon del analyseras i propositionen – genom utskottets försorg måste bli föremål för ingående prövning, eftersom de tryckfrihetsrättsliga/tryckfrihetspolitiska problem, som är förbundna med varje form av särbeskattning av tidningar och tidskrifter, får en alldeles särskild vikt när som i förevarande fall ett diskriminatoriskt skatteförslag sammankopplas med ett förslag om stöd åt vissa tidningar och tidskrifter”.

Så nog hade det funnits anledning för konstitutionsutskottet att ta in experter och inte avfärda det hela som oväsentligt. Nog tycker jag att det är ganska uppseendeväckande att nu få höra att enskilda ledamöter ”vid samtal” med personer, som herr Pettersson i Visby sade, kommit fram till att förslaget inte strider mot tryckfrihetsförordningen. Vad är det för samtal? Får vi en redovisning för dem? Vi har i utskottet inte hört talas om sådana samtal. Hade det inte varit bättre att dessa experter direkt fått träda fram med sina utlåtanden och klart givit sin mening till känna?

Jag vill till sist i min replik säga att man på sätt och vis kan notera vissa framsteg. År 1965 hette det i den då framlagda pressutredningen att man skulle avlägsna diverse småtidningar. Proppar och monopolöar skulle

försvinna. Om detta förslag tillät jag mig uttala att meningen tydligen var att presstöd skulle leda till pressdöd. Det säger man inte nu och vill det inte heller. Men ändå föreslår man åtgärder, som genom annonsskattens fördelning och diskriminatoriska effekter kan leda till pressdöd även denna gång.

Nr 93

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har ställt två frågor till konstitutionsutskottets ordförande. Han har nu besvarat dem.

Min första fråga var: Varför har majoriteten i utskottet avvisat vårt förslag till komplettering av § 7 i kungörelsen? Varför har ni sagt nej till att skapa större rättvisa för de områden där första- och andratidningarna ligger mycket nära varandra?

Ja, svarar då Georg Pettersson, vi får vänta och se vad det blir för resultat. Om det blir ett byte mellan första- och andratidningar, skall man göra regler som trappar av litet, så att inte övergångssvårigheterna blir för stora. Men om det *inte* blir något byte utan Gefle Dagblad fortsätter att ligga 700 exemplar över Arbetarbladet år efter år? Eller om det dröjer länge innan det blir ett byte? Skall man då fortsätta att ha den orimliga ordning som kungörelsen här säger, nämligen 1 miljon kronor till andratidningen och ingenting till förstaidningen? Här gäller det alltså fallen Gefle Dagblad—Arbetarbladet, Falu-Kuriren—Dala-Demokraten, Eskilstuna-Kuriren—Folket. Det gäller också Malmö.

Varför är ni inte beredda att nu eliminera den orättvisa som finns i propositionen? — Tro inte att § 7 i dess nuvarande utformning klarar det; den är så hårt skriven att den inte kommer att lösa de här problemen.

Den andra frågan jag ställde var: Varför har majoriteten i utskottet gång på gång röstat ned våra yrkanden om att inkalla experter på tryckfrihetsrätt för att höra deras synpunkter? Varför har man förvägrat minoriteten att få en anständig granskning i utskottet av den här propositionen?

Då säger Georg Pettersson att *före* behandlingen behövdes det inte och *efter* behandlingen behövdes ingen granskning. Det var så många olika yrkanden osv.

Ja, visst var det så. För att få en öppning i utskottet har vi begärt ett gemensamt sammanträde med konstitutionsutskottet och skatteutskottet. Detta förslag har avvisats med röstsiffrorna 11—4. Vi har begärt att få experter inkallade enbart inför konstitutionsutskottet. Det har också avvisats med 11—4. Vi har begärt att få skriftliga yttranden från experter innan vi tar ställning. Det har avvisats med 11 röster mot 4.

Men så tillägger Georg Pettersson helt förbluffande att "samtal" mellan enskilda ledamöter i utskottet och experter har klargjort saken. Jag instämmer i herr Hermelius' fråga: Vilka samtal? Vilka ledamöter? Vilka experter? Vad sade dessa? Det är stora nyheter som här presenteras. Är det så man skall behandla grundlagsfrågor i konstitutionsutskottet?

Här finns två propositioner. Två utskott skall granska dem. Vi skall se om de är förenliga med grundlagen. Och vad gör det grundlagsvårdande utskottet? Jo, man citerar uttalanden från 1947, 1948, 1959, 1965 och

till och med från 1969. Men ingen enda gång kommer man på tanken att få fram några uttalanden om läget 1971 som vi har att granska nu, uttalanden om de förslag som ligger på riksdagens bord och som vi i dag skall ta ställning till. Man säger att när det gäller presstödet man fäster en "avgörande vikt vid dess positiva syfte" – så klarar man det. Man säger att man haft differentierad moms – och så klarar man problemet med annonsskatten. Om *kombinationen* av presstödet och annonsskatten har man över huvud taget ingenting att säga.

Det är det goddag-yxskafsvår som konstitutionsutskottet har gett skatteutskottet. Så uppträder det grundlagsvårdande utskottet – jag upprepar att där har den stora vanvården brutit ut.

Herr PETERSSON i Visby (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kanske skulle ha tillagt någonting när jag talade om samtal. Det finns också något som man skulle kunna kalla enskild läsning. Jag har läst vad utredningen framförde när den lämnade förslaget till en ny tryckfrihetsförordning. Vidare har jag läst vad riksdagen sade om det 1948. Och jag har sedan haft tillfälle att läsa vad olika s. k. tryckfrihetsexperter uttalat – framför allt om 1 kap. 2 § i tryckfrihetsförordningen. När jag dessutom träffat människor och frågat beträffande deras uppfattning om vad de tidigare sagt i dessa frågor så har jag ansett att det i någon mån berikat mitt vetande.

Det har stått alla andra fritt att göra på samma sätt. Utskottsmajoriteten har, efter att ha tagit del av olika tryckfrihetsrättsliga synpunkter, funnit att det föreliggande förslaget till presstöd icke står i strid med tryckfrihetsförordningen.

Vidare har här tagits upp en annan fråga rörande första- och andratidningar, nämligen hur man skall räkna när det gäller deras spridningsområden. Det kan vara så att vissa tidningar måste ha ett oerhört stort spridningsområde, beroende på den tidningsdöd som har gått fram. Jag kan som exempel ta tidningen *Arbetet* i Malmö, som får täcka ett område långt upp på Västkusten och ända in i Skaraborgs län. Det är säkerligen inte någon särskilt god ekonomi att på det sättet öka sin upplaga. Anledningen till att man gör detta är framför allt att där också skall kunna framföras åsikter från det håll som den tidningen företräder och debatten därmed berikas. Det kan vara likadant på andra håll. Om det går att precisera bör man alltså göra klart för sig hur det ligger till med spridningsområde, utgivningsort, vilket områdes upplaga man skall räkna för att få fram ett något så när rättvist resultat osv. Bl. a. dessa förhållanden har medverkat till att utskottet ansett att frågan bör få anstå och prövas av den kommitté som vi har föreslagit skall tillsättas.

Herr talman! Jag tror att jag med det anförda har svarat på de frågor som ställts.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om § 7 får vi alltså inte mer besked än det utskottets ordförande här har gett. Det är alltså ett rimligt förslag, enligt den socialdemokratiska och centerpartistiska majoriteten i utskottet, att en tidning som har 700 exemplar mer än en annan tidning får 0 kronor,

medan den något mindre konkurrenten får 1 miljon kronor. Det finns flera liknande fall i landet. Någon ändring i dagens kungörelse och dagens beslut vill utskottet inte vara med om – orättvisan skall stå kvar.

Vidare gällde det tryckfriheten. Först sade Georg Pettersson att "samtal" hade förts mellan enskilda ledamöter och vissa experter. Herr Hernelius och jag har frågat: *Vilka* ledamöter talade med *vilka* experter och fick fram *vilka* resultat och *varför* har de inte redovisats? Vi får inget svar på den frågan. Det var visst inga samtal egentligen utan det var "läsning" av gamla papper och gamla uttalanden. Då är det alltså vad som finns i betänkanudet som Georg Pettersson har läst och som alla vi andra också har läst. Där står ingenting om läget 1971. Där finns ingen granskning av annonsskatten och presstödet i kombination. Det finns uttalanden från 1947, 1948, 1965 och 1969. Ingenting från 1971.

Varför har ni vägrat att till konstitutionsutskottet och/eller skatteutskottet inkalla landets främsta experter på tryckfrihetsrätt för att höra efter om en kombination av differentierad annonsskatt och selektivt presstöd är förenlig med andan i tryckfrihetsförordningen? Varför har ni gjort det?

Och varför har ni brutit mot den princip, som konstitutionsutskottet slog fast för tolv år sedan, författningsutredningen 1963 och grundlagberedningen 1969, att en minoritets rätt att få in sakupplysningen skall beaktas? Varför har ni förvägrat minoriteten denna rätt den här gången, när en enig branschopinion menar att det som riksdagen nu skall besluta strider mot tryckfrihetsförordningen?

Herr PETERSSON i Visby (s) kort genmäle:

Herr talman! Vad beträffar samtalen så har jag inte sagt att det är några ledamöter i utskottet som fört sådana samtal utan jag har talat om att ledamöter av utskottet haft tillfälle att samtala med olika människor i denna fråga. Det är möjligt att man kan ha större anledning att göra det då man läser vad som skrivits om tryckfrihetsförordningen.

Beträffande skatteutskottet och experterna får det väl ankomma på ledamöterna i det utskottet att fatta beslut om detta. Inte skall väl konstitutionsutskottet börja kalla in experter därför att man anser att skatteutskottet kanske inte är kompetent att utan dessa experters yttrande fatta beslut om en proposition som har blivit utskottet förelagd.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Pettersson i Visby får väl ändå medge att en hänvisning till enskilda samtal som några ledamöter kan ha fört är en dålig undanflykt och ett mycket dåligt skäl för att undvika en redovisning av de tryckfrihetsrättsliga problemen i ett offentligt betänkande från det grundlagsvårdande utskottet.

Herr BOO (c):

Herr talman! Det finns många omistliga värden i en demokrati. Över all diskussion står friheten och rätten att ha en mening och hävda den.

Olika meningar bör få konfronteras med varandra, brytas mot varandra och ur den diskussionen skall vi forma vårt samhälle under allas medverkan och för allas bästa. Är vi överens om dessa grundläggande principer, då är det också ett gemensamt ansvar att verka så att vi får en allsidig och fri debatt där alla åsikter så långt som möjligt får sin chans att komma med och där de olika meningsriktningarna får brytas.

Frågan är då hur vi skall främja detta och så långt som möjligt garantera den rätten. Självfallet bör åsiktsriktningarna på skilda sätt och efter egen prövning skaffa och ta emot ekonomiska resurser för detta ändamål. Men det kommer alltid att vara en stor ojämnhet i möjligheterna och då förefinns omedelbart risken att vi får en snedvridning och obalans i diskussionen. Den lågmälda och kanske ekonomiskt svaga kan många gånger ha oerhört mycket att ge till samhällsbyggandet, men då bör han eller hon också få chanser att föra fram sina synpunkter. Vi har helt enkelt inte råd att undvara deras synpunkter.

Från centern har vi när det gäller att garantera de materiella resurserna för en mångsidig och obunden debatt tidigare konsekvent hävdatt att detta är allas vårt gemensamma ansvar och att samhället måste gå in och vara den garanten. Så skedde t. ex. när det statliga partistödet infördes 1965. Det var många olyckskorpar som då kraxade, men i dag har vi total anslutning omkring det stödet; detta framgick klart vid den nyligen förda diskussionen i samband med ställningstagandet till det stödet i riksdagen. Det var t. o. m. flera som ville förstärka utgående anslag.

Ett vitalt krav är att om bidrag från det allmänna lämnas, skall det vara så klart angivna förutsättningar som möjligt, och det skall framför allt inte vara någon användningsredovisning. "Trygghet men frihet" måste vara mottot.

I dag föreligger till avgörande ett förslag om förstärkt presstöd. Bakgrunden till det är ju den tidningsdöd som har drabbat vårt land och som tenderar att öka i fortsättningen. Sedan början på 1950-talet har ungefär 40 procent av dagstidningarna lagts ned, och i huvudsak gäller det andratidningar. År 1950 hade andratidningarna 40 procent av de abonnerade upplagorna och år 1967 knappt 23 procent. Många ytterligare andratidningar hotas av nedläggning. Det är siffror som talar sitt tydliga språk och som säger att något måste göras. Snara ekonomiska åtgärder måste således till, om inte presstämmorna skall glesna och därmed pressdebatten bli mindre fyllig och mindre allsidig. Det skulle vara ytterst olyckligt för en fri opinionsbildning, eftersom de, som jag sade tidigare, är så omistliga inslag i vår demokrati.

Jag har den uppfattningen att alla partier — det har ju också redovisats här tidigare — är ense om och tillskyndare av statliga ekonomiska insatser. Det är om utformningen som meningarna bryts. Vad jag har sagt tidigare här innebär att det skulle vara mig fjärran att kritisera någon för att ha meningar om skilda detaljer i presstödet utformning. Vad som ändå förvånar är att kritiken väger över så starkt och att man så litet betonar vad som är det väsentliga, nämligen att det behövs ett stöd.

Förslaget om presstöd anmälades ju av regeringen i statsverksproposi-

tionen. Ramen var ett stöd på 30 miljoner kronor plus 10 miljoner kronor för ökad informationsannonsering. För att bl. a. ekonomisera kostnaderna härför ville finansministern införa en annonsskatt, som skulle ge 120 miljoner kronor. Nettot för statskassan skulle således bli ca 80 miljoner kronor. Från centern var vi positiva till presstödet. Vi var också angelägna om att det skulle komma till snabbt. Vi var däremot inte beredda att acceptera att man skulle belasta tidningarna med mera än man skulle ge ut i stöd, och därför måste väl ändå det förslag som nu är framlagt betraktas som en förbättring i det avseendet.

Vid de direkta och jag vill också säga ganska öppna överläggningarna mellan centern och socialdemokraterna enades man ju om att beloppet skulle balansera på 48 miljoner kronor varav presstöd 33 miljoner kronor och informationsannonsering 15 miljoner kronor. Detta betraktade vi, som jag sade, som en betydande förbättring. Vi begär inga applåder från våra vänner i oppositionen för det förslag som vi varit med om att utforma, men jag tycker att det kan vara nödvändigt att denna redovisning görs när vi nu skall ta ställning till presstödet och annonsskatten.

Alla partier — det har sagts tidigare — medger nu att presstöd behövs. Moderaterna vill inte acceptera ett selektivt presstöd, endast ett generellt. Folkpartiet godtar det selektiva presstödet men önskar enligt vad jag förstått att det kanske på sikt skall ersättas av ett mera generellt stöd. Det är givetvis väsentligt med ett generellt stöd — detta skall jag inte förneka — men det betyder att huvuddelen av stödet kommer att gå till de största och ekonomiskt starkaste tidningarna. Ett generellt presstöd kan inte minska det försprång som förstatidningarna ofta har genom sitt dominerande övertag på annonsmarknaden. Därför är det enligt vår uppfattning också nödvändigt med ett selektivt presstöd.

Det har sagts att den här frågan inte är tillräckligt utredd. Det kan väl ändå vara skäl att erinra om att utredningar har haft att göra analyser och lägga fram förslag när det gäller ökat stöd till pressen, och i dessa utredningar har även annonsskattefrågan diskuterats. Vad som däremot inte är utrett är förslaget från folkpartihåll att vi skulle finansiera det ökade presstödet över en tobaksskatt. Det finns enligt vad jag vet ingen utredning på den punkten. Tidningsutgivareföreningen har, som tidigare nämnts i debatten, klart sagt ifrån att det behövs ett presstöd och att det behövs omedelbart och utan dröjsmål. Detta verifierades också vid besök inför konstitutionsutskottet.

Det har sagts att annonsskatten skulle snedvrída konkurrensen och gynna vissa tidningar. Pressutredningen konstaterade att strukturutvecklingen lett till kraftig begränsning av konkurrensen på tidningsmarknaden. Utanför de tre största städerna kunde konkurrens sägas förekomma endast i ett tjugotal av landets cirka 90 tidningsområden. Ytterligare tidningsnedläggningar måste självfallet minska konkurrensen. Om förut-sättningarna utjämnas något genom presstöd, måste det därför bli ökade möjligheter till konkurrens. Det gäller att motverka monopoltendenserna i också det här stycket.

Kritiken mot annonsskatten har från moderaterna och folkpartiet främst gällt att skatten skulle strida mot tryckfrihetsförordningen, dels

därför att den skulle drabba — jag vågar säga det — folkparti- och moderattidningar, dels därför att annonsskatten är differentierad och utgår med 6 respektive 10 procent. Tryckfrihetsförordningen säger att myndighet inte får på grund av skrifts innehåll genom annan än i tryckfrihetsförordningen medgiven åtgärd hindra tryckning eller utgivning av skriften eller dess spridning bland allmänheten. Annonsskatten skulle alltså på två grunder strida mot tryckfrihetsförordningen, dels att skatten verkligen skulle vara ett hinder, dels att skriftens innehåll skulle vara anledning till beskattningen. Annonsskatten skall *inte* utgå enbart på moderat- och folkpartitidningar, utan den skall utgå enligt vissa ekonomiska kriterier. Annonsskatten är *inte* motiverad med skriftens innehåll. De ekonomiskt starkaste tidningarna kommer att drabbas hårdast. Det strider enligt min uppfattning inte mot tryckfrihetsförordningen. Detta gäller dagspressen.

Vad beträffar den differentierade skatten vill jag nämna att vi redan tidigare har skatt på tryckta skrifter, och den skatten är differentierad. Dagspressen är undantagen från moms och var tidigare undantagen från oms. Däremot är det moms på böcker och veckotidningar. En differentierad annonsskatt är i princip och tryckfrihetsrättsligt samma sak. Det finns ingenting i tryckfrihetsförordningen som förbjuder differentierad skatt på tryckta skrifter. De tryckfrihetsexperter som åberopats har inte heller anfört någonting sådant.

Med ekonomiskt hinder enligt tryckfrihetsförordningen menas enligt motiveringen i tryckfrihetssakkunnigas betänkande 1947 att åtgärden skall vara av "den ingripande verkan att verksamhetens fortsättande icke kan anses ekonomiskt motiverat". Detta låg till grund för riksdagsbeslutet om den nya tryckfrihetsförordningen 1948. Det kan alltså enligt vår mening inte råda någon tvekan på den punkten. Ingen av de åberopade tryckfrihetsexperterna har sagt något som strider mot detta. Naturligtvis kan man inte påstå att annonsskatten i kombination med prestödet är något sådant hinder.

Folkpartiet och moderaterna har särskilt sökt gripa tag i ett yttrande av hovrättspresidenten Björn Kjellin — det har tidigare refererats från talarstolen här — vilken med hänvisning till skillnaden i beskattning mellan dagspress och veckopress sagt att "man bör undvika alla åtgärder, vilkas förenlighet med grundlagen ens kan ifrågasättas". Ja, naturligtvis. Men Kjellin sade i samma yttrande, att han därmed avsåg "en avsevärd höjning av varuskattens procenttal", som kunde beräknas få "till resultat att vissa publikationer måste nedläggas". Och det är det nu inte fråga om.

Det går inte att hävda att prestödet och annonsskatten skulle strida mot tryckfrihetsförordningen. Tvärtom måste dessa åtgärder sägas vara i god överensstämmelse med syftet i tryckfrihetsförordningen när det gäller "säkerställande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning".

Jag tycker också att vad som sagts från talarstolen här tidigare av herr Ahlmark om utskottets ovilja att ta upp diskussion i dessa frågor är synnerligen överdrivet. Vi har ju från de utgångspunkter vi haft gjort vår egen bedömning av de skrifter som stått till vårt förfogande. Det har självfallet inte förmenats någon att sätta sig in i dessa källor och göra de

bedömningar som det då kan finnas anledning göra. Det är viljan att stärka och garantera en fri och obunden press som varit vägledande för vårt partis ställningstagande i denna fråga.

Som framhålles i utskottets betänkande är de föreslagna stödåtgärderna oprövade. Det finns därför anledning att analysera verkningarna och följa upp om syftet med stödet infrias. Stödet bör således inte — och det har utskottets ordförande sagt tidigare — betraktas som slutgiltigt utformat. Därför är det betydelsefullt att den kommitté som utskottet förordar kommer till stånd och att i den även ingår representanter för pressen. I kommittén bör också prövas de olika motioner som avlämnats i anslutning till propositionen, och det finns säkerligen anledning att beträffande § 7 överväga de modifieringar som erfarenheten kanske kommer att nödvändiggöra.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ingenting i tryckfrihetsförordningen strider mot de här förslagen, säger herr Boo. Cecilia Nettelbrandt och Björn Molin kommer senare under debatten att visa att det är fel. Bara nu några korta noteringar.

Centerpartisterna i konstitutionsutskottet har tillsammans med socialdemokraterna inte vågat få herr Boos tes testad vid ett inkallande av landets främsta experter för att höra om deras syn överensstämmer med herr Boos. Herr Boo säger då att man själv kan göra bedömningar inom utskottet. Men det är bättre att göra sådana bedömningar på ett gott sakmaterial. Varför, herr Boo, har ni förvägrat minoriteten rätten att få detta sakmaterial? Vi anser inte att uttalanden från 1947, 1948, 1965 och 1969 är tillräckliga för att bedöma förslag från 1971.

Dessutom: en enig branschstyrelse har en helt annan uppfattning än herr Boo på denna punkt. I Tidningsutgivareföreningens skrivelse — och styrelsen bestod av människor från olika politiska partier — säges att tryckfrihetsaspekterna ”genom utskottets försorg måste bli föremål för en ingående prövning, eftersom de tryckfrihetsrättsliga/tryckfrihetspolitiska problem, som är förbundna med varje form av särbeskattning av tidningar och tidskrifter, får en alldeles särskild vikt när: som i förevarande fall ett diskriminatoriskt skatteförslag sammankopplas med ett förslag om stöd åt vissa tidningar och tidskrifter”. Det är den ena skrivelsen. I den andra skrivelsen från Tidningsutgivareföreningen heter det:

”Nu framlägges ett förslag utan något som helst försök till redovisning av de tryckfrihetsrättsliga/tryckfrihetspolitiska problemen. Detta är utomordentligt anmärkningsvärt. Den senaste pressutredningen framlade sina rekommendationer om särskilda samhällsinsatser först sedan en grundlig tryckfrihetsrättslig analys visat att åtgärderna icke kunde sägas kollidera med gällande rättsregler och praxis.”

En enig bransch anser alltså att det beslut, som en majoritet i riksdagen är beredd att trumfa igenom i dag, står i strid med andan i tryckfrihetsförordningen. Men ändå har minoriteten i utskotten förväg-

rats rätten att få förslagen granskade från tryckfrihetssynpunkt. Det är ett övergrepp.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Boos tolkning av tryckfrihetsförordningen fyllde mig med häpnad. Minsta eftertanke borde säga att om man differentierar en skatt så att den drabbar vissa tidningar lägger man faktiskt hinder i vägen för utgivningen av dessa. Det kan inte gärna stå i överensstämmelse med tryckfrihetsförordningens allmänna grundsatser.

Frågan restes under förarbetena till den nu gällande tryckfrihetsförordningen bl. a. från Tidningsutgivareföreningen, som begärde en precisering om stödåtgärder var tillåtna eller inte. En sådan precisering kom nu i propositionen. Däremot förekom självfallet inte något uttalande om att det skulle vara tillåtet att å ena sidan slå vissa tidningar och å andra sidan stödja andra. Det är kombinationen, herr talman, som är så pressfientlig.

Herr BOO (c) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Hernelius vill jag säga att kombinationen i sig själv inte bör spela någon roll – skatt är tillåten, stöd är tillåtet, och då bör kombinationen självfallet gå innanför den ramen. Dessutom är det, herr Hernelius, kriterierna för differentieringen som är avgörande och inte differentieringen som sådan. Här är det inte fråga om att skilja på olika typer av innehåll i tidningarna utan det är fråga om differentierad skatt på grund av tidningarnas karaktär.

Till herr Ahlmark vill jag helt kort säga vad jag sade tidigare: Vi har gjort våra bedömningar på det material vi haft tillgängligt. Det har stått alla ledamöter i konstitutionsutskottet fritt att göra detsamma. Det är utomordentligt angeläget, menar jag, att vi som ledamöter i riksdagens utskott vågar handla självständigt från de utgångspunkter vi har och med de bedömningar vi kan göra på grundval av det material som i varje särskilt fall finns. Jag tror att det är en mycket viktig princip, som bör slås fast också i denna diskussion.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart att vi skall handla "självständigt". Men då skall vi skaffa fram det material som behövs för att vi skall kunna handla självständigt och klokt. Och det har herr Boo och socialdemokraterna förvägrat minoriteten.

Herr Boo säger att det finns ingenting i differentieringen som berör "innehållet" i olika tidningar. Men herr Boo vet ju att det finns två grupper av veckotidningar i det här landet; det finns en privilegierad och en diskriminerad grupp.

Veckotidningarna i den *privilegierade* gruppen har ingen moms, de har rätt till samdistributionsrabatt, de får produktionsstöd på 200 000 kronor, de har 6 procents annonsskatt som de i regel inte behöver betala på grund av tremiljonersregeln.

Sedan har vi den *diskriminerade* gruppen av veckotidningar, dit tidningar som Land och Vi hör. Dessa tidningar har moms, de har ingen samdistributionsrabatt, de får inget produktionsstöd, de har 10 procents

annonsskatt som de ofta får betala genom att de kommer över tremiljonersstrecket.

Om detta inte är en indelning av olika veckotidningar i en privilegierad och en diskriminerad grupp kan jag inte se hur man över huvud taget kan använda de orden i en skatte- och tryckfrihetsrättslig debatt.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Boo säger nu att diskriminering genom annons-skatten inte följer av innehållet utan av hur tidningen utges. Ja, jag vill då bara säga att man kan få en viss vägledning i sin bedömning om man studerar resultatet av åtgärden, vilket man kan göra i den kungl. propositionen.

Herr BOO (c) kort genmäle:

Herr talman! Skulle våra grundlagsexperter vara övertygade om att dessa två propositioner stred mot grundlagen, då är det troligt, herr Ahlmark, att de på ett eller annat sätt skulle göra sin stämma hörd även om de inte blir inkallade till konstitutionsutskottet. Jag förutsätter att detta är så självklart att det icke behöver nämnas i en sådan här debatt. Vi måste ändå — det vill jag understryka — handla från de premisser som vi efter våra bedömningar har kommit fram till, och det menar jag att också konstitutionsutskottets ledamöter har rätt och skyldighet att göra.

Sedan vill jag fråga herr Hernelius — och det må gälla också herr Ahlmark: Har ni verkligen icke märkt någon skillnad mellan centerns s. k. endagstidningar och övrig veckopress?

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Det måste sägas att pressen brukar ha en alldeles enastående fördragsamhet med finansministerns siffermässiga beräkningar och felberäkningar. Men när finansministern räknade ut att pressen och den fria opinionsbildningen skulle få ett särskilt stöd genom att man tog 120 miljoner från pressen och gav tillbaka 30 miljoner, då var det slut t. o. m. på den fördragsamheten. Sällan har väl ett inrikespolitiskt förslag bemötts så entydigt: kompakt motstånd från bedömare av alla kulörer. Jag har gått igenom presskören nu efteråt, och det är sannerligen inte de mildaste tonfallen i den socialdemokratiska pressen. Detta är det värsta som teoretikerna i kanslihuset hittills har åstadkommit, sade Värmlands Folkblad. Sträng på villovägar, sade Dala-Demokraten. Det skulle bli stöd, inte död, sade tidningen Vi; jag skall inte fortsätta uppräknningen, men det finns mängder.

Annonskatteförslaget skulle enligt finansplanen ses som ett led i den finanspolitiska åtstramningen. För mig är det en gåta hur det kan kallas stöd till den fria opinionsbildningen att pressen skulle pungslås på 90 miljoner som inte ens skulle omformas till ett stöd.

Men ingen behöver grubbla mer över detta. När propositionen kom hade 80–90 miljoner och dessutom den finanspolitiska motiveringen redan töat bort. Detta är glädjande. Men det är samtidigt dystert att så lösa hugskott kommer på pränt i en finansplan. Går det, så går det. Jag ville tro att man hade bättre på fötterna innan man tecknar ner sina

tankar i kungl. propositioner.

Men nu då, när det går ungefär jämnt upp? Är det då över huvud taget något att säga om annonsskatten? Ja, i sanning!

Vad är det som säger att ett stöd till pressen skall betalas av pressen? Ingen menar väl t. ex. att de framgångsrika textilföretagen skall betala de mindre framgångsrika textilföretagen. Eller är det här en ny idé om en branschvis ordnad utjämning? Kanske Volvo skall betala till Kalmar verkstad? Det vore i så fall en ny tanke att klara statliga företag som går dåligt. Inte i propositionen och inte i utskottsbetänkandet har man bemödat sig om att analysera verkningarna av den omfördelning inom pressen som annonsskatten och presstödet innebär.

Att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för det fria ordet är naturligtvis bra — det kan inte nog understrykas. Det råder ju också nästan total enighet om just den frågan. Men att samtidigt också försämrade förutsättningarna för det fria ordet utan att bekymra sig det minsta om följdverkningarna är en konstig filosofi, minst sagt. Om man verkligen känner för det fria ordet och dess betydelse i en levande demokrati — och som liberal gör man det — tar man seriöst på frågan om hur det fria ordet skall leva vidare.

Allmänt sett tror jag att det är av stor betydelse att tidningar har en god ekonomi. Då finns det betydligt större förutsättningar att föra en fri och oberoende debatt. En dålig ekonomi kan lätt framtvunga beroendeställning åt något håll, och det gagnar inte det fria ordet. Därför är det sunt, riktigt och önskvärt med hygglig ekonomi i tidningsföretagen. Sådana tidningar kan strongt strunta i påtryckningar från partier, från myndigheter, från annonsörer och liknande grupperingar. Är det inte sådana tidningar som vi vill ha?

Det sitter en reklamutredning som snart väntas komma med förslag. Det finns ingen anledning att i förväg binda sig åt något håll för ställning till det förslaget. Men nog är det förvånande att man bryter ut just annonserna och ger dem förtur när det gäller att beskatta. Det tycker jag är att börja i galen ända. Kanske just annonserna i stället skulle vara motiverade undantag från en eventuell allmän reklamskatt?

Före socialdemokratiska riksdagsmannen Nils Kellgren har skrivit om annonsen som den bästa arbetsförmedlaren, och han säger att tidningarnas platsannonser är ett av de värdefullaste informationsmedlen för ett rationellt utnyttjande av arbetskraft. Det är alltså sådant som skall beskattas med förtur, likaså familjeannonser, mötesannonser, annonser om lågpriser och andra rena informationsannonser, inte minst för hushållen. Detta alltså samtidigt som man t. ex. inte har vanlig mervärdesskatt på en hel del rena reklamaktiviteter som demonstrationer, mässor, utställningar, PR-verksamhet och reklamfilmvisning.

Mervärdesskatten skall ju vara generell. Det är en riktig princip, och undantag är av ondo — det säger man alltid. Men man undantar i stor utsträckning pressen från mervärdesskatt samtidigt som man yxar till en helt ny pålaga. Säg vad man vill — inte verkar det väl genomtänkt vare sig praktiskt eller principiellt.

Den av kooperationen utgivna veckotidningen Vi är för närvarande en av landets största veckotidningar och torde allmänt betraktas som ett

välskött pressorgan med betydelse för opinionsbildningen. Genom att Vi kan erhållas även av andra än medlemmarna i konsumtionsföreningarna blir tidningen belagd med mervärdeskatt, och annonserna kommer följaktligen att belastas med annonskatt. Den sammanlagda skatteeffekten för en annons för exempelvis resebyrån Reso, som inte har avdragsrätt för mervärdeskatt, blir i det närmaste 30 procent av annonspriset. Om tidningen Vi däremot avstår från försäljningen till andra än medlemmar, blir den ett rent medlemsblad och som sådant befriad från såväl mervärdeskatt som annonskatt. Beskattningen gynnar alltså den tidning som begränsar spridningen av sina åsikter.

Enligt regeringens förslag skulle 3 miljoner per publikation och år få frånräknas vid redovisningen av annonskatt. Det är helt naturligt att den regeln vållade en hel del huvudbry. Skulle skatten debiteras och behållas eller debiteras och restitueras? Eller skulle den inte tas ut förrän 3-miljonersgränsen passerats och tidningen då alltså ändra annonspriserna?

Skatteutskottet har knäckt frågan genom att låta, som nämnts, porrtidningar och andra tidningar med små annonsintäkter – under 60 000 – helt slippa jobbet med redovisning och låta övriga redovisa skatten och sedan få tillbaka beloppet upp till 3 miljoner. Härigenom räknar skatteutskottet med att eliminera icke önskvärda konkurrens-effekter. Det är med förlov sagt ett egendomligt spegelfäkteri att låtas som om man eliminerar snedvridningen i konkurrensen bara för att pengarna vandrar runt ett varv. Pengar är pengar under alla förhållanden, och de pengar som kommer tillbaka måste ju påverka kalkylerna och konkurrensen. Pengarna har ju bara varit inlämnade för ”förvaring” en kortare tid. I sak är det bara en meningslös skenoperation att förvandla det här avdraget till en restitutionsrätt. Fortfarande innebär det att små tidningar gynnas på de störres bekostnad och alldeles utan att någon som helst hänsyn har tagits till tidningarnas ekonomi.

Bland alla tänkbara tidpunkter för införande av en annonskatt är förmodligen den nu valda den tokigaste. De anställdas organisationer har uttalat stor oro för väntat och påbörjat anställningsstopp. Annonskonjunkturen har sedan en tid varit vikande, och oavsett vilka orsakerna till det är, så kan man inte bestrida faktum. Det är klart att det finns en priselasticitet även på annonser. Stiger priserna räcker inte annonsanslagen till lika många annonser. Det problemet trollar man nog inte bort genom att säga att skatten är avdragsgill kostnad.

Har för resten, skulle jag vilja fråga, beräkningarna av vad annonskatten skall ge baserats på 3 procent, som är nämnt i skatteutskottets betänkande, i stället för 6 procent? Det kanske finansministern eller någon från utskottet vill upplysa kammaren om.

Den som måste göra indragningar på annonser knappast naturligtvis först och främst in på annonserna i den mindre tidningen. Inte ens skatteutskottet utesluter helt sådana konsekvenser. Kanske andratidningarnas presstöd inte blir större än de förlorade annonsintäkterna. Och även om det blir det förlorar ju tidningen i läsvärde. Annonserna är också nyhetstext numera och drar läsare till sig. Mindre annonser gör andratidningen mindre attraktiv, och så är spiralen i gång – spiralen

nedåt.

Det är nog så sant som det är sagt av så många tidningar – även socialdemokratiska – att finansministern borde ha haft litet kontakter med tidningsekonomer och sådana som kunde tidningar innan det här förslaget lades fram.

När lagen om allmän försäkring kom hade man ganska roligt åt den där paragrafen om att med halv sjukpenning menas hälften av hel sjukpenning. Men det var ju i alla fall korrekt. Nu skulle man kunna travestera det stadgandet och säga: Med dagstidning menas veckotidning – och det verkar ju inte riktigt lika korrekt.

Skatteutskottet har inte förtagit sig på att förklara och motivera sina ståndpunkter. Motsidans ståndpunkter döms kort och gott ut med att de inte kan tillmätas avgörande betydelse. Men när detta också gäller de tryckfrihetsrättsliga invändningarna, då går det nästan för långt.

Det har varit en debatt i gång som har initierats av några av landets skickligaste tryckfrihetsexperter och som har gått ut på att särskilt den här kombinationen av presstöd och annonsskatt och en del diskriminerande inslag i dessa kunde få sådana sammanlagda effekter, att de trädde tryckfrihetslagstiftningen för när. Skatteutskottets majoritet ville inte höra några experter i frågan. Man ville höra KU; men KU:s majoritet besvarade inte den frågan. Om annonsskatten ville man inte göra något bestämt uttalande, och om det samlade förslaget annonsskatt-presstöd – och det är det som är det intressanta – sade man ingenting. Vi menade i utskotten att det var nödvändigt att finna former för en sammanvägning av synpunkter mellan de båda utskotten. Det var också därför som vi föreslog att man skulle inbjuda till att gemensamt ta ställning till eller i varje fall få informationer om dessa frågor. Riksdagens grundlagsvårdande utskott har i denna fråga inte alltför allvarligt gripit sig an med uppgiften.

Jag måste dock uttala min förståelse för konstitutionsutskottets ordförande, när han menar att man inte från KU:s sida här skall föreskriva skatteutskottet vad man där skall tycka och besluta. Det ligger mycket i det. Men som ledamot av skatteutskottet hade det ändå varit mig främmande att inte vara med på ett socialdemokratiskt och centerpartistiskt förslag att skicka denna fråga till KU, när man hade voterat ner det enligt min mening riktiga förslaget att inkalla tryckfrihetsexperter, som jag är övertygad om skulle ha givit betydligt mera kött på benen än KU.

Jag var i dag säkerligen inte ensam om att med häpnad lyssna till konstitutionsutskottets ordförande, när han talade om samtal som förts, senare om handlingar som har lästs. Jag fick då först en känsla av att någon här sitter inne med sanningar som vi inte tidigare har fått ta del av. Men det kom inga nya sanningar. Jag hoppas att vi alla innan vi går att fatta beslut söker att berika vårt vetande så mycket som möjligt, i varje fall genom att läsa de handlingar som hör till ärendet. Och där finns tydligen alla de uttalanden som konstitutionsutskottets ordförande hade läst. I varje fall förutsätter jag att det är de för frågan viktigaste utdragen som har lämnats över som bilaga till skatteutskottet som svar på frågorna.

Sedan är det klart att vi inom utskotten skall våga handla självständigt. Man skall över huvud taget som riksdagsman våga handla självständigt.

Men det säger ju inte att man inte skall skaffa sig så mycket av sakunderlag som möjligt för att verkligen kunna handla självständigt. Ju mer information och ju bättre underlag, desto bättre och självständigare. Därför reagerar jag när de frågorna placeras i motsatsställning till varandra. Det myckna vetandet, det tillräckliga vetandet, är en förutsättning för att kunna handla självständigt, och det finns inga motsättningar där emellan.

Jag tror inte heller att vi, som ändå har skyldighet att ta ställning till frågorna här i riksdagen, på något sätt kan komma ifrån det genom att säga: Nåja, om tryckfrihetsexperterna här i landet hade ansett att det finns anledning att reagera, så hade de nog hört av sig. Kan vi gå ut till en opinion och försvara oss med det? Nej, det anser jag vara omöjligt. Och lika omöjligt anser jag det vara att gå ut till en opinion som i dag mer än tidigare kräver svar och skall kräva svar av oss politiker, och säga: Jag vet inte riktigt hur det står till med detta, men det sades i kammaren att man hade hört och talat med olika människor och med experter, och man hade läst det och det, så att detta var helt säkert riktigt. Detta är inget försvar innan vi går att rösta i en sådan här fråga.

Det var bra att konstitutionsutskottet välvilligt till skatteutskottet lämnade över några tryckfrihetsrättsliga uttalanden. Jag upprepar att jag förutsätter att det var de mest centrala i ärendet. Men om jag inte har sett fel är samtliga dessa uttalanden avgivna under tiden 1948 – 1968. När skatteutskottet inte anser att de återgivna expertuttalandena ger stöd för en entydig tolkning av det tryckfrihetsrättsliga spörsmålet, måste man ju anse 1971 års tryckfrihetsrättsliga spörsmål, och det är över huvud taget inget av yttrandena som berör det i dag aktuella spörsmålet.

Även om det är en upprepning tillåter jag mig – hovrättspresidenten Kjellin får väl ursäkta att han gång på gång blir omnämnd här i kammaren – att också jag ta upp vad han har sagt. Och jag gör det, därför att han på ett helt annat sätt än andra redan 1965, man kan nästan säga med en ovanlig siarförmåga, gjorde ett uttalande som stämmer ganska bra in på dagens situation. Han talar om svårigheten att dra gränsen mellan ett lagligt och ett olagligt skattebeslut och säger att man inte bestämt kan påstå att utformningen av dåvarande varuskatt stred mot tryckfrihetsförordningen, men att det var uppenbart att en avsevärd höjning av varuskattens procenttal kunde göra frågan mera tveksam. Ett huvudsyfte att få in mer pengar i statskassan, säger han vidare, kan vara förenat med ett sekundärt syfte att en del publikationer, som betraktas som icke önskvärda, skall förkvävas av den höjda skatten. Och sedan kommer det intressanta tillägget – om herr Boo är inne i kammaren vill jag uppmana honom att lyssna till just detta, för det är betydelsefullt – att det i det här hänseendet inte räcker med sinnets renhet hos t. ex. finansministern för att göra åtgärden oantastlig ur tryckfrihetssynpunkt. Redan möjligheten att man i en åtgärd kan lägga in ett sekundärt syfte att förkväva vissa publikationer gör åtgärden tvivelaktig. Hur kan man efter att ha läst detta vilja besluta i enlighet med det förslag som i dag ligger på bordet?

När riksdagen med stor majoritet begärde ingripanden mot alkoholreklamen var expertisen delad när det gällde frågan om en sådan åtgärd stod i överensstämmelse med principerna för tryckfriheten. Kungl. Maj:t

valde då att ta det säkra före det osäkra. Herr finansministern sade i ett interpellationssvar 1969 att "vi kommit till den slutsatsen, vid ganska ordentliga undersökningar i finansdepartementet och i justitiedepartementet, att ett sådant förbud icke torde vara förenligt med tryckfrihetsförordningen, som ju är en av våra grundlagar".

Den respekt för grundlagarna som det ställningstagandet innebar är värd uppskattning. Men finns det inte nu samma önskan att slå vakt om våra konstitutionella regler? Har man nu gjort, skulle jag vilja fråga herr finansministern, samma ordentliga undersökningar inom finans- och justitiedepartementen? I så fall, varför finns inte det omnämnt i propositionen? Och vilka experter är hörda i dagens ärende? Det vore djupt beklämmande om man skulle krypa bakom grundlagarna när det passar men öppet nonchalera dessa lagar när det politiska målet inte överensstämmer med bestämmelserna.

Jag kan inte hjälpa att jag måste beklaga, att mina vänner inom centern gått in på en köpslagan om annonsskatten. Inte vill jag vara så hård som centertidningen Hallands Nyheter som skrev: "När Gunnar Hedlund och centern gett sitt stöd åt kompromissförslaget har tydligen den gamla välkända jesuitsatsen, att ändamålet helgar medlen, fått gälla." Men det räcker inte heller med sinnets renhet hos Gunnar Hedlund; fortfarande måste man med Björn Kjellin säga, att redan möjligheten att i en åtgärd lägga in ett sekundärt syfte gör åtgärden tvivelaktig.

Visst har det varit litet si och så på sistone med vår fina parlamentariska praxis att ha viktigare frågor förberedda genom utredning, remissbehandling och offentlig debatt. Men jag vill inte ge upp tron på att det i alla fall skall vara vår svenska modell även för framtiden. Annonsskatten och presstödet kan inte få annat än underkänt när det gäller förberedelsearbetet. Så yxar man inte till ett underlag för viktiga beslut! I den uppfattningen har jag stöd från en stark pressopinion och inte minst från de tidningsmänniskor av olika politiska kulörer som vi återfinner inom Tidningsutgivareföreningen.

Vi har i vårt samhälle i dag allvarliga bekymmer med att respekten för gällande lag inte alltid är vad den borde vara. Kan vi i detta hus med allvar kräva den respekten samtidigt som vi i den lagstiftande församlingen inte själva känner riktigt starkt och djupt respekten för lagar av en högre dignitet, våra grundlagar? Enligt min mening borde bara detta att överensstämmelsen med tryckfrihetsförordningen alls började ifrågasättas ha varit skäl nog för en djuplodande penetrering av tryckfrihetsrättslig expertis. Både i skatteutskottet och i konstitutionsutskottet ville vi ha en utredning av de tryckfrihetsrättsliga frågorna innan vi gick att fatta beslut. Majoriteten saknade aktivt intresse för de frågorna. Det beklagar jag djupt. Det kan inte nog framhållas, att man bör undvika alla åtgärder vilkas förenlighet med grundlagen ens kan ifrågasättas. Med Björn Kjellin vill jag säga, att varje uppmjukning av skyddet för tryckfriheten är ett farligt exempel som kan återopas i framtiden, då striden måhända icke gäller statens skatteinkomster utan försvaret för en fri och demokratisk samhällsordning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 1 i skatteutskottets betänkande av fru Nettelbrandt och herr Larsson i Umeå.

Herr PETTERSSON i Visby (s) kort genmäle:

Nr 93

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

Herr talman! Fru andre vice talmannen sade någonting om att den litteratur som finns var fördold för en del. Så är inte fallet. Den offentliga utredning som gjordes på 1940-talet är tillgänglig för envar.

Samma är förhållandet beträffande de handlingar som kom till riksdagen 1948, nämligen propositionen om en ny tryckfrihetsförordning och utskottets utlåtande över denna proposition. Därjämte finns protokollet från riksdagsdebatten. Det har därefter utkommit flera böcker, som också finns i våra bibliotek. Även vid riksdagsbehandlingen av omsen och momsens blev dessa frågor diskuterade. Jag har omnämnt detta, därför att man kan om man går till dessa källor skaffa sig en mycket god uppfattning om de frågor som här har ställts, bl. a. av andre vice talmannen.

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Alldeles självklart är detta officiella material känt för de ledamöter som finns här i kammaren. Jag utgår ifrån att de flesta som har deltagit i detta ärendes behandling också har tagit del av det. Men när konstitutionsutskottets ordförande här talade, fick man till en början den uppfattningen att det skulle finnas några nya sanningar som låg vid sidan om. Ingenting av det hittills framkomna materialet säger nämligen något om det tryckfrihetsrättsliga spörsmål som är aktualiserat i och med det förslag som i dag ligger på riksdagens bord. Ingen har uttalat sig om det. Det har inte ingått i ens föreställningsvärld att man skulle presentera ett förslag i den riktningen. Men Björn Kjellin har, som jag tidigare har försökt att utveckla, ändå varit inne på liknande tankegångar. Jag förutsätter att konstitutionsutskottet för att ge så god vägledning som möjligt, dels till skatteutskottet, dels till riksdagen i dess helhet, har vaskat fram just de uttalanden som säger mest och bäst i den huvudfråga som här är ställd. Det är dess värre, herr talman, inte ett tillräckligt svar.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Ett genomgående tema i denna debatt har hittills varit att vi nu åter har att behandla ett dåligt underbyggt förslag från regeringen. Jag skulle vilja säga att det är rätt förvånansvärt att man nu lägger fram förslag om införande av en skatt på annonser i tidningar, trots att en av regeringen själv tillsatt utredning för närvarande arbetar med detta problem.

De allvarliga anmärkningar som kan riktas mot förslaget från grundlagssynpunkt har redan tidigare i denna debatt berörts av representanter för konstitutionsutskottet, varför jag inte har för avsikt att gå närmare in på detta. Jag vill dock säga att inom skatteutskottet har socialdemokraternas och centerns ledamöter inte heller velat vara med om att inkalla expertis. Detta är anmärkningsvärt och det talar för sig självt.

Trots att framstående experter har sagt att varje avsteg från en strikt odiskutabel grundlagstolkning utgör en fara för efterföljd, tar man nu alltför lätt på detta problem. Det beslut som vi tydligen nu går att fatta innebär dock att man via beskattningen skall påverka åsiktsbildningen i

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

landet, och det är därför som vi inte får glömma att det i framtiden kan komma att gälla, som det tidigare har sagts här, ännu allvarigare ting, kanske t. o. m., som fru Nettelbrandt sade, en fri och demokratisk samhällsordning. När utskottsmajoriteten har försökt att blunda för dessa allvarliga ting, har den också påtagit sig ett stort ansvar inför framtiden.

Skattens uppbyggnad ger också anledning till allvarliga anmärkningar. Sålunda avser man att ta ut olika procenttal för olika kategorier av tidningar. Skatten kommer endast att träffa tidningsannonseringen — man kommer inte att ta ut skatt på ett grundbelopp i annonsintäkter under 3 miljoner kronor. Den skatteinkomst som staten härigenom får in kommer sedan genom ett särskilt konstruerat system för presstöd att slå mycket egendomligt; det ger sålunda mest till socialdemokratins och centerpartiets tidningar.

Det är ett alltför lättfärdigt bedömande som utskottsmajoriteten gör när den på tal om de tryckfrihetsrättsliga synpunkterna säger: "Vid en bedömning av förslaget från tryckfrihetsrättslig synpunkt kan man enligt utskottets mening inte bortse från annonsskattens provisoriska karaktär och från att denna skatt efter förhållandevis kort tid kan komma att avlösas av en allmän reklamskatt." Min fråga är: Menar verkligen utskottet vad det här har skrivit? Kan man underlåta att följa grundlagarna, bara en åtgärd kan rubriceras som tillfällig? Utskottet kan inte påstå att det fått de tryckfrihetsrättsliga aspekterna utredda, och därför borde det inte heller ha sakbehandlat propositionen, utan avslagit den.

Det går inte heller att säga att skattens verkningar inte blir så allvarliga med hänvisning till att det pågår en utredning som man väntar skall lägga fram förslag till en allmän reklamskatt. Genom den åtgärd som nu vidtas kommer man att förändra reklamriktningen till nackdel för tidningsannonsering och till fördel för annan reklam. Man kommer att vänja folk vid detta, och sedan går det inte lika lätt att återföra reklamen till tidningarna.

Men bland det mest egendomliga är att, trots att man vet att tidningarnas inkomster till två tredjedelar härrör från annonsinkomster, så säger man sig nu skola försöka hjälpa andratidningarna — genom att lägga en skatt på deras förnämsta inkomstkälla. Det låter ju helt bakvänt. Naturligtvis kommer skatten att bli en hämmande faktor på deras förnämsta inkomstkälla. Det är också mest troligt att den minskning i tidningsannonsering som nu är att vänta i första hand kommer att drabba just andratidningarna. Detta upplystes också klart och tydligt av tidningsexperten vid TU:s uppvaktning inför skatteutskottet. Erfarenheten visar också att prisstegringar inom tidningsvärlden i första hand har drabbat denna typ av tidningar. Vidare införes skatten i en tid, då annonseringen minskar på grund av det allmänna konjunkturläget, och den blir därför ännu mera besvärande för de svaga tidningarna.

Nu säger utskottet att skatten skall drabba annonsörerna, men det talet håller inte helt. När utskottet säger att skatten är avdragsgill vid beskattningen och sålunda inte utgör mer än hälften av den uttagna procenten, håller inte heller det resonemanget. Det blir i så fall endast för företagsannonseringen som en sådan sak kan göras gällande. Däremot är

skatten inte avdragsgill för alla familjeannonser och övriga privatannonser, vilka särskilt för de små tidningarna utgör en värdefull inkomstkälla. Däremot är det klart att det även för firmaannonseringen måste ske en övervältring på konsumenterna. Verkningarna kan i vissa fall också bli att tidningarna själva får bära kostnaderna genom lägre annonspriser.

Jag vågar säga, herr talman, ett visst löje drar utskottsmajoriteten över sig när den skall försöka skymma konkurrensolikheterna genom att införa skyldighet för alla som har över 60 000 kronor i annonsinkomst per år att inbetala skatten trots att det sedan för dem finns en rätt till avdrag på ända upp till 3 miljoner kronor i annonsinkomster.

Det är ju klart att detta inte har någon betydelse från konkurrenssynpunkt, när tidningarna vet att de varje halvår kommer att få restitution på den del av skatten som ligger under 3 miljoner kronor i annonsinkomst per år. Denna återbetalning är ju helt självklar. Den står inskriven i författningen. En sådan fordran går det säkert att få låna på i vilken bank som helst. Är denna återbetalning manne tänkt som något slags klapp till tidningarna varje midsommar och jul? Jag kan, herr talman, inte låta bli att tänka på den lilla historia som gick i vårt land strax efter införandet av det allmänna barnbidraget när den lille gossen av sin mamma nödvändigt ville veta varifrån mamma fick de pengar som kallades barnbidrag. Hon sade att hon fick dem av farbror Wigforss, som då var vår finansminister. Men den lille pojken frågade då: Men varifrån får då farbror Wigforss pengarna? Jo, sade mamman, dom får han av pappa. Och så var den lilla krets gången avslöjad. Så kommer det väl också att bli med annonsskattens återbetalning.

Utskottsmajoriteten synes helt ha blundat för att vi kan få en stor ökning av de särskilda annonsblad som i allmänhet gratis utdelas till hushållen. Här kommer dagstidningarna säkert att möta en hårdnande konkurrens. Redan nu finns det en hel del sådana tidningar, och de synes ha ökat sedan annonsskatten blivit bekant. Det kommer att bli mycket lönande att driva dylika tidningar, eftersom man kan räkna med att de inte behöver drabbas av annonsskatten, då deras omsättning inte överstiger 3 miljoner kronor i annonsintäkter. Detta fria skattebelopp kan sålunda uppgå till inte mindre än 180 000 kronor. Ja, inte kommer det att bli lätt för dagstidningarna att konkurrera med den typen av företag i fortsättningen!

Genom det nu framlagda förslaget trampar man också på en allvarlig punkt i den fria näringsutövningen. Vad som nu inträffar är helt enkelt att man försöker sig på att överflytta inkomster från ett företag till ett annat. Om ett företag går framåt, kan man därför inte säga att detta berättigar samhället att genom skatteåtgärder bestraffa det till förmån för de företag som inte har lyckats nå lika gott resultat. En sådan åtgärd strider mot hävdvunna rättsprinciper.

Det finns, herr talman, gott om motiv för att avslå den här propositionen, vilket också moderata samlingspartiet föreslagit i sin motion som nu har fullföljts i den av mig och herr Söderström avgivna reservationen till skatteutskottets betänkande nr 30, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Vi befinner oss i dag i en situation, i vilken som tidigare här sagts en rad tidningar kämpar med stora ekonomiska svårigheter. Det beror i hög grad på deras underläge på annonsmarknaden. De har allt mindre annonsvolym och dålig ekonomi trots att de ofta har relativt många läsare. En tidning kan vara god som nyhetsförmedlare, men det hjälper inte när konkurrenten har större upplaga och därmed dominerar annonsmarknaden. Det är inte främst läsarnas val som ligger bakom strukturutvecklingen inom dagspressen utan annonsörernas, som framhålls i propositionen om presstödet. Tidningar som är störst på sin ort har nära nog annonsmonopol och god ekonomi. Att denna koncentrationsprocess innebär risker för nyhetsförmedlingen och att åsiktsbildningen monopoliseras och därmed hotar demokratins funktionsduglighet, tycks det råda enighet om.

Vad som hotar yttrandefriheten är arbetsmarknadsekonomins konsekvenser inom kulturlivet. Det går inte att bestrida att denna koncentrationsprocess är en följd av marknadskrafternas spel, där förstatidningarnas övertag på annonsmarknaden är helt utslagsgivande. Det går helt enkelt inte att låta denna process fortgå. Det är en tvingande nödvändighet att söka, så långt möjligt, förhindra ytterligare nedläggningar av dagstidningar. Det är som ett led i den strävan vi får se förslagen om presstöd och annonsskatt. De måste ses i sin helhet som en paketlösning av de aktuella pressproblemen. De syftar till att hjälpa de annonssvaga tidningarna att överleva.

Herr Hernelius och herr Werner i Malmö säger i sin reservation, som är fogad till konstitutionsutskottets betänkande, att det är "nödvändigt med särskilda åtgärder för att bevara och vidga en fri och allsidig debatt och för att därmed trygga en differentierad opinionsbildning". På den punkten är man alltså helt ense. "Åtgärder bör vidtas utan dröjsmål", anför reservanterna vidare. Tidigare i debatten har citerats Tidningsutgivareföreningens yttrande, där det sägs att åtgärder bör vidtas omedelbart och utan dröjsmål.

Opponenterna kan alltså inte förneka dessa fakta och de motsätter sig kanske inte heller presstödet som princip, utan riktar in sig främst på annonsskatten. Det sker av i stort sett tre skäl: den strider mot tryckfrihetsförordningen, den får ekonomiska följder som inte gagnar pressen och den verkar diskriminerande. Jag skall, herr talman, närmast bemöta de här tre argumenten.

Den som studerar experternas yttranden, som är fogade till betänkan-dena, kan väl inte finna uttryck för en entydig mening att skatten skulle strida mot tryckfrihetsförordningen. Inte är det några kristallklara uttalanden. Vi ansåg att några orakelsvar inte hjälper oss i denna brydsamma situation, när vi skall ta ställning till det här problemet. Inte heller reservanterna eller någon annan har – såvitt jag förstår – klart och tydligt kunnat utsäga att den föreslagna skatten strider mot tryckfrihetsförordningen. Vad som förekommer är i stället allmänna uttalanden om att vi inte hört experterna. Det är där man sätter in sina anmärkningar, men inte en enda vågar ta på sin ed att experterna säger att det här strider mot tryckfrihetsförordningen. Man vill liksom krypa bakom experter

som inte finns i det här landet men som skulle kunna ge sitt stöd till uppfattningen att förslaget om annonsskatten är alldeles orimligt, att det strider mot tryckfrihetsförordningen och att det inte kan genomföras.

Herr Boo gav, enligt min mening, en ganska utmärkt förklaring till dessa frågor när han hänvisade till mervärdeskattens verkningar. På dagstidningar utgår inte mervärdeskatt men på annonserna, men då får avdrag göras för ingående skatter och alltså blir inte verkan densamma. Man har således inte skatt på dagstidningarna, utan på annonserna, men däremot utgår mervärdeskatt på böcker. Jag har inte lagt märke till någon opinionsstorm därför att böckerna är belagda med mervärdeskatt, men när det gäller tidningarna försöker man göra gällande att det skulle vara något alldeles speciellt. Jag skall inte uppehålla mig vid det här problemet, eftersom jag anser att herr Boo utvecklade det alldeles utmärkt. Jag skall i stället spara min tid.

Jag vill dock påpeka att det är precis som om hela samhället skulle gå under så snart man vidtar någon åtgärd som gäller tidningspressen -- den tredje statsmakten. Vad är det vi har i dag? Jo, som jag sade har vi ett system där tidningarna blir helt beroende av annonsmarknaden. Allt fler andratidningar dör och allt fler orter får endast en tidning, eller ingen alls. Är det tryckfrihet som råder i dag? Nej, det är ekonomiska krafter som hämmar tryckfriheten. Vi anser för vår del inte att annonsskatten, kombinerad med presstödet, är en attack mot tryckfriheten, utan ett stöd för denna. Vi anser att förslagen kommer att underlätta konkurrensen om läsarna. Hade vi inom utskottet under den noggranna bedömning som vi ändå gjorde kommit till den uppfattningen att det förelåg en fara för tryckfriheten så skulle vi aldrig ett enda ögonblick ha tvekat att avstyrka propositionen. Tryckfriheten anser vi alla är oantastlig och bör hållas intakt. Här anser vi tvärtom att vi i stället medverkar till en ökad spridning av tidningarna och därmed främjar vi tryckfriheten.

Skatten är som alla märker generell utan inskränkning med hänsyn till innehållet i eller syftet med en annons. Därför avstyrker vi också motionerna om att vissa veckotidningar med hänsyn till att de företräder särskilda intressen skall undantas från beskattningen. Ävenså avstyrker vi motionerna om undantag för annonser för viss undervisnings- och studieverksamhet och för gudstjänster.

Det andra argumentet mot skatten är att den kommer att drabba tidningsorganen så att ekonomiska svårigheter uppstår för flertalet. Den kommer i ett läge när det är en klar minskning av annonseringen, heter det. Men om vi ser på statistiken så visar den att dagspressens annonsintäkter under åren 1959--1968 steg i genomsnitt med drygt 80 procent och med avseende på millimeterpriserna steg de med 50 procent. Det har varit större uppgång i priserna på annonser i veckopressen. Under samma period steg partiprisindex med endast cirka 25 procent och konsumentprisindex -- däri då låg omsättningsskatt med 10 procent -- med 40 procent. Men även annonsvolymen ökade under perioden. Det ökade intäkterna ytterligare. Dagspressens totala annonsintäkter ökade åren 1961--1967 med 83 procent. Men trots detta har det varit svårigheter för de små tidningarna. Det vet vi. Men att det under senare tid nu har varit en nedgång kan ju inte tas till intäkt för uppfattningen att

detta skulle vara något bestående på detta område. Säkerligen har de ändrade konjunkturerna på arbetsmarknaden spelat in, bl. a. i form av minskad platsannonsering, som vi säger. Och vi vet alla att avtalsförhandlingarna har fördröjt hela näringslivets expansion. Det har helt enkelt varit en allmän återhållsamhet, som torde förändras när avtalen är i hamn. Det är jag övertygad om. Man kan sålunda inte bedöma läget nu som bestående. När vi frågade uppvaktande journalister om de inte trodde att reklamen kommer att öka i vårt alltmer merkantila samhälle, så medgav de det. De trodde inte ett ögonblick på att reklamen kommer att avta i vårt land.

I detta sammanhang har man ju också pekat på risken av personalfriställningar. Men motsatsen torde bli den totala verkan av dessa åtgärder. Med nuvarande tendenser till tidningsdöd minskar ju journalistkåren, men den utvecklingen kan brytas och det betyder ökad rekrytering av journalister och annan personal. Efter vad jag har hört har flera mindre tidningar redan planer att utöka sin personal på grund av dessa propositioner.

Det är ju inte heller meningen att pressen skall betala annonsskatten, utan konsumenterna, och det är också vad som kommer att ske, åtminstone på längre sikt. Det har också de uppvaktande medgivit.

Skatten är också avdragsgill vid inkomsttaxeringen. Här sade nu herr Magnusson i Borås att inte alla har möjlighet att göra avdrag, och det är riktigt, men i praktiken kommer det ändå i stort sett att bli en skatt på cirka 3 procent med hänsyn till att den är avdragsgill vid inkomsttaxeringen.

Med hänsyn till förslagets provisoriska karaktär i avvaktan på reklamutredningens förslag så menar vi att annonsörerna torde avhålla sig från att vidta några mer radikala förändringar till tidningarnas nackdel. Den annonseringen kommer säkert alltfört att bli ganska dominerande, säger vi i utskottet.

Så har vi det tredje argumentet — att de föreslagna åtgärderna har en starkt diskriminerande karaktär. De gynnar den socialdemokratiska och centerpartistiska pressen. Det säger åtminstone de moderata reservanterna.

Men nu är ju syftet att upprätthålla en mångsidig dagspress. Det är väl alldeles odiskutabelt. Och därför gynnas också bl. a. moderata Svenska Dagbladet och folkpartistiska Handelstidningen i Göteborg med bidrag på 3,5 miljoner kronor och centerpartitidningen Skånska Dagbladet med 3 350 000 kronor per år. Det faller alltså nådesmulor över de bättnes bord.

Att nu socialdemokratiska och centerpartistiska tidningar gynnas mest beror ju inte på syftet med det här stödet. Avsikten är ju att oavsett partifärg hjälpa alla andratidningar och småtidningar. Men att verkningarna i dagens läge blir sådana är naturligt, eftersom dessa partiets tidningar i flertalet fall är andratidningar med låg omsättning. Tidningarna får emellertid stöd oavsett partifärg. Man kan säga att skatten i viss mån får samma verkningar som inkomstskatten. Den drabbar inte tidningarna efter partifärg eller innehåll utan det blir på samma sätt som med inkomstskatten, nämligen så att de som har det bäst får avstå mest, dvs.

efter bärkraft. Det har aldrig ansetts vara något anstötligt när det gäller inkomstskatten, och i viss mån går samma princip igen här.

Herr Ahlmark tycks tro att det fria ordet hotas, om dagspressens monopolställning bryts. Men jag fick det intrycket när herr Ahlmark höll sitt anförande här att hans ilska inte berodde så mycket på något hot mot tryckfriheten utan snarare på att centerpartiet hade agerat på det sätt som det har gjort i denna fråga. Syftet är ju att allmänheten skall garanteras valfrihet att köpa eller prenumerera på tidningar. Som det nu är tvingas ofta en läsare av en viss partitillhörighet att köpa eller prenumerera på motståndarens tidning därför att det inte finns någon annan tidning på den ort där han bor eller därför att hans egen partitidning är så liten, att den inte har ekonomiska möjligheter att ge den information som han önskar. Det är ju vad som verkligen sker.

På en viktig punkt har utskottet frångått propositionens förslag, nämligen i vad gäller beskattningens utformning. Annonsskatten ansluter ju nära till mervärdesskatten, och det anser vi vara mycket betydelsefullt ur många synpunkter. Den erbjuder många redovisningstekniska fördelar. Från praktiska synpunkter är det av stor vikt att beskattningen avser all annonsering oavsett innehållet, som jag tidigare understrukt. Vissa undantag finns, som nu är undantagna i mervärdebeskattningen, och det har kanske också redan sagts.

Konstruktionen med ett skattefritt bottenavdrag på 3 miljoner kronor tycker vi ändå kan få mindre önskvärda konsekvenser. Vissa tidningar skulle därigenom få möjlighet att antingen pålägga annonsörerna en skatt, som aldrig behöver inlevereras till statsverket, eller att bedriva en priskonkurrens med de tidningar som tvingas betala in huvuddelen av den debiterade skatten.

Vi är ju inom utskottsmajoriteten medvetna om att detta inte helt kan undvikas i det här fallet. Men för att i möjligaste mån eliminera de här följderna förordar vi att alla i princip skall inleverera debiterad skatt. För att undvika allt för många småredovisningar och onödigt administrativt krångel förordar vi, i likhet med vad som gäller beträffande mervärdeskatten, att det sätts en gräns. När det gäller mervärdesskatten finns en gräns vid 10 000 kronor. Vi tycker att det blir ett alltför litet belopp, och vi föreslår därför 10 000 kronor gånger de sex perioderna för inbetalning av skatt, dvs. 60 000 kronor.

Avser skatten en annonsomsättning av högst 3 miljoner kronor per år – det motsvarar alltså bottenbeloppet – bör skatten restitueras halvårsvis till samtliga redovisningsskyldiga. Outnyttjad restitution under första halvåret skall kunna överföras till andra halvåret inom 3-miljonersgränsen. Vidare säger vi att om synnerliga skäl föreligger, exempelvis likviditetssvårigheter som kan äventyra en tidnings utgivande, bör riksskatteverket kunna restituera skatt inom de angivna gränserna.

Fru Nettelbrandt gjorde sig rolig över detta och sade att på det här viset går porrtidningarna fria. Det är ju ett dräpande argument. Jag läser kanske inte porrtidningar så ofta som fru Nettelbrandt, men jag föreställer mig att de har ganska få annonser. Följaktligen blir det inte heller någon skatt för dem, och de behöver inte leverera in några pengar. Det är möjligt att fru Nettelbrandt har studerat problemet och funnit att

Nr 93

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

det förhåller sig på det sättet. Men vi kan i alla fall inte hitta någon regel som säger att dessa tidningar blir skattskyldiga, utan de får åka med bland de andra småtidningarna som ligger under 60 000-kronorsgränsen. Då slipper man krångel med redovisningen, precis efter den princip som gäller i fråga om mervärdeskatten.

Det här betyder ingenting, sade fru Nettelbrandt vidare. Jo, det tror jag absolut att det kommer att göra. Om man inte tar ut någon skatt men ändå måste leverera in sådan, så kommer det nog att bli kännbart. Jag tror därför att man i regel kommer att undvika detta. Att det får betydelse ur konkurrenssynpunkt är säkerligen odiskutabelt.

Jag kan också nämna att vi inte ställer några krav på öppen debitering av skatt, utan de skattskyldiga får själva välja metod.

Förslaget om finansiering av presstödet genom höjning av skatten på cigaretter, som ni kanske läst om i betänkandet, med ett halvt öre per cigarett kommer naturligtvis från folkpartiet, så fantasilöst som förslaget är. Ja, det är det enda uppslag jag har kunnat hitta, fastän alla är absolut överens om att man måste ha ett stöd till dessa tidningar och bryta den utveckling som pågår. Då återkommer den gamla orakellösningen: någon liten höjning av skatten på cigaretterna löser nästan alltid problemet när folkpartiet inte hittar någon annan utväg. Jag skall inte kommentera det förslaget mera, helt enkelt därför att det bör förskonas från all uppmärksamhet.

Utskottet föreslår att bestämmelsen om sista dag – jag kanske skall erinra om det också – för registrering hos skattemyndighet träder i kraft först den 15 juni i stället för den 1 juni, som föreslås i propositionen. Ändringen beror på att det har dragit ganska långt ut på tiden innan vi fattar beslutet nu i dag.

Låt mig, herr talman, summera. Tryckfriheten, det har jag sagt, den är omistlig. Den slår vi vakt om liksom om all frihet vi har erövat i detta land. Men i dag råder ingen pressfrihet i Sverige. Den håller på att monopoliseras av vissa tidningar. Alldeles oavsett vilken politisk regim här kommer att finnas måste det, om demokratin skall fungera och vara verkligt levande, skapas förutsättningar för en mångsidig press och en allsidig debatt. Det är detta vi vill åstadkomma. Detta är inte en attack mot press- och tryckfriheten utan ett stöd för denna. Det underlättar konkurrensen om läsarna. Det ger dem större valfrihet och bättre information. Det är en reform för att skapa en mera differentierad press som tillgodoser alla demokratiska och politiska intressen. Det är ett försök att förhindra monopoliseringen på detta område.

Den svartmåling som vi hört här kommer utan tvivel att vederläggas av verkligheten själv, precis som den gjorde när man svartmålade partistödet.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av de stolta fraser som herr Brandt slutade sitt anförande med, när han sade att man skall försöka rädda pressfriheten, finns det skäl att erinra om vad Tidningsutgivareföreningen har sagt. Där hade man i alla fall en helt annan uppfattning, trots den politiska sammansättningen, i det man i stället menade att dessa åtgärder kommer att missgynna vad man avser att gynna.

Jag begärde ordet närmast för att säga något om skatteutskottets ordförandes uttalande beträffande tryckfriheten. När det i denna proposition inte finns ett enda ord om just det allvarliga problemet att man här trampar på grundlagarna och tryckfriheten, borde väl rimligtvis också utskottet ha införskaffat de upplysningar som erfordrades för att vi skulle kunna vara säkra. Herr Brandt avfärdade detta så enkelt som genom att bara säga att ingen vågar säga att detta förslag strider mot tryckfriheten. Vi har ju påvisat att gamla uttalanden som inte direkt gjorts med anledning av de propositioner som vi nu behandlar ger vid handen att det är risk för att liknande åtgärder kommer att strida mot tryckfriheten. Då borde det rimligtvis också varit befogat att man bättre hade undersökt detta.

Vidare säger herr Brandt också att detta förslag inte är avsett att gynna vissa politiska riktningar här i landet. Men man har i alla fall lyckats konstruera ett förslag som innebär att man från den folkpartistiska och den moderata pressen plockar bort ungefär 20 miljoner kronor i skatteinkomster, och ungefär motsvarande belopp kommer sedan att tilldelas centerpartistiska och socialdemokratiska tidningar. Det är den faktiska verkligheten bakom detta förslag. Mer behöver man inte säga på detta område.

Herr Brandt säger att denna skatt drabbar ungefär på samma sätt som inkomstskatten. Låt mig då bara fråga: Är det meningen att man nu skall införa en ytterligare inkomstskatt bara på tidningsföretagen?

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt säger att förslaget om höjning av tobaksskatten är fantasilöst. Det är klart att det inte är så fantasifullt som förslaget om annonsskatt, ty vi hade ju inte tänkt oss att det skulle komma något i den vägen.

Anledningen till att vi ville föreslå denna höjning av skatten är att vi inte ville medverka till en försämring av budgeten. Det är i nuvarande läge inte motiverat, det vill jag hålla med finansministern om. Dessutom tror jag inte alls att det vore så dumt om man fick en viss effekt med en sådan höjning av tobaksskatten, men det ligger helt vid sidan om dagens spörsmål.

Annonsskatten betyder ingenting, säger herr Brandt, eftersom det i alla fall är konsumenterna som skall betala – tidningarna drabbas inte. Ja, men konsumenterna är inte okänsliga för priset. Många talare här har ju utvecklat att om man har en viss kvot för annonseringen är det inte säkert att man ökar den kvoten för att det läggs en skatt på annonserna utan man minskar antalet annonser. Och det kanske blir just andratidningarna, som vi vill hjälpa, som blir drabbade av det. Det har även herr

Brandt mycket närstående tidningar uttalat farhågor för.

Rent allmänt kan man fråga sig: Skall man verkligen lägga på annonsskatt och därmed skapa svårigheter även för den press som i dag inte har svårigheter? Dels ökar man svårigheterna för dem som redan har svårigheter och behöver hjälp, dels skapar man svårigheter för dem som ännu inte har uppnått detta läge men som finns i riskzonen. Det verkar inte särskilt begåvat att gå till väga på det sättet. Även om herr Brandt skulle känna sig fantasilös tror jag att han skulle stödja pressen bättre genom att gå på tobaksskatten eller liknande skatteform. Men jag vill hålla med finansministern när han – i varje fall i en läpparnas bekännelse – säger att det inte finns några möjligheter att pressa svenska folket ytterligare med hårda direkta skatter eller liknande.

Jag återkommer till herr Brandts påstående att annonsskatten inte betyder någonting som kan förändra konkurrensförutsättningarna. Om man får pengarna, 3 miljoner, lånar ut dem ett tag och sedan får tillbaka dem är det likafullt 3 miljoner. Herr Brandt måste väl ändå hålla med om att konkurrensförutsättningarna är desamma som om man genast fått 3 miljoner. Det finns en viss skillnad om man tar hänsyn till räntan, men det har mindre betydelse.

Beträffande den avgränsning som skatteutskottet har gjort: Det är herr Brandt själv som har nämnt en viss typ av tidningar som exempel på små tidningar som inte har mycket annonser. Nämn gärna något annat exempel – det är ovidkommande för sakfrågan!

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! I sitt försök att värja sig mot beskyllningen att det här skulle vara en kohandel på andras bekostnad sade herr Brandt något utomordentligt anmärkningsvärt: "Det faller ju nådesmulor också över de bättnes bord." Med det menar han Handelstidningen och Svenska Dagbladet – de båda alibin som man har från socialdemokratisk sida. Jag vill gärna läsa den kommentar som Handelstidningen, denna extremt självständiga tidning, kommer att ha till påståendet att den hör till "de bättnes bord".

Fakta i fråga om stödet och skatten är de här:

Av de ungefär 17 miljoner kronor som går till landsortspressen går drygt 16 miljoner kronor till socialdemokratisk och centerpartistisk press. På de orter där förstetidningen ligger obetydligt över andratidningen utestänger man förstetidningen från stöd och ger därmed väldigt starkt bidrag till andratidningen.

Stödet till vissa veckotidningar är utomordentligt generöst. Jag har tidigare visat att Blekinge-Posten och Kalmar Läns Tidning kommer att få ungefär 1 krona och 28 öre per tryckt exemplar – lösnummerpriset är 50 öre – medan annonsskatten på t ex. Sydsvenska Dagbladet kommer att slå så att man får betala 7–8 öre per exemplar i en helt ny pålaga.

Vi har också visat att denna skatt avser att klämma till de större tidningarna eller, för att citera finansministern från TV i januari, att "klämma" de tidningar som bär sig bäst. De är ofta mer självständiga än andra, ger större trygghet för de anställda. Varför skall de "klämmas"?

Vår linje är: vi vill stödja de tidningar som har det svårt, vi vill

motverka pressdöden. Men vi vill undvika att samtidigt försvaga tidningar som bär sig. Vi är alltså med på att stärka de svaga tidningarna och att förbättra det presstödsförslag som ligger framför oss. Men vi är inte med på att specialbeskatta tidningar som för närvarande går hyggligt. Vad är det, herr Brandt, för fel på principen att vi skall se till att vi stärker tidningar som har det ekonomiskt svårt och att vi inte försvagar tidningar som bär sig?

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Magnusson i Borås frågade varför vi inte ville införskaffa expertutlåtanden eller kalla in experter till utskottet. Jag tror att jag nämnde det tidigare, men jag kan gärna ytterligare understryka att vi från vårt håll hade tagit del av dessa utlåtanden, som finns fogade till utskottsbetänkandena här, och konstaterat att de var orakeluttalanden. Ingen här i kammaren kan med bestämdhet påstå att den och den säger att det här strider absolut mot de åtgärder vi har vidtagit tidigare. Vi ville inte dra ut någon längre debatt inom utskottet genom att kalla in experter som inte skulle kunna ge oss några bestämda definitioner på vad det här innebar. Jag tror fortfarande inte att det hade hjälpt oss ett enda dugg i den överläggning som vi hade. Vi funderade ändå – som jag sade – ganska länge och grundligt på den här frågan när det gällde tryckfriheten, och det resulterade slutligen i att vi skickade frågan till konstitutionsutskottet. Men det var naturligtvis riktigt som konstitutionsutskottets ordförande sade att konstitutionsutskottet inte ville vara någon överförmyndare för oss utan lät oss själva bedöma saken.

Sedan undrar herr Magnusson om det inte är en diskriminering när socialdemokratiska och centerpartistiska tidningar får stöd medan skatten kanske går ut över andra. Jag utvecklade ju tidigare att syftet är inte detta. Det utgår inte stöd efter partifärg eller efter tidningarnas innehåll, utan det är klara gränser för deras omsättning – om de är förstaidningar eller andratidningar – och det gäller att hjälpa dem som nu håller på att dö ut ifrån marknaden, dem som har svårt att klara sig, så att det inte blir bara några tiotal tidningar kvar i hela landet, kanske med *en* partifärg. Är det någon som önskar det? Nej, säger man, det önskar man inte, men man har inga radikala förslag till att klara det problemet.

Herr Magnusson frågar också: Menar herr Brandt att man skall införa inkomstskatt på tidningar? Nej, det har jag aldrig ett enda ögonblick tänkt mig, men jag nämnde det här eftersom en skatt som utgår efter bärkraft ju i och för sig inte är någon alldeles ny princip. Det förekommer även i inkomstbeskattningen utan att man säger att det är så anstötligt.

Herr Ahlmark säger att jag påstod att några nådesmutor faller också över andras bord; jag vet inte riktigt hur orden föll. Jag syftade på att herr Magnusson i Borås kanske tyckte att det var nådesmutor som Svenska Dagbladet och Handelstidningen och andra fick, så att det var inget att tala om. Men bortsett från detta så var det ett skämtsamt uttryck från min sida, som naturligtvis en så allvarlig och djupsinnig man som herr Ahlmark icke kunde fatta – det är alldeles uppenbart.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är dock ett faktum, herr Brandt, att det ännu icke finns någon expert som har varit i tillfälle att avgiva något yttrande om de propositioner som nu föreligger. Detta har flera gånger sagts här i dag, och jag upprepar det återigen. Jag tycker att det är det som är den springande punkten när vi såväl i skatteutskottet som i konstitutionsutskottet har varit angelägna om att införskaffa de sakuppgifter som gäller just beträffande denna speciella proposition. Det är förvånansvärt att inte propositionen redan från början var försedd med några sådana uttalanden, då det måste ha varit ganska självklart för regeringen att detta var ett ämne där man trampade mycket nära tryckfrihetsbestämmelserna.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Det finns också experter med ämbetsmannansvar inom departementet, och man får väl ändå ta för givet att de har undersökt saken innan propositionen kom.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Varför står det i så fall, herr Brandt, ingenting i propositionerna om tryckfrihetsaspekten?

Herr SUNDKVIST (c):

Herr talman! Den fråga som vi nu diskuterar är stor och viktig med hänsyn till hur vår demokrati skall fungera. Jag skall ändå fatta mig rätt kort, och jag kan göra det med gott samvete med hänvisning till att min partikamrat herr Boo tidigare har redogjort grundligt för vårt partis inställning till frågan – och även i medvetande om att vår partiledare snart kommer att uppträda i talarstolen och anföra ytterligare synpunkter. Men några små principiella synpunkter vill jag ändå lägga i botten för de funderingar kring annonsskatten som jag skall framföra.

Den debatt som har förts hittills och de båda utskottsbetänkanden som ligger till grund för denna debatt har givit klart vid handen att det råder allmän enighet om att en allsidig press är en förutsättning för att vår demokrati skall fungera. Det råder också en rätt stor, för att inte säga fullständig enighet om att det ekonomiska läget för dagspressen just nu är sådant att vi utan dröjsmål måste ge ekonomiskt stöd från samhällets sida. Både av utskottsmajoritetens skrivning i de båda betänkandena och av reservanternas yttranden framgår just den synpunkten – att samhället utan dröjsmål måste ingripa.

Om då enigheten är fullständig om att vi måste ge dagspressen ett stöd så att den därmed får en chans att överleva, så måste vi också på något sätt klara ut hur vi skall lösa detta problem, och det är ju det som vårt parti har medverkat till vid uppbyggnaden av detta förslag.

Av båda utskottsbetänkandena framgår att det inte är någon som helst patentlösning på lång sikt som vi har kommit fram till. I skatteutskottets betänkande talar utskottsmajoriteten om att annonsskatten får ses som ett provisorium i avvaktan på vad reklamskatteutredningen kan komma att föreslå. Skulle vi inte komma fram till att vi skal ha en generell allmän reklamskatt, så skall ändå annonsskatten tas upp till omprövning. I

konstitutionsutskottets betänkande konstaterar man att det inte är något slutligt utformat förslag som vi i dag skall besluta om. Utskottet är enigt om att det skall tillsättas en kommitté för att konstatera hur presstödet och annonsskatten kommer att fungera och vilket utslag vi får därav. Det är alltså inte några definitiva steg utan provisorier som vi tar. Att vi tar dessa provisorier – och utan den föregående utredning som från kritikernas sida har begärts – beror på att det är enda vägen att snabbt och utan dröjsmål få fram ett stöd som alla är eniga om.

Jag har deltagit i skatteutskottets arbete kring annonsskatten. När vi blivit klara över att vi får lov att ha ett presstöd och att det bör införas snart, så gäller det givetvis att ekonomisera det. Annonsskatten är en lösning, och den har fått en våldsam kritik, dels i januari månad, dels sedan vi från centerpartiet fått gå in och, som herr Boo redogjorde för, hyfsa ned skatten från totalt 120 till 48 miljoner kronor.

Men den kritik som man har satt in mot annonsskatten tycker jag är totalt felaktig, därför att man har hela tiden talat om en beskattning av pressen. Vi har i dag i debatten hört uttryck som att man tar från de rika och ger till de fattiga – pressen betalar till pressen. Det är ju inte det som det är fråga om, utan vad det här är fråga om är en annonsskatt som tidningarna skall driva in av annonsörerna och sedan leverera vidare till statsverket. Det är alltså en ren övervältringsskatt. Det är inte tidningsföretagen som beskattas – det är annonsörerna som beskattas. Och jag vågar mig på en liten fundering om det ändå inte är så att annonsörerna har en viss glädje av att det finns en allsidig press som står till förfogande för reklam. Därmed finns det ytterligare anledning att annonsskatten genomföres och försvaras.

Jag skall inte nämnvärt uppehålla mig vid tryckfrihetsfrågorna, som har fått en så grundlig behandling här tidigare i dag. Herr Boo har på ett utomordentligt sätt redogjort för vår syn på den delen av denna fråga. Men kvar står – när man får konstatera att det är annonsörerna och inte tidningsföretagen som betalar skatten – ur tryckfrihetssynpunkt skillnaden mellan 6 procent i annonsskatt som dagspressen skall ta ut av sina annonsörer och 10 procent i annonsskatt som veckopressen skall ta ut av sina annonsörer. Den skillnaden skulle då kunna betraktas som tveksam ur tryckfrihetssynpunkt.

Vi har inte sett det på det viset. Vi har jämfällt det här med hur vi tidigare har behandlat mervärdeskatten och annonsering i tidningarna och hur vi över huvud taget behandlat tidningsföretagen när det gäller mervärdeskattefrågorna. Och när vi behandlade mervärdeskatten i riksdagen var det aldrig tal om att den var vidrig ur tryckfrihetssynpunkt. Drar man den parallellen kommer man fram till att det föreliggande förslaget mycket väl kan antas. Det är alltså på det sättet vi har resonerat kring de här frågorna.

Jag vill slutligen säga några ord till andre vice talmannen fru Nettelbrandt som sade att hon är besviken på vännerna inom centern för det sätt varpå vi har handlagt den här frågan. Ja, vi har varit angelägna om att kunna få fram ekonomiska resurser till ett presstöd som vi anser vara angeläget och brådskande, och då har vi tyckt att det är minst lika riktigt att tidningsannonsörerna får betala det presstödet som att cigarrettrökar-

na skall göra det. Därför har centern och folkpartiet hamnat på olika linjer i detta fall. Vi får väl hoppas att den här besvikelsen inte betyder att vi inte skall kunna vara vänner även i fortsättningen.

Utgångspunkten för centerns ställningstagande har alltså varit betydelsen av ett presstöd, och vi har ansett att den övervältringsskatt som annonsskatten innebär bör kunna ligga till grund för att ekonomisera det presstödet.

Herr BOHMAN (m):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att blanda mig i den så att säga "tekniska" debatten om hur ett presstöd skall utformas och på vilket sätt det bör finansieras. Den uppgiften svarar främst mitt partis företrädare i konstitutions- och skatteutskotten för.

Det är några principiella synpunkter på själva handläggningen av denna fråga som jag anser behöver särskilt understrykas. Detta är desto mera påkallat som den metodik och det förfarande som här har kommit till användning uppenbarligen inte utgör en isolerad företeelse utan tvärtom tycks ha blivit betecknande för det sätt på vilket minoritetsregeringen Palme utövar sina styrande funktioner – sin regeringsmakt med andra ord – då den befinner sig i trångmål.

Jag har, som herr talmannen kanske minns, vid åtskilliga tillfällen under de gångna åren framhållit politikernas och de politiska partiernas ansvar för att vår demokrati fungerar och även respekteras. En levande demokrati är inte någonting en gång för alla givet. Man får den inte gratis. Den måste ständigt återerövas och försvaras.

Inte minst nu, då vi har en ny generation – en generation som inte har upplevt de år då den västerländska demokratin stod på randen av ett förintande – är de demokratiska partiernas ansvar stort. Vår uppgift är inte bara att informera och övertyga om att den västerländska demokratin med alla sina brister är överlägsen varje annan hittills prövad styrelseform. Vi måste också i praktiskt handlande styrka våra påståenden. Vi måste vara beredda att reformera och ompröva systemets brister och att på olika sätt vitalisera demokratins uttrycksformer. Det gäller att såvitt möjligt förena det representativa systemets besluts- och ansvarsformer med vidgat direkt inflytande och medverkan från de enskilda medborgarnas eller grupper av medborgares sida. Vi måste alltid hålla i minnet att det i dag finns ett alltför stort antal enskilda människor, som tycker sig leva i ett samhälle vars utveckling de inte kan påverka. De känner sig styrda av makter ovilliga eller oförmögna att lyssna och att lösa de akuta problem som dagligen tränger sig på den enskilde. De styrandes bristande intresse och förmåga att lyssna och dra slutsatser drabbar inte bara oss politiker utan även det demokratiska systemet som sådant. Den ger näring åt de antidemokratiska tendenser som även i vårt land i allt större omfattning har kommit till uttryck i debatter, i åsiktsförtryck och i våldstendenser.

Men vad har nu allt detta med frågan om presstöd att göra, frågar sig måhända kammarens ledamöter. Jo, herr talman, det sätt på vilket regeringen har handlagt detta ärende, liksom då det gällde valet av JO och frågan om Ritsems utbyggnad, måste i allra högsta grad vara ägnat att ge

näring åt de främst unga kritiker som upplever den demokratiska styrelsen och det demokratiska beslutsfattandet mer som ett sken än som ett uttryck för ett verkligt folkstyre, ett styre som, låt vara representativt, ändå ytterst skall avspegla enskilda människors önskingar och krav på medinsyn och medinflytande. I alla dessa tre fall har det varit fråga om ett partitaktiskt spel, inriktat på att till varje pris rädda regeringens prestige. Sakligheten, följdriktigheten, viljan att stå för sin en gång intagna ståndpunkt har underordnats intresset att behålla makten.

Politik är att vilja, brukar det heta. Ja! Men för den socialdemokratiska regeringen i dag tycks politik nu ha blivit mera det möjligas konst. För så vitt man inte med "vilja" menar en vilja att vinna en votering, en vilja oberoende av vad man en gång har velat.

Då detta annonsskatteförslag först presenterades i statsverkspropositionen – som ett icke genomtänkt, icke remissbehandlat hugskott – väckte det extremt hård kritik även bland regeringspartiets mest trofasta anhängare i pressen. Kritiken var så stark att den kändes besvärande även för vår i vanliga fall rätt hårdhudade finansminister. Det naturliga hade då varit att skrinlägga förslaget. Men sådant passar som bekant inte in i det socialdemokratiska ofelbarhetsmönstret.

Vi vet alla vad som sedan hände. Man må tycka vad man vill om kohandel. I vissa fall är sådan kommersiell verksamhet legitim. Så länge det fortfarande finns kor att handla med i vårt land. Men det slags kommers som det här varit fråga om hör verkligen inte till det legitima, och slutresultatet ännu mindre: Ett selektivt presstöd och selektiva finansieringsmetoder som på ett otillständigt sätt gynnar tidningspressen bakom de två förhandlande partierna och hårt diskriminerar de utanförstående partiernas press. Ett system vars förenlighet med grunderna för svensk tryckfrihetslagstiftning verkligen kan ifrågasättas och inte har prövats. Ett system som en enhällig tidningsutgivareförening underkänt. Ett system som strider mot alla de konkurrensprinciper som regeringen säger sig i andra sammanhang vilja stödja. Ett system som inte remissbehandlats och därför undandragits den noggranna granskning som ämnets vikt verkligen hade motiverat. Ett system som haft motsvarighet tidigare i guvenör Huey Longs Louisiana och som har motsvarighet i officersjuntans Grekland och som får den effekten att det drabbar i första hand den press som är oppositionell mot de styrande.

En levande – oppositionell – press är ett livsvillkor för svensk demokrati. Pressen skall vara mångsidig, livskraftig och spegla olika opinioner. Regeringen skattebelägger just den press som hävdar sig bäst som opinionsbildare – ekonomiskt och upplagemässigt. Till mellan 80 och 90 procent kommer dagspressens annonsskatt att betalas av liberal och moderat press. Till ca 70 procent kommer presstödet att utgå till socialdemokratisk press och centerpress. Det är, vågar jag säga, kvalificerat hyckleri att påstå att detta är ett stöd till det fria ordet. "Tanken är fri, blott Du tänker som vi. Skam den som tänker nåt annat." Det Grönköpingscitater tycker jag passar in i det här sammanhanget. Det är den socialdemokratiska pressen som får merparten av presstödspengarna. Annonsskatten blir en straffskatt på borgerlig oppositionspress, på den moderata och den liberala pressen. Att Aftonbladet och Arbetet och

kanske någon annan socialdemokratisk tidning får vara med och betala fördöljer inte detta faktum, inte heller att några få moderata och liberala tidningar – ”de bättres bord”! – kommer att få de nådesmulor som herr Brandt talade om nyss. Även om han gjorde gällande att hans tal i det hänseendet var skämtsamt menat låg det ändå realiteter bakom det.

Hur tror kammarens ledamöter att demokratins och den fria opinionsbildningens många vedersakare eller de som i dag kräver en mera öppen debatt och en mer levande, saklig demokrati upplever detta ”dubbelspel” med vår press, den press som är en av garanterna för fritt meningsutbyte? Förmodligen på samma nedgörande sätt som de upplevt och kommer att uppleva regeringens utnyttjande av en riksdagsminoritets rätt till återremiss av ett ärende till ett utskott för att få tillfälle att ur rockärmen plocka fram ett helt nytt alternativ till Ritsems utbyggnad, inte heller det förut offentligt redovisat, inte heller det remissbehandlat eller på vanligt sätt prövat av riksdagspartierna.

Regeringens grundlagsenliga maktutövning är uppenbarligen – det måste vår demokratis kritiker nu ansett sig ha fått bekräftelse på – inte en fråga om en saklig, noggrann, objektiv bedömning av olika argument för ett förslag, som sedan i proposition underställs riksdagen för grundlagsenlig behandling, med motioner och allvarliga överväganden i ansvarsmedvetna utskott. Det politiska arbetet, regeringens och riksdagens verksamhet är i stället, kommer dessa kritiker nu att finna bekräftat, enbart manipulationer inom lyckta dörrar, ett kompromissande mellan olika intressen. Resultatet presenteras sedan för svenska folket som ett beslut av den 350-hövdade riksdagen här i kulturhuset vid Sergels torg.

Vad det här är fråga om, herr talman, – det vill jag starkt understryka – är inte en kompromissverksamhet av det slag som varit betecknande för svensk arbetsmarknad och svenskt politiskt liv och som syftar till att förena olika åsikter kring gemensamma samlade lösningar. När en kompromiss bär principlöshetens prägel, när den får till effekt att drabba grupper som icke medverkat vid överläggningarna eller när den sätter objektivitet och rättvisa ur spel, då kan kompromissen inte godtas som facklig eller politisk arbetshypotes. Man kompromissar inte om principer. Man får inte bedriva kompromissverksamhet på sådant sätt, att den av folkflertalet uppfattas som ett myglande i syfte att rädda politisk prestige eller att slå vakt om egna politiska eller ekonomiska intressen på bekostnad av andras intressen.

Herr talman! Det är en farlig väg regeringen Palme slagit in på. Den är farlig för regeringen Palme själv. Den måste minska förtroendet för regeringens ansvarskänsla, för regeringens politiska moral, för regeringens förmåga till objektiv och konsekvent maktutövning. Men långt allvarigare är följderna för det politiska livet och för det demokratiska styrelseskickets anseende i vårt land.

Och därmed är jag tillbaka vid utgångspunkten – de politiska partiernas gemensamma ansvar för demokratin. Skall vi kunna med framgång slå tillbaka dagens attacker mot de demokratiska värdena, då måste vi leva som vi lär.

Och det gör inte regeringen Palme.

Herr HEDLUND (c):

Herr talman! I ett land med folkstyrelse — i ett demokratiskt land alltså — är det angeläget att olika meningsriktningar har möjlighet att nå allmänheten med upplysningar och synpunkter. Det är säkert inte många som vill framföra en annan mening i den frågan. Men det är nog inte alla som är beredda att medverka till att förverkliga den tanken, utan hos ett stort antal stannar det vid en läpparnas bekännelse.

Det är ju i första hand massmedia — TV och radio jämte press — som vid sidan av föredrag av olika talare svarar för den här informationen.

Vad det gäller pressen är det en mycket stor ojämnhet i den omfattning i vilken de olika politiska partierna kan anses företräda. Det räcker med att nämna att centern är företrädd av tre à fyra procent av dagspressen, medan det finns andra partier som har det tiotubbla och litet till.

Under sådana förhållanden är det väl knappast ägnat att förvåna om man inom centerpartiet hyser en stark önskan att öka sina möjligheter att föra ut synpunkter och åsikter till svenska folket. Ett utslag av denna önskan var centerns medverkan vid partistödets tillkomst, ett stöd som då var omstritt men som, efter allt att döma, i dag inte är föremål för några större meningsdivergenser. Tvärtom lär det omvittnas utifrån det kommunala planet, att olika partier tävlar med varandra om att vara generösa mot de politiska partierna när det gäller pengar för den kommunala informationen.

Dagspressen ägs, som vi vet, i stort sett av enskilda personer, familjer eller stiftelser. Det är ingenting att säga om det — i varje fall ingenting ofördelaktigt.

Jag tror inte alls att ägarna av pressen söker i detalj påverka innehållet i tidningarna. Men alla vet vi att det stora flertalet tidningar har gått in för att främja en viss politisk meningsriktning, något som oftast tar sig uttryck vid val av bl. a. chefredaktör och politisk redaktör. I det avseendet är naturligtvis ägarna i sin fulla rätt. Men de meningsriktningar som anser sig otillräckligt tillgodosedda — dit hör centern — när det gäller förmedling av nyheter och synpunkter är också i sin fulla rätt när de försöker få bättre möjligheter.

Den som anser det vara ett demokratiskt intresse att partierna finns och att de får något så när lika möjligheter att göra sig gällande kan inte i princip ha något emot att samhället medverkar till att ordna information för dem som har det svagt ställt med informationsmöjligheterna. De som säger att det på det här området bör bli en bättre likställdhet men vägrar att medverka och i stället hänvisar till att man skall försöka förbättra tidningarna, göra dem mera läsvärda osv. kan inte gärna bli tagna på allvar, som jag tidigare sagt, när de i detta sammanhang talar om demokrati och det fria ordet.

Om man har kommit så långt i resonemanget att man finner en samhällelig medverkan önskvärd, återstår frågan hur den skall ordnas. Somliga talar om att det skall vara ett generellt stöd. Det är svårt för mig att se hur ett sådant skall kunna ordnas med den verkan att de meningsriktningar, som är eftersatta i fråga om att få ut sina åsikter och synpunkter, skall bli effektivt hjälpta. Jag har inte kunnat finna något

Nr 93

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

förslag som är godtagbart i det avseendet och som leder till vad man säger sig önska.

Är det inte riktigare att som nu sker i det förslag som här debatteras söka stödja just den press som har svårt att klara sig?

Sedan början av 1950-talet har ungefär 40 procent av dagstidningarna lagts ned, i huvudsak s. k. andratidningar. Ytterligare många andratidningar hotas nu av nedläggning. Anledningen är förstatidningarnas dominerande övertag på annonsmarknaden. Detta övertag har, såsom pressutredningen visat, ökat under senare tid.

Det förslag som nu presenteras av utskottsmajoriteten försöker förverkliga tanken på ett stöd i sådana former att informationen skall bli mer allsidig. Visst kan det finnas ofullkomligheter i förslaget om stödets utformning, men jag tror att det har visat sig svårt att få fram något annat som är bättre. Erfarenheten får här som på andra områden visa vad som bör ändras.

Det talas i samband med annonsskatten om en snedvridning av konkurrensförhållandena. Så långt är naturligtvis ett sådant uttalande riktigt att många tidningar, som eljest skulle få lov att lägga ned sin verksamhet eller lämna fältet fritt för de stora tidningarna, nu kan fortsätta sin verksamhet. Så långt är talet helt riktigt om att denna reform påverkar konkurrensförhållandena. Men att man kan påstå att det skulle vara till nackdel för det fria ordet att vi får behålla flera tidningar – tidningar som eljest skulle komma att försvinna – övergår mitt förstånd.

Somliga betraktar annonsskatten som ett sätt att ta pengar från välskötta, ekonomiskt goda tidningar för att lämna dem till andra tidningar. Jag förstår att de som ser saken på det sättet kan känna sig missnöjda, men jag bedömer den helt annorlunda. Jag betraktar tidningarna huvudsakligen som uppbördsfunktionärer för annonsskatten, något i stil med vad fallet är beträffande momsens.

Man får nu avvakta och se om det utgångsläget är riktigt. Är det inte det, får man naturligtvis ompröva det här förslaget liksom andra förslag.

Det finns ingen anledning att tro att annonsskatten äventyrar möjligheterna för någon enda tidning att fortsätta sin verksamhet. Erfarenheten skall nog visa oss att ingen tidning kommer att försvinna på grund av annonsskatten, men det är ställt utom allt tvivel att presstödet kommer att betyda att åtskilliga tidningar som eljest skulle tvingas lägga ner sin verksamhet nu kan fortsätta. Hur man då kan tala om att tryckfriheten begränsas är omöjligt att inse.

Under riksdagsarbetet har man inte kunnat undgå att finna att det i debatterna i riksdagen har tagits till överord i många situationer och att en del av dem som har använt sådana överord så småningom har insett att det nog hade varit bättre om det mesta hade blivit osagt. Jag behöver bara erinra om en enda fråga i det sammanhanget, partistödet. Det skulle inte förvåna mig om vissa av debattörerna i dag inom ett eller annat år kommer till den uppfattningen att det hade varit bättre om åtskilligt hade varit osagt av vad som sägs i den här debatten.

Det förslag som nu genomförs äventyrar icke på något sätt pressens frihet; det gör det i stället möjligt för olika meningsriktningar att bättre

nå ut med förkunnelsen om sina synpunkter än vad fallet är i dag. Att det skulle vara större fel i det, kan jag inte förstå, och jag tror att många kommer till den insikten så småningom.

Nr 93

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöds- och
annonsskatt*

I detta anförande instämde herrar Gernandt, Fågelsbo, Persson i Heden och Torwald, fru Nilsson i Kristianstad samt herrar Börjesson i Glömminge, Andersson i Nybro, Björk i Gävle och Gustafsson i Byske (samtliga c).

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Det är rätt ovanligt att jag debuterar som nummer 11 på talarlistan vid behandlingen av en proposition som jag själv svarar för och som har ett så stort och allmänt intresse som vad fallet nu är. Men under dessa förhållanden är det väl bara att konstatera att det mesta är sagt; jag kan hänvisa till vad herr Brandt som skatteutskottets talesman från denna talarstol har anfört och naturligtvis till vad herr Hedlund sade i sitt senaste inlägg, som tog upp frågorna från vad jag menar vara de riktiga principiella utgångspunkterna.

Jag måste emellertid bekänna att jag blev ytterst förvånad när jag i bänken avlyssnade herr Bohmans anförande. Han började med en allmän deklARATION om anslutningen till de demokratiska grundsatserna – på den kan vi allesammans ge honom accept. Han fortsatte med att presentera sig som anhängare till den representativa demokratin, och på den punkten är vi också helt överens med honom, framför allt med tanke på vissa händelser som har inträffat under de senaste dagarna. Men sedan sade han – och där är det svårare, ja, praktiskt taget omöjligt att följa honom – att det har begåtts övergrepp från regeringens sida. Han åberopade propositionerna om presstöds- och annonsskatt, han tog upp utnämningen av JO och frågan om Ritsems utbyggnad.

Detta är väl ett uttryck för den gamla sanningen "varav hjärtat är fullt därom talar munnen". Herr Bohman har inte kunnat smälta JO-utnämningen. Han kan inte smälta att det nu, om inte alla tecken slår fel, blir en utbyggnad av Ritsems kraftverk. Då kokar han över och tar upp även dessa frågor i samband med den presstöds- och annonsskattedebatt som vi för här i dag.

Det är rätt frestande att bara ett ögonblick inledningsvis försöka klara ut ytterligare ett par begrepp, och då riktar jag mig speciellt till herr Bohman. I det här landet har vi den fria kritikrätten; det finns ingen som lägger band på den fria tidningskritiken eller kritik i andra former. Det här ärendet har också undergått samma procedur som alla andra ärenden i ett demokratiskt land. Jag vågar nog säga att få ärenden har varit föremål för en sådan intensiv debatt som detta ärende. Få propositioner har varit föremål för en sådan intensiv uppmärksamhet som dessa. Jag kan inte erinra mig att framför allt massmedia i form av tidningspressen någon gång tidigare och i något annat sammanhang varit så energiska i sin kritik och i sin benägenhet att ventilerat ett regeringsförslag som just detta.

Redan den 11 januari i år när finansplanen presenterades gavs till känna att här skulle komma ett förslag om annonsskatt. Redan vid det

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

tillfället mötte jag kritiken i dess mest accentuerade form. Vi har sedermera under hela våren haft denna öppna debatt. Regeringen har tagit emot representanter för Tidningsutgivareföreningen – jag vill minnas att det var den 27 januari – och 25 dagar efter detta presenterades propositionen på riksdagens bord. Vi hade således all möjlighet att våga in tidningsutgivarnas argument och synpunkter, när propositionen skrevs. Det är ett underkännande av deras sätt att argumentera, om man vill göra gällande att någonting från deras håll som var värt att sägas inte fördes fram vid denna uppvaktning inför regeringen.

Därefter har förslaget till annonskatt behandlats i den sedvanliga ordningen med en fri motionsrätt, med en utskottsbehandling och i dag med en helt öppen debatt i riksdagens kammare.

Det är naturligtvis en oförskämdhet både mot utskottets ledamöter, som tagit god tid på sig att fundera igenom de här frågorna innan de kom fram till ställningstagande, och det är också en oförskämdhet mot kammarens ledamöter, om man gör gällande att utskottet och kammaren här sitter och beslutar i blindo och på helt otillfredsställande premisser. Jag vägrar bestämt att hålla med herr Bohman på den punkten.

När sedan herr Bohman tar till liknelser om officersjuntan i Grekland, ja, då argumenterar han på ett sätt som – beroende på hur man är skapad – antingen kan framkalla löje eller ledsnad. Och skall herr Bohman, jag säger det i all välmening till honom, ha en chans att bli i det närmaste lika gammal på sin post som sin företrädare i det moderata partiet är det nog i hög grad önskligt för honom att han väljer sina ord litet bättre än vad han gjorde i sitt inlägg nyss från denna talarstol. Personligen önskar jag herr Bohman om inte precis ett långt liv som partiledare så i varje fall ett lika långt liv som hans företrädare i ämbetet – helt enkelt därför att jag tror att det är sämre för partiet om kronprinsen skall efterträda.

Ni får kritisera och ni har möjlighet att kritisera, men låt inte vad jag vill beteckna som ilska och missräkning leda till att ni slår över i sådana överord och stämplar hela vårt system – som vi har byggt upp för att hantera ärendena – på det sätt som herr Bohman nyss excellerade i. Jag är rädd för att herr Bohman, om han fortsätter med detta, hjälper till – utan att han själv tänker på det – just med en utveckling i den andra riktningen, den som han själv så indignerat tar avstånd från.

Herr Bohman ville sedermera också deklassera uppgörelsen mellan regeringspartiet och centerpartiet och använde sig då av den gamla vokabulären kohandel. Det ligger någonting av deklassering i det uttrycket och därför tyckte väl herr Bohman att det var användbart när han skulle kommentera frågan.

För regeringen gällde det att försöka finna en lösning på ett problem som måste lösas – och lösas snabbt. Det har understrukits av flera talare i denna talarstol under dagen. Det gällde att sätta ett stopp för en utveckling i fråga om publiceringsverksamheten via våra tidningar som skulle kunna sluta i en ren monopolisering – och motsatsen till den fria, öppna debatt som vi alla önskar.

Vi kunde inte hitta något annat förslag än det som nu ligger på riksdagens bord, ett förslag om ett presstöd, där kriterierna för att få

stödet är att en tidning skall vara andratidning, dvs. icke förstetidning mer korrekt uttryckt. Alla utredningar som gjorts i de här frågorna under 1960-talet ger nämligen mycket klart vid handen att den första tidningen utan egen förskyllan och värdighet, just på grund av annonsspiralsens ackumulerande effekt, blir allt större och större på bekostnad av de andra tidningarna. Förstatidningens annonsmängd kan vara bra i och för sig och den kan också ha ett informativt syfte – ingen skall förneka detta – men den har litet att göra med de stora ord och bevekelsegrunder som herr Bohman förde till torgs när han förde demokratins talan. Det är på textspalterna, i samhällsdebatten, i de politiska artiklarna och i kulturdebatten som vi finner detta – och det har ingenting med annonsmängden i tidningen att göra.

Det fanns emellertid, som vi såg det, inga andra möjligheter att finansiera presstödet än genom annonskatten. Jag skall villigt erkänna att jag visst hade kunnat erbjuda både folkpartiet och moderata samlingspartiet en förhandling om huruvida man på den kanten hade varit beredd att medverka via en annonskatt. Men jag visste på förhand vad svaret skulle bli – och det har väl dokumenterats mycket klart och bestämt i debatten här i dag – och då var det naturligt att regeringspartiet tog dialogen med centerpartiet. Vi kunde mötas i en uppgörelse som har kompromissens prägel.

Jag vill emellertid säga, kanske närmast till herr Sundkvist, att något av korrigering kanske är på sin plats när man talar om utgångsbudet – de 120 miljonerna i annonskatt. Det presenterades i finansplanen den 11 januari men det skedde mera som ett utspel. Redan under remissdebatten den 23 januari sade jag emellertid från denna talarstol: Bör man inte kunna lugna ner sig när det är fråga om att kritisera detaljerna? Vi arbetar nu med detta förslag och det kommer att bli föremål för åtskilliga modifieringar innan det framläggs inför riksdagen. De som är alldeles för fulla av kritik i dag måhända skulle vinna på att lugna sig litet grand tills de får se det definitiva förslaget.

När vi så småningom började arbeta med detaljerna kunde vi konstatera att här har man för dagen, jag tror med hänsyn till konjunkturutvecklingen, att räkna med en nedgång i annonsmängden som ligger någonstans mellan 10 och 20 procent. Det har redovisats 20 procent i de mer officiella skrifterna och utredningarna. Med den reduktionen är man nere i de 100 miljonerna. Dessutom fann regeringen för gott att göra ett undantag från skattebelägningen för de tre första miljonerna i annonsinkomster. Det var ingenting som var ett resultat av diskussionerna mellan centerpartiet och regeringspartiet utan det var ett ståndpunktstagande som vi själva kom fram till. Därmed reducerades beloppet ned till 70 miljoner. Sedan visade det sig vid den slutliga granskningen att under året får man bara in fem sjättedelar av årsuppbörden, och därigenom reducerades beloppet till 60 miljoner.

Följaktligen var förhandlingsutspelet 60 miljoner kronor när denna dialog började mellan centerpartiet och regeringspartiet, och vi gjorde så småningom upp på 48 miljoner.

En tioprocentig annonskatt över hela linjen hade givit 60 miljoner för det kommande budgetåret. Emellertid innebar kompromissen att vi

gjorde en uppdelning med 10 procent på veckopressen och 6 procent på den press som har karaktär av nyhetspress och dagspress. Jag skall gärna från denna talarstol erkänna att det var centerpartiets insats i denna uppgörelse att de 10 procenten reducerades till 6 procent när det gäller själva dagspressen. Jag har velat säga detta för att rätt ändå skall vara rätt och att vad som har hänt kanske bör redovisas.

Jag har i övrigt när jag har lyssnat på debatten konstaterat att man har varit enig om presstödet i princip. Delade meningar har väl funnits om utformningen. Men då varje sådan här ny reform måste betalas så har den andra följdfrågan logiskt och konsekvent blivit: Hur skall den betalas? Där har moderaterna bara kostat på sig ett enkelt nej. Man vill inte anvisa någon som helst väg för betalningen. Man säger: Kom igen längre fram! men man har inte kurage nog att tala om var pengarna skall tas.

När det gäller folkpartiet så har man presterat ett konkret förslag, nämligen att betalningen skall tas över en höjning av cigarettbeskattningen. Tyvärr måste jag tala om för kammaren, att detta är en inkomstkälla som i nuet har uteslutande en optisk karaktär. Vi har tvingats att reducera det antagande vi hade om inkomsterna på tobaksskatten för innevarande år med 97 miljoner – ifall någon av kammarens ledamöter gör sig besväret att se efter vad vi hade antagit i det preliminära förslaget och nu i den reviderade beräkningen.

Man kan säga att den utvecklingen kan ha en del goda effekter. Det är möjligt att svenska folket får en bättre hälsa om den fortsätter, och vem som helst vill nog hålla med om att ingen kritik skall riktas mot detta. Men då får man också låta bli att använda det här skatteobjektet som en god inkomstkälla. Har det under innevarande år uppstått ett sådant köpmotstånd att man har fått reducera de beräknade inkomsterna med nära 100 miljoner kronor, är det den klaraste verifikationen på att det i varje fall inte i nuläget här finns någonting nytt att ta.

Herr Hernelius' inlägg var i viss mån resignerat. Han lade i varje fall inte ner tillnärmelsevis den vokabulära och fysiska energi som efterträdaren här i talarstolen, herr Ahlmark, lyckades prestera, men det kan ju vara en fråga om generationsklyftor, allmän kondition och mycket annat. Jag skall inte närmare utveckla detta. Men jag skulle kanske till herr Hernelius vilja säga att det inte är så förbluffande om regeringen förbehåller sig rätten att avgöra i vad mån man skall ha det gamla traditionella remissförfarandet eller om frågan kan anses tillräckligt diskuterad och ventilerad, så att man kan förlita sig på att den tid som ändå förlöper mellan förslagens framläggande och beslutet i riksdagen innebär att all respekt mot de demokratiska arbetsformerna iakttages.

Få frågor har debatterats så mycket som förslaget om annonsskatt. Vi har avlyssnat motståndarnas politiska press, vår egen politiska press, Tidningsutgivareföreningen och alla övriga som har haft synpunkter på frågan. Allt detta avlyssnande har sedan stämts samman i de båda propositioner som sedermera har redovisats för riksdagen.

Jag vill säga några ord om tanken på en reklamskatt. Konstitutionsutskottet och även skatteutskottet har ansett att annonsskatten är en provisorisk lösning i väntan på en mera generell reklambeskattning. Också jag tror att man skall komma fram till en generell reklambeskattning. Vi

har i dag ett skatteunderlag på i runt tal 2 000 miljoner kronor i form av reklam, och hur välvillig man än vill vara mot denna enorma reklamverksamhet, kan man allvarligt ifrågasätta om inte här finns en skattekälla som borde kunna bidra till att finansiera sådant som kammaren anser vara utomordentligt viktiga reformer och angelägenheter. Jag tillhör inte dem som faller bilan över allt vad reklam heter. Den kan vara informativ, och den är det i vissa stycken. Men ingen kan underlåta att lägga märke till att det pågår en utveckling karakteriserad av en gradvis stegring av reklamaktiviteten i vårt land, något som vid en mera objektiv bedömning näppeligen framstår som nödvändigt för människorna från rent informativ synpunkt.

Jag vill också ta upp en fråga som jag tycker att man har missat i den pågående debatten. Man har hela tiden presenterat annonsskatten som en pålaga på tidningarna och i något fall som en pålaga på annonsbyråerna. Ingenting av detta är sant. Annonsskatten är en pålaga på konsumenterna på samma sätt som vilken annan skatt som helst. O man väljer folkpartiets linje, blir det en pålaga på de konsumenter som röker cigaretter. Om man väljer annonsskatten, blir det en pålaga på praktiskt taget alla människor, hur de än uppträder som konsumenter.

När jag vid morgonkaffet i dag slog upp Stockholms största morgontidning, hittade jag en annons som spänner över hela sidan och som berömmar produkterna från en grävmaskinsfirma i södra Sverige. Det är förmodligen inget fel på det företagets maskiner. Jag tror att det är en duktig industri som gör bra grävskoppor och vad det nu kan vara. Men inte betalar tidningen denna annons, inte betalar annonsbyrån denna annons, inte betalar grävskopoföretaget denna annons. Det är varje kund som beställer några dagars arbete av den här maskinuppsättningen som betalar annonsen. Ingen kan bestrida detta.

När jag vände på bladet, hittade jag en ny helsidesannons, denna gång om en korv som skall vara bättre än alla andra grillade korvar. Inte är det tidningen som betalar den annonsen, och inte heller är det företaget som säljer korv, utan det är konsumenten som äter den grillade korven som betalar annonsen. Ingen kan bestrida detta.

Jag vände bladet en gång till och hittade en tredje sida. Där talar ett skogsföretag om att man vid sidan av sågad vara och pappersmassa också försäljer hushållspapper, toalettpapper och vad det än må vara. Inte är det väl någon som tror att det företaget betalar annonsen. Det är naturligtvis vi allesammans som förbrukare av hushållspapper, toalettpapper osv. som hjälper till.

Jag skall inte besvära kammaren mera med sådana här drastiska exempel, men jag har tio helsidesannonser till liggande i en mapp. Där beskrivs just hur man har ökat på, bättrat på, slagit upp större och större i fråga om annonserna, allt som i sista hand skall bäras av den svenska konsumenten. Jag tror att man får hela debatten på ett riktigare plan, om man ser sanningen i vitögat och låter bli att tala om att annonsskatten är en pålaga på tidningarna eller på annonsbyråerna. Den är en pålaga på konsumenterna. Det kan visserligen sägas att när tidningarna skall debitera den här skatten så kan det tänkas att det blir en minskning av annonseringen i tidningarna, men jag tvivlar på det. Jag tror att

annonseringen är någonting som drivs fram av konkurrensen i det fria marknadssamhället. Reklamen är ett försäljningsargument, och jag utgår ifrån att vederbörande företag anser att annonseringen betalar sig. Företagen är ju knappast besjälade av något slags filantropisk uppfattning om att de bör skänka bort pengar. Annonsering kommer att ske även i fortsättningen, och jag skulle bli förvånad om den ändrades till sin volym.

Det framgår av skatteutskottets betänkande att vi på de senaste tio åren har haft en prisstegring på annonser, räknat efter millimeter text, med 50 procent. Från talarstolen har tidigare antytts 5 procent per år. Den prisstegringen har inte hindrat den väldiga expansionen i fråga om annonseringen i våra tidningar. Det har varit 5 procent regelbundet varje år i tio års tid, men det har varit en anonym prisstegring, och därför har man inte kostat på sig någon offentlig diskussion om den. När nu finansministern har sagt att man i det här läget, när det gäller att skaffa fram pengar till ett av alla erkänt presstöd, ett år borde kunna ersätta den anonyma prisstegringen med en skattehöjning, visserligen på 6 och inte 5 procent, då har hela den våldsamt indignerade debatten uppstått. Denna stadigt flytande, kontinuerliga prisstegring har inte föranlett någon minskning annat än vad som möjligen kan föras fram med hänsyn till de konjunkturella svängningarna. Jag är övertygad om att denna sexprocentiga skatt inte heller kommer att märkas med någon nedtagning av annonsvolymen. Skulle den göra det, skulle det således logiskt innebära att de svenska konsumenterna skulle kunna få sina varor något öre billigare, och eftersom det är de som betalar annonserna är det kanske något som man också till äventyrs kan komma över.

När jag satt och lyssnade på herr Ahlmark var det ett ståtligt anslag i hans första inlägg – han har ju hunnit med åtskilliga under debattens gång. "Hellre fria tidningar än fri rösträtt" – även om det var ett citat så låg det kanske – för att citera en annan talare under dagen – en tanke bakom. Men jag tycker att det är en malplacerad tes när den uttalas i anknytning till det förslag som vi nu debatterar.

Det har anförts en del statistik om utvecklingen för de dagliga nyhetstidningarna. Den statistiken finns återgiven i regeringspropositionerna och visar med all tydlighet hur just den s. k. annonsspirals konsekvenser ter sig och vad den innebär för faror för den fria och nyanserade debatten. Samtidigt som de delar av tidningspressen som är ensamma på sin ort expanderar, har man den klara reduktionen på alla de andra orter, där det finns två eller tre tidningar, just på grund av oförmågan att följa med i konkurrensen med den förstaidning som har den stora upplagan och därmed tar sina annonser. Därför kan den stora tidningen som tar mera betalt per millimeter för sina annonser än den lilla tidningen och därmed blir ännu mera ekonomiskt slagkraftig och ökar sin upplaga ytterligare, många gånger hålla prenumerationsavgifterna nere på en nivå som i förhållande till annonsinkomsterna ovedersägligen inte innebär någon riktig avvägning och som naturligtvis slår ihjäl de konkurrenter som inte har denna annonsstock att falla tillbaka på. Så fortsätter detta. Om ingenting händer står vi där med en ytterst ensidig, jag vågar säga monopoliserad dagspress. Det skulle väl inte spela så stor roll om det bara vore fråga om nyhetsförmedling, men en dagspress har ju

också vissa andra funktioner att fylla. Den skall vara idégivare, den skall föra en samhällsdebatt, den skall vara bärare av de politiska ideologierna, och då är man inne på ett annat och väsentligt allvarigare område.

Jag avstår från att kommentera herr Ahlmarks övertramp i debatten på samma sätt som han använder uttryck som han helst borde avhålla sig ifrån. När han försöker göra förslaget till en fråga om moral, när han försöker tala med den där indignationen som står ända upp i tonsillerna på honom, vet jag inte hur mycket ärlighet som finns bakom. Jag avstår från att kommentera detta. Jag kan förlåta honom på grund av hans övermått på energi och hans ungdom. Jag har svårare att förlåta herr Bohman när han faller in i samma sätt att argumentera.

Här har förts en debatt om det grundlagsenliga i det framlagda förslaget. Ett av de kronvittnen som åberopats är den 1947 avsmnade Malmgren. Han var säkerligen en mycket respektabel jurist – det tror jag. Hans uttalanden gällde dock den gamla tryckfrihetslagstiftningen, eftersom den vi nu har kom till två år efter Malmgrens död. Men jag tycker inte ens man kan anföra juristen Malmgren såsom kronvittne för att detta i något avseende skulle vara skumt och gå på tvärs med grundlagarna. Malmgren är vid varje tillfälle angelägen om att understryka att så länge man inte med några direkta pålagor eller åtgärder angriper vederbörande skrifts innehåll kan man inte komma i kollision med tryckfrihetsförordningen. Och det är andra kriterier som ligger bakom annonsskatten. Det är de enkla kriterierna att andra-, tredje- och fjärdetidningarna skall ha ett handtag och att det skall finansieras via annonser.

Om man gör sig besvär med att närmare fundera över den här frågeställningen finner man – det har också åberopats från denna talarstol – att man inte kan presentera propositionen på sådant sätt att man påstår att det är specifika politiska meningsriktningar som den har slagit vakt om på bekostnad av andra politiska meningsriktningar. Om format, storlek och upplaga har inneburit att de dominerande tidningarna råkar tala med samma politiska stämning är det en mer sekundär konsekvens av det hela – det är andra kriterier som ligger i bakgrunden.

Nu är beskattningen av tidningar inte något nytt – jag tror det var herr Brandt som erinrade om detta. Vi tog det beslutet för elva år sedan, 1960, när den generella omsen infördes. Vi repeterade det när den i sin tur evalverades till moms för några år sedan. Det kunde ha sitt värde i en sådan här debatt att säga att vid denna generella skatteläggning av allt vi köper gjordes ett undantag för *dagstidningarna*. Vi gav dagstidningarna en preferens. Man kan säga: Var det nödvändigt att ge dem den preferensen? Ja, vi gjorde det av skäl som jag endast med viss möda skulle kunna förklara och därför avstår jag från det. Vi gav alltså dagstidningarna en preferens genom att befria den delen av svenska folkets konsumtion från både oms och moms – möjligen med den reservationen att de rent personliga annonserna som den enskilde medborgaren sätter in drabbas av moms utan någon möjlighet till avlyft eftersom den enskilde medborgaren inte är något skatteobjekt i lagens mening beträffande mervärdesskatt.

Vi har försökt räkna på vad denna eftergift, denna preferens innebär för dagspressen. Från flera olika utgångspunkter vågar jag hävda att när allt annat blev belastat med oms och moms och man uraktlät att belasta

dagstidningarna fick dagstidningarna ett ekonomiskt handtag av riksdagen som kan värderas till någonting mellan 70 och 100 miljoner kronor per år. Eftersom man i annonsskatt tar ut endast 26 miljoner kronor är det alldeles orimligt att göra gällande att man här begår skattemässiga övergrepp mot dagstidningarna – de är fortfarande starkt favoriserade vid en jämförelse med all annan konsumtion.

Tryckfrihetsförordningen kan inte åberopas till stöd för uppfattningen att regering och riksdag skall stå överksamma när tidningsmarknaden hotar att monopoliseras regionalt och lokalt. Detta gäller – det är jag angelägen att understryka – även om det bara skulle vara socialdemokratiska och centerpartistiska tidningar som var på väg att slå ut moderata och folkpartistiska tidningar. Förslaget har således ingenting med det att göra, utan den här frågan skall ses som den skall ses: det gäller ambitionen att hålla debatten fri och mångsidig och inte låta den helt bli avhängig av att upplagan ger de stora annonsinkomsterna och därmed monopolställningen.

Tryckfrihetsförordningens stora och väsentliga uppgift är att skydda det fria ordet. Håller man det klart i minnet, då framstår alla attacker som görs mot de här båda propositionerna som tämligen meningslösa och illa underbyggda.

Det har klagats över att man inte anlitat den tryckfrihetssakkunskap som till äventyrs skulle finnas i vårt land, att man inte har konsulterat den, att inte konstitutionsutskottet eller skatteutskottet har tillåtit den att skriva tillräckligt många utlåtanden för att vetenskapligt analysera huruvida det här skulle vara någonting som går på gränsen till det i grundlagarna tillåtna eller inte. Jag tycker nog att konstitutionsutskottet har lagt ner ett ambitiöst arbete på att redovisa vad som kan redovisas i det här avseendet.

Låt mig, herr talman, bara understryka att kanslihuset ju inte heller i sådana här frågor är alldeles i avsaknad av juridisk expertis. Här har varit ordentliga utredningar bland både justitiedepartementets, statsrådsberedningens och finansdepartementets jurister innan vi blev helt på det klara med att propositionerna inte står i någon konfliktsituation gentemot tryckfrihetsförordningen. Då har det sagts här från talarstolen: Varför har man inte talat om det, varför har man inte redovisat det? Ja, saker och ting som man kommer fram till är självklara, dem behöver man inte hålla på att redovisa. Det är ju endast i de fall, där man finner att det kanske kan ifrågasättas hurdant läget är, som man kostar på sig en längre och mera utförlig argumentering.

Jag har med stort intresse läst bilagan till konstitutionsutskottets betänkande där man citerar vad som har sagts i ärendet inte bara av Björn Kjellin, som nu i en hast i fru Nettelbrandts tappning blev ett så avgörande kronvittne att han citerades vid inte mindre än fyra tillfällen i hennes inlägg. Det finns också andra som har fått komma till tals, men jag menar att man även kan citera Björn Kjellin litet mera utförligt och få en helt annan och mera nyanserad uppfattning än den som framkom ur fru Cecilia Nettelbrandts inlägg.

Här åberopas t. ex. Hilding Eek, som säger att ”åtgärder som särskilt underlättar en skrifts utgivning, t. ex. ekonomiskt stöd från det allmänna

inte kan angripas såsom otillåtna hinder för utgivningen av *andra skrifter*". Det är ju ett ganska klart och alldeles ovedersägligt utlåtande, som går i den riktningen att här föreligger det inte några kontroverser med grundlagarna och tryckfrihetsförordningen.

Här citeras också Gustaf Petré, som tar upp frågan huruvida en ekonomisk åtgärd kan anses utgöra hinder för en skrifts utgivande. Han säger: "Av betydelse är vidare, att den hindrande åtgärd, som avses med sistnämnda förbud, skall ha sin grund i skriftens innehåll. — — — Även vid bedömning av vilka åtgärder som skola betecknas som hindersamma för tryckning och utgivning måste hänsyn främst tagas till om åtgärden verkligen syftar till att angripa yttrandefriheten." Det finns ju inte en stavelse, inte en bokstav, inte ett kommatecken i de här propositionerna som andas någonting om att man skulle förgripa sig på innehållet, på rätten att fritt föra fram sin mening i den aktuella dagspressen.

Vidare säger ytterligare en expert, Erik Holmberg: "Det kan fastslås att generella subventioner inte förbjuds av TF. Vissa selektiva subventioner faller också utanför TF:s förbud mot hinder därför att de delas ut oberoende av skrifternas innehåll." Propositionens selektiva stöd delas ut oberoende av skrifternas innehåll. Att försöka driva någon annan uppfattning innebär bara att man har andra syften när man torgför den uppfattningen.

Jag skulle kunna citera Erik Holmberg ytterligare, när han utvecklar denna fråga, men allt detta finns ju i tryck i konstitutionsutskottets betänkande.

Eftersom Björn Kjellin så flitigt har citerats från talarstolen i dag, vill jag emellertid läsa litet mer av hans yttrande 1965 till Vectu — Veckopressektionen inom Svenska tidningsutgivareföreningen. Huruvida skatt kan utgöra ett hinder enligt tryckfrihetsförordningen bedömer han så att man kan "i de flesta fall anta att en skatt icke kan betecknas som ett sådant hinder. I varje fall synes man helt kunna utesluta en skatt som är ställd i relation till i vad mån verksamheten är inkomstbringande och blott avser en procentuell andel av vinsten." Ingen skall väl bestrida att annonsverksamheten är en inkomstbringande verksamhet. Ingen gör väl gällande att man konfiskerar hela vinsten på annonserna med det förslag som riksdagen i dag behandlar.

Är skatten så ingripande att verksamhetens fortsättande icke kan anses ekonomiskt berättigat, då föreligger det hinder. Om man med denna skatt, för att tala klarspråk, ställer till konkurs för Dagens Nyheter, Expressen och Göteborgsposten, då kan det talas om att man kommer i konflikt med tryckfrihetsförordningen. Men är det någon i denna kammare som vågar ställa sig upp och allvarligt säga att de riskerna föreligger? Tidningarna betalar ju ingen skatt, de är uppbördsmän för de svenska konsumenterna som betalar skatten. Det är riktigt vad Gunnar Hedlund säger — tidningarna fungerar här som uppbördsmän och ingenting annat. Under sådana förhållanden är den våldsamma indignationen så malplacerad som den någonsin kan bli.

Herr talman! Det kanske inte riktigt faller in i stilen om jag ger mig på att kommentera varje liten detalj i de tidigare, mot propositionen aggressiva anförandena — jag skulle hamna i litet för mycket av petitesser

och detaljkommentarer. Men när fru Cecilia Nettelbrandt gör jämförelserna mellan den stora textilindustrin och den lille konfektionären eller mellan Volvo och Kalmar Verkstad, så är det väl egentligen ingenting annat än en ordekvilibristik som vid ett grunt tänkande kan låta litet slagkraftig men som ju inte har någonting att göra med den relativt allvarliga fråga vi nu debatterar. Den lille industriföretagaren kan hävda sig på kvaliteten – och det gör han bra – kontra den store företagaren. Hur man får kombinationen Volvo–Kalmar Verkstad har jag litet svårare att se, eftersom de ju tillverkar olika produkter.

Dessutom fattar man inte här vad det är fråga om. Vi diskuterar ju tidningarna i de här båda propositionerna från den enkla utgångspunkten att vi vill garantera det fria ordets möjligheter att göra sig gällande i vårt samhälle – den fria och nyanserade debatten, de olika politiska ideologierna och meningsriktningarna skall kunna föra fram sitt budskap. Detta är ju en av grundtankarna i det demokratiska systemet som vi bekänner oss till. Att det har med textilproduktion, med Volvobilar eller med parkeringsdäck att göra kan ingen människa övertyga mig om.

Jag har sett det här argumentet tidigare i den allmänna debatten, och jag lade märke till, när fru Nettelbrandt gjorde sitt inlägg, att hon är flitig läsare av den debatt som har gått av stapeln och att hon är en ambitiös och receptiv läsare, även om hennes eget tillskott till budskapet var tämligen kient. I den allmänna debatten har funnits de här jämförelserna mellan den stora och den lilla industrin som gör produkter och den tidning som för ut – om jag nu skall vara så högtidlig, och det kan jag väl vara om jag ser på tidningarna i deras bästa stunder – ett andligt budskap. Det är inte kommensurabla storheter och kan aldrig bli det, och därför är alla de här jämförelserna så oerhört meningslösa.

Herr Ahlmark, som lägger ned en energi på dessa ting som kanske skulle kunna vara värd ett bättre ändamål – inte när det gäller själva sakfrågan men när det gäller de argument som han för fram – kommer gång på gång tillbaka till en synpunkt och säger: Om man nu har på en ort – Gävle, Eskilstuna, Falun – två tidningar med upplagor som ligger väldigt nära varandra, så kan man komma i den situationen att man begår mannamån mot den tidning som för tillfället är störst men bara litet större än andratidningen.

Nu är det ju klart angivet i propositionen, att vad man skall bedöma är upplagan i den storkommun där tidningen ges ut. Vi har gjort ganska noggranna undersökningar om detta innan propositionen skrevs, och det visar sig att om man håller sig till detta kriterium – som är klart och odisputabelt angivet – finns det ingen ort, inte ens Gävle och inte ens Falun och inte ens Eskilstuna, där tidningarna i kommunen ligger så förskräckligt nära varandra. Vi undersökte om man på någon av dessa orter låg inom en 10-procent marginal mellan första- och andratidning och fick klart för oss att det inte fanns någon sådan plats.

Jag har inte undersökt om man, ifall man utsträcker dessa 10 procent till 20 procent, måhända får fram någon ort där skillnaden i kommunen, i utgivningsorten, mellan första- och andratidning ligger någonstans mellan 10 och 20 procent. Men här har ju utskottet varit vänligt i sina skrivningar och sagt, att i sådana fall bör det finnas möjligheter för den

bestyrelse som skall hantera det hela att fatta erforderliga beslut. Som de flesta av kammarens ledamöter har lagt märke till är också avsikten, enligt propositionen och utskottets betänkande, att denna styrelse skall förstärkas med ett parlamentariskt inslag, och då har man ändå, så långt det i praktiken går, skaffat sig remedier och garantier för en mot alla hygglig och anständig tillämpning.

Nr 93

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern måste ha känt sig ordentligt trampad på tårna av mitt anförande – och det tycker jag var bara bra. Det var nämligen avsikten. Jag tog i så att det skulle kännas. Men jag tycker att det var att gå litet för långt att göra gällande att det var en "oförskämndhet" mot riksdagen och utskottet då jag varnade för konsekvenserna för det politiska anseendet av det spel som det här gäller. Finansminister Gunnar Sträng måste ju ändå vara medveten om att det i dag finns en bred opinion som uppfattar vad som här skett som djupt ovärdigt det politiska arbetet. Det kan finansministern inte vara okunnig om.

Jag skulle inte ha tagit i så hårt som jag gjorde, om det bara hade gällt annonsskatten. Jag gjorde det för att valet av justitieombudsman och Ritsemfrågan också har kommit in i bilden. Och jag gjorde det inte därför att jag har svårt att smälta – som finansministern sade – avgörandet i sistnämnda två frågor utan därför att det finns ett principlöshetens samband i alla dessa tre fall.

Vi har procederat på samma sätt som i alla andra ärenden, sade finansministern. Nej, det har ni inte gjort. Ni har lyckligtvis inte gjort det i alla andra ärenden. När vi här i riksdagen skall behandla de frågor Kungl. Maj:t lägger på vårt bord, då förutsätter vi att de är genomarbetade, fullständigt utredda och remissbehandlade. Jag citerar Tidningsutgivareföreningen: "Enligt tidigare parlamentarisk praxis hade det varit helt otänkbart att för riksdagen framlägga ett så genomgripande förslag." Vi väcker våra motioner här i riksdagen och diskuterar i utskotten hur vi skall behandla frågan; sedan går vi till votering. Så har inte skett i de tre fall som jag här talat om. Där har det i allra högsta grad gällt – om jag nu åter får använda lantbrukets terminologi – kovändningar, det möjligas konst.

Då propositionen om annonsskatt lades på riksdagens bord hade uppgörelse *dessförinnan* träffats utanför riksdagen, herr finansminister. Och frågan var då låst. Aldrig har vi lyssnat så mycket, sade finansministern. Ni har inte lyssnat ett skvatt på de argument som framförts mot beskattningen. Utskottet har t. o. m. vägrat att höra den tryckfrihetsexpertis som vi begärt skulle få komma till tals. Frågan var låst i förväg av en majoritet. Och den kompromiss som träffades hade av en underlig slump gynnat just de två partiets press som medverkade i kompromissen och missgynnat de partiets press som inte var med. Slumpens skördar, kan man säga.

Benämningen kohandel tyckte finansministern inte om; den är deklarerande. Ja, i vissa fall är den deklarerande, och det var därför jag använde uttrycket. Det är deklarerande att driva kohandel av det här

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

slaget i det politiska livet!

Ja, men vi måste komma till en lösning sade finansministern. – Det fanns och finns andra lösningar, som inte får de sakligt diskriminerande effekter och de tryckfrihetsrättsligt tvivelaktiga konsekvenser som det här blir fråga om. Man kan lösa presstödsfrågan generellt, vilket vi har begärt. Man behöver inte handplocka tidningar på det sätt som här har skett; en handplockning som medfört att de bättre och större tidningarna drabbats, medan de mindre och sämre skötta – ty det är ju ändå den saken det gäller – premieras.

Utan att dra några paralleller i övrigt med partistödet skulle egentligen en konsekvens av handlingssättet i presstödsfallet vara att vi fick något slags inverterat, alltså omvänt partistöd. Det stora starka partiet socialdemokraterna skulle i så fall ges ett långt mindre partistöd än de övriga partierna, om man drar ut de yttersta konsekvenserna av det tänkande som präglat annonsskattens och presstödet utformning.

Slutligen sade finansministern: Ni har inte kunnat anvisa några vägar för annan finansiering. Men är det inte så, herr finansminister, att den kompletteringsproposition som vi skall behandla här i riksdagen om ett par dagar för kommande budgetår redovisar ett överskott på totalbudgeten av drygt 100 miljoner kronor? Där finns det pengar att ta av, eftersom vi för närvarande befinner oss i en lågkonjunktur.

Men det är anledning att påminna om att socialdemokraterna för ett par dagar sedan när de presenterade den s. k. kompromissen om Ritsem var beredda att på stubben ta på sig 30 miljoner kronor mera för att rädda sin politiska prestige. Då spelade uppenbarligen pengarna ingen roll. Även om de pengarna – det är jag medveten om – inte tas ut första året, var man i alla fall omedelbart beredd att kasta ut 30 miljoner kronor för att rädda det politiska ansiktet.

Till sist, herr talman, finns det verkligen anledning att ställa sig starkt frågande till den syn på annonsering som finansministern redovisade när han nyss visade upp de fina helsidesannonserna och sade: det är kunderna som betalar. Jag trodde att finansministern var så kunnig i ekonomiska ting att han visste att det är genom reklam och marknadsföring som tillverkare och försäljare breddar basen för sin verksamhet och kan åstadkomma de långa serier som gör att varorna blir tillgängliga för en bred allmänhet och billigare för oss alla. Det är just genom effektiv marknadsföring, genom effektiv reklam som man åstadkommer detta. Det är kunderna som ytterst vinner på det – det är inte de som förlorar. Jag trodde inte att jag skulle behöva undervisa finansministern om sådana elementära ting när vi diskuterar annonsskatten.

Herr HELEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är nog alldeles nödvändigt att vi får klarhet på en avgörande punkt i herr Strängs försvarstal – det försvarstal som han nu håller inför kammaren för det missfoster som kombinationen av annonsskatt och presstöd i herr Strängs tappning utgör. Ett huvudargument var det att detta ärende skulle ha förberetts precis som alla andra ärenden. Antingen är det då så att alla ärenden som kommer hit till kammaren är lika hafsigt och slafsigt förberedda som det här – eller

också har det ia all tysthet gjorts en statlig utredning om annonsskatt och presstöd, en utredning som i all tysthet remitterats till ett antal sakkunniga instanser, vilkas remissvar har hemligstämplats. Minoriteten i konstitutionsutskottet skulle heller inte på något sätt förvägrats de remisser den har begärt. Här måste herr Sträng vara snäll och hjälpa oss till klarhet. Är det här den normala behandlingen av alla ärenden som kommer till kammaren eller har vi helt enkelt tagit miste, har det i all tysthet skett en omfattande beredning av annonsskatten och presstödet som vi andra inte känner till?

Finansministern gjorde ett betydande nummer av den uppvaktning som ägde rum från Tidningsutgivareföreningen i finansdepartementet, där ekonomer och tidningsmän från tidningar företrädande alla åsiktsriktningar, även socialdemokratin, var närvarande. Jag tror inte, herr finansminister, att det är ogrannlaga att erinra om att de människor som deltog i den uppvaktningen, oavsett partifärg, var chockade över den okunnighet i tidningsfrågor som finansministern då visade. Men de har ju möjlighet att här i dag få sitt intryck bekräftat. Finansministern rör sig med uppgifter om själva propositionen som fullständigt strider mot varandra. Ena ögonblicket är det avgörande för tidningarnas ekonomi om man kan sänka annonsskatten från 10 procent till 6 procent, nästa ögonblick är det totalt likgiltigt eftersom ingenting av detta drabbar tidningarna utan helt enkelt faller på annonsörer, prenumeranter eller andra som tidningarna kan vältra över kostnaderna på.

Inom parentes vore det intressant att i detta sammanhang få veta skälet till att finansministern här anser sig kunna gottskriva centerpartiet sänkningen från 10 till 6 procent. Var hade finansministern det parlamentariska underlag som kunde ha säkrat ett beslut i dag om en annonsskatt på 10 procent för dagstidningarna? Är inte det att vara en liten aning oförskämd mot de socialdemokratiska riksdagsmän som offentligt hade deklarerat att de inte kunde godta en annonsskatt av den typen?

Finansministern ironiserar över den alternativa finansiering som vi från folkpartiets sida har erbjudit. Vi gjorde detta okonventionella erbjudande av det skälet att vi fann det angeläget att få fram en lösning av frågan om ett presstöd till de tidningar som behöver ett sådant utan att skada andra tidningars ekonomi – vi fann det vara så angeläget att vi tog fram denna extra finansieringskälla. Finansministern säger nu om denna finansieringskälla, som tidigare år gett 50 miljoner kronor genom en höjning av cigarrettpriiset med ett halvt öre per cigarett, att den inte skulle ge någon inkomst alls. Det är ju helt häpnadsväckande. Det är självklart, att även om det blir någon nedgång i köplusten just i samband med prishöjningen, inträder ändå så småningom en återgång av förbrukningen som tillför statsverket en betydande summa.

Nej, det är verkligen förvånande att finansministern den här dagen, som han väl ändå kunnat förbereda så länge, inte har kunnat övertyga oss andra om de verkliga skälen till sitt ställningstagande.

Varför har inte finansministern kunnat acceptera principen att det gäller att stärka tidningar som har det svårt utan att samtidigt ta bort en del av lönsamheten från de tidningar som är skötsamma och lönsamma?

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

Varför har finansministern här velat vifta bort det förhållandet att Tidningsutgivareföreningen — en branschorganisation sammansatt av företrädare för tidningar representerande samtliga politiska meningsriktningar, även socialdemokratien — har kommit till precis samma slutsats som folkpartiets reseranter, en slutsats som här redovisats av Per Ahlmark och Cecilia Nettelbrandt? Och varför kan inte finansministern erkänna att behandlingen av det här ärendet har varit annorlunda än vad regeringen och riksdagsmajoriteten normalt brukar kräva?

Vi har naturligtvis inte kunnat träda i stället för de tryckfrihetsrättsliga experter som utskottet borde ha låtit komma till tals. Men tillräckligt många skäl säger att det här ligger på gränsen till att gå emot tryckfrihetslagstiftningens anda, och då hade det varit rimligt att låta expertis yttra sig över det dagsaktuella läget. Finansministern trodde sig finna en poäng i att professor Malmgren var död 1947. Malmgrens Sveriges grundlagar dör inte med den förste utgivaren. Det är ett standardverk som kommer ut i ständigt nya upplagor. Den senaste upplagan kom ut 1970, och det är där de argument hämtats som åberopats här i dag.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern tyckte att jag var resignerad i talarstolen. Det var nog en missbedömning. Det är faktiskt så att jag förutsåg en lång debatt — det har ju slagit in. Jag förutsåg också, att tids nog kommer de svepande formuleringarna och de stora rallarsvingarna — och jag har ju blivit besannad. Jag föredrog att gå ut mjukt. Annars är det klart att man i oppositionen ibland kan vara litet resignerad när saker och ting avgörs utanför kammaren och utanför utskottsrummen. Herr Sträng borde sitta i opposition i några år, så fick han kanske pröva på den formen av resignation.

Men nu till viktigare ting!

Herr Sträng sade först att tidningarna inte drabbas av annonsskatten — det är annonsörerna som drabbas, ingen annan. Sedan fortsatte han med att säga att annonspriserna normalt höjts med 5 procent varje år under en 10-årsperiod. Det är rätt — tidningarna har företagit en sådan höjning för att möta sina kostnadsökningar, på samma sätt som andra företag möter sina kostnadsökningar. Sedan fortsatte han med att säga: Vore det så märkvärdigt om vi tog hand om denna stegring för ett år? Det betyder alltså att herr Sträng skall ta hand om tidningarnas kompensation för den inflationistiska utveckling som kommer nu och som vi är mitt uppe i. Den vill han ta hand om! Det är sällan man ser finansministern göra sådana kullerbyttor i kammaren: Å ena sidan — tidningarna drabbas inte. Å andra sidan — vi tar hand om vad tidningarna eljest skulle ha haft. En magnifik kullerbytta! Jag tror att finansministerns allmänkondition är sådan att han är i stånd till fler sådana.

Jag vill också säga att exemplet om grävmaskiner var så horribelt att det nästan är svårt att ta det på allvar. Det är väl så — vilket herr Bohman var inne på — att den som annonserar om en grävmaskin vill sälja grävmaskiner. Lyckas han med detta, startar han en serietillverkning. Han förbilligar priset för konsumenterna. Lyckas han inte, får han stå för

kostnaderna. Då är annonseringen en felspekulation liksom kanske också annan reklam. Det är väl det pris man får betala i ett samhälle med marknadshushållning och blandekonomi för att inte varorna skall bestämmas ovanifrån och för att inte högre potentater eller olika personer på högre ort, som det alltid heter, skall tala om för oss vilka grävmaskiner vi skall använda samt vilka kosmetika och toalettpapper vi skall begagna, för att fortsätta med herr Strängs egna liknelser. Det priset betalar vi i det fria samhället. Det är detta som herr Sträng nu inte förstår, nämligen att det är ett pris som är värt att betala i många sammanhang. Låt vara att reklamens siffror går i höjden – det kan bli ett fall bakåt och det är vi mitt uppe i nu – men det är i alla fall principen för det hela. Detta går inte att trolla bort med lustigheter om vem som betalar.

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag undrar om inte hela denna förhatliga pålaga försvinner nästan helt och hållet, om vi här fortsätter debatten. Här skulle vi nämligen, som herr Hernelius nyss sade, inte få någon belastning på tidningarna för det skulle konsumenterna betala. Tidningarna kunde stå helt oberörda vid sidan om. Sedan visade finansministern upp alla dessa annonser för vilka konsumenterna inte heller skulle behöva betala. Hade vi fått se alla helsidesannonserna, hade det säkert varit rent av helt och hållet till fördel för konsumenterna. De skulle tjäna på det. Finansministerns beräkningar stämmer inte riktigt.

Har man förresten, när man har gjort upp kalkylerna över hur mycket pengar man skulle få in på denna skatt, räknat med de 3 procent som skatteutskottet talar om. Jag fick inget svar på denna fråga, men jag tycker inte att den är helt oväsentlig. Man börjar med 120 miljoner kronor. Nu har man talat om 48 miljoner kronor ett tag. Men när det nu skall medges avdrag vid beskattningen för annonsörernas del och det därför egentligen inte blir några särskilt kännbara verkningar, kan man då få in 48 miljoner kronor? Hur mycket blir det över huvud taget? Kommer det att räcka till det presstöd som det här gäller?

Har finansministern verkligen den uppfattningen att annonsmarknaden är helt okänslig för en extra pålaga, tror jag att det finns anledning att följa rådet från socialdemokratiska tidningsskribenter av olika slag, nämligen att det gäller att hålla litet kontakt med tidningsekonomer och med den världen över huvud taget.

Jag tillät mig förut att säga att detta förslag om att ekonomiskt framgångsrika tidningsföretag skall hjälpa mindre framgångsrika tidningsföretag är ungefär lika stolligt som att det framgångsrika Volvo skulle hjälpa det mindre framgångsrika Kalmar Verkstad. Den parallellen avvisar nu finansministern, därför att Volvo och Kalmar Verkstad inte tillverkar samma produkt. Nej, det är riktigt. Det ena är en bra bil, och det andra är en dålig bil. Det är helt korrekt, men i övrigt ligger det mycket i den parallellen.

Sedan tackar jag herr Gunnar Sträng för betyget att jag både har inhämtat en hel del informationer och dessutom har tagit intryck av dem. Jag tycker att vi skall göra det när det är en fri debatt. Om jag inte hörde

alldeles fel, talade herr Gunnar Sträng i början av sitt anförande om att han hade följt debatten sedan propositionen lades fram. Jag fick den känslan att han också skulle ha tagit intryck av debatten. Dess värre vet vi av resultatet att något intryck har finansministern inte tagit av den debatt som har förts. I så fall skulle det förslag som nu ligger på riksdagens bord inte se ut som det gör.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern har i den här debatten följt två olika linjer. Den första linjen är att annonsskatten innebär en omfördelning. I januari sade han att man skulle "klämma åt" de största tidningarna. I remissdebatten här i kammaren sade han också att ingen gråter över de stora tidningarna.

I dag säger han att det inte kommer att bli tidningarna som kommer att få betala annonsskatten – den spelar ingen roll för dem, eftersom det är konsumenterna som får betala. Det är de som köper grävsopor, korv och toalettpapper som kommer att stå för annonsskatten.

Men man kan inte, Gunnar Sträng, följa båda linjerna samtidigt. Om det blir konsumenterna som skall betala skatten, men inte tidningarna – då kan man inte, som finansministern gjort, påstå att man "klämmer" åt tidningarna med en annonsskatt. Om det är de stora starka tidningarna som *bör* betala därför att de *kan* betala och alltså skall klämmas till – då kan man inte samtidigt säga att det är konsumenterna som skall betala och att tidningarna bara tjänstgör som skatteindrivare. Det är oförenliga ståndpunkter, och finansministern har att välja mellan dem.

Jag startade mitt anförande med att citera en potentat från förra århundradet: Hellre fria tidningar utan allmän rösträtt än allmän rösträtt utan fria tidningar. Den som sade det var en anhängare av *både* fri pressdebatt och allmän rösträtt. Han ville markera att kärnan i demokratin är debatten, att demokrati är styrelse genom diskussion. Självfallet har jag inte ett ögonblick härmed antytt någon kritik av den allmänna och lika rösträtten. Genom arbete i folkpartiet har vi varit med och drivit fram den enkammarreform som gjort väljarna suveräna på valdagen och därmed stärkt rösträttens effekter.

Det var ett övertramp, sade finansministern, att tala om "moral" i det här sammanhanget.

Tja, vad skall man kalla det, om av de 17 miljoner kronor som betalas ut i presstödet till landsortspressen drygt 16 miljoner går till socialdemokraternas och centerns tidningar, men ingenting görs för de tre, fyra, fem fall, där tidningarna ligger varandra mycket nära? Det är inte bara intressant att få veta hur det ser ut på själva utgivningsorten. Den samlade upplagan är också viktig. Och det är ett faktum att Gefle Dagblad bara har 700 exemplar mer än Arbetarbladet men att Arbetarbladet får 1 miljon kronor och Gefle Dagblad troligen ingenting alls.

Det är också ett faktum, Gunnar Sträng, att man är oerhört generös mot en av parterna i den här kohandeln: man betalar 1 krona 28 öre per exemplar av Kalmar Läns Tidning (c) och Blekingeposten (c) medan man låter en sådan tidning som exempelvis Sydsvenska Dagbladet i skatt få betala 7-8 öre per exemplar.

Det är också ett faktum att man vägrat en tryckfrihetsgranskning i utskottet. Och det är ett faktum att finansministern gång på gång har sagt att han vill "klämma åt" de starkare tidningarna, vilka alla vet är den liberala och moderata pressen. Får man här inte tala om moral, har jag svårt att förstå i vilken politisk situation man får göra det!

Och vad är det då – min slutfråga till finansministern blir densamma som Gunnar Heléns – för fel på den princip som väglett folkpartiet när vi skrivit vår motion och bedrivit arbetet i de båda utskotten; att se till att vi stärker tidningar som har det ekonomiskt svårt och att vi inte försvagar tidningar som bär sig.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern har ägnat mycken kraft åt att försöka förklara att den skatt som han här vill införa är en helt konkurrensneutral skatt. Detta bevisar han speciellt genom att säga att tidningsföretagen i fortsättningen endast kommer att vara uppbördsmän, som skall inleverera den skatt som konsumenterna har betalt.

Men, herr finansminister, detta är icke riktigt. Man har i stället konstruerat ett system som innebär skapandet av en konkurrenssituation på olika villkor, beroende på att vissa annonser kommer att bli beskattningsbara, medan andra inte kommer att bli det. Detta beror på det fria beloppet på 3 miljoner kronor, som vederbörande har rätt att dra av, vilket kommer att medföra att en hel del av den kommande annonseringen i vårt land icke blir belagd med skatt. Många av de stora seriösa tidningarna kommer att tvingas betala skatt för sina annonser, medan däremot t. ex. en hel del annonsblad kommer att gå helt fria. Jag har här i min hand olika exemplar av uteslutande annonsblad, sådana som kommer att delas ut och som inte skall behöva betala någon skatt. Visserligen har skatteutskottet gjort en egendomlig konstruktion genom att säga att annonsskatten skall betalas in, samtidigt som utskottet i en annan paragraf talar om att den skatten senare skall betalas tillbaka. Därför blir det genom detta system icke en konkurrens på lika villkor, utan sådana blad kommer att kunna fritt konkurrera med tidningspressen. Det är den konkurrensen, herr Sträng, som inte minst Tidningsutgivareföreningen har varnat för; man har sagt att den konkurrensen kommer speciellt hårt att drabba de andrahandstidningar som finns på olika håll i landet. Det är därför som man menar att hela konstruktionen som sådan ingalunda kommer att bli till båtнад för det fria ordet, vilket man har försökt att göra gällande.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Herr Bohman gjorde ju en ärlig bekännelse; han sade att han är ute efter att trampa på tårna. Det kan naturligtvis ibland tillfredsställa vissa förträngda behov, men jag har litet svårt att sätta en sådan aktivitet i samband med en allvarlig politisk debatt. Men så kommer herr Bohman tillbaka och säger: Frågan skall vara utredd och remissbehandlad.

Nu är den här frågan utredd. Jag vågar säga, att det lagts ned mera arbete på denna än många andra propositioner som regeringen lämnar till

riksdagen. Detta har skett helt enkelt därför att vi hade fullt klart för oss att vi här hade att förvänta kritik och debatt, varför frågan först måste utredas. När vi då fann kriterier, som inte diskriminerade gentemot politiska uppfattningar, och dessutom en finansiering, som vi ansåg vara möjlig att anlita och som inte var något slags luftpengar, var vi färdiga att lägga förslaget.

Sedan har vi, som jag sade i mitt inledande anförande, inte kunnat undgå att ta emot alla uppvaktningar som gjorts liksom vi inte heller kunnat undvika att notera hela den våldsamma debatt som förslaget har föranlett. De båda utskottens ledamöter som behandlat ärendet har inte heller behandlat en fråga som för dem varit anonym; tvärtom är det få frågor som varit så genomlysta som denna. Det är här jag menar att det är en oförskömmhet mot utskottens ledamöter och deras uppfattning liksom mot kammarens ledamöter, om man helt underkänner deras förmåga att ta ställning, när frågan behandlades i utskotten och när den behandlas här i dag. Det gör man då man säger att här har inte det gamla traditionella remissförfarandet tillämpats.

För något år sedan diskuterade vi det stora skatteförslaget. Samma argument framfördes från oppositionens sida även vid det tillfället; ärendet hade inte remissbehandlats. Det sade man trots att förslaget varit föremål för en offentlig debatt som gick långt utöver en reguljär remiss.

Hur går det då till vid en reguljär remiss? Ja, det går till på det sättet att man sätter en i och för sig kunnig man att göra ett utkast till remissutlåtande i det ämbetsverk som skall yttra sig. Sedan dras detta utlåtande för generaldirektören. I regel är denne en sorgfälligt utvald person men han är bara en människa. Då det gäller större frågor dras de ibland i verkets styrelse, och dit kommer då folk av olika skiftningar. En del av dem springer på många sammanträden och förfogar över liten tid att hantera sina frågor, en del tar allvarligt på frågorna och läser dem noggrant. Men alla är bara människor behäftade med människors olika sätt att ta på problemen.

Vi har i en rad frågor gått ifrån det gamla traditionella förfarandet att skicka ut ärenden till ämbetsverken, därför att vi ansett att frågorna blivit genomlysta den remissen förutan. Vi gjorde den bedömningen nu och är beredda att ta konsekvenserna – sedan må oppositionen ha sin uppfattning, och den är vi för all del tvingade att avlyssna. Men det hindrar inte att vi i regeringen måste förbehålla oss rätten att själva avgöra vilka ärenden som skall remissbehandlas i traditionell ordning och vilka som man kan anse bli belysta utan denna traditionella remiss. Vi har lyssnat till oppositionen. Vi har lyssnat och värderat och det är slutsatsen av de värderingarna som finns i de förslag som läggs fram för riksdagen.

Man talar om att handplocka tidningar – centerpartitidningar. Jag tror att det är herr Ahlmark som har fått speciellt Kalmar Läns Tidning – en centerpartitidning – på hjärnan när han i ett par inlägg gång på gång kommer tillbaka till detta. Här handplockas inga tidningar. Här anges kriterier utifrån den faktiska verkligheten att annonsspiralen, bortsett från tidningens innehåll, ger sådana favörer som inte är förenliga med den uppfattning vi har på vår sida – och som har delats av centerpartiet – nämligen att det finns annat i en dagstidning än annonser som man måste

slå vakt om, och att det är det där andra i en tidning som är tidningens värdefullaste budskap till människorna.

Jag skall inte närmare beröra frågan om överskottet på totalbudgeten – vi får om några dagar en avslutningsdebatt om finanspolitiken. Men om herr Bohman går omkring i den uppfattningen att det är mycket väl ställt med statsfinanserna skall jag redan nu varsko honom om att han skall läsa på tills vi får upp den här frågan till debatt, så behöver jag inte kosta på så mycket argumentation vid det tillfället, när vi skall tala om totalbudgetens överskott.

När det gällde frågan om Ritsem, säger herr Bohman, hade regeringen möjlighet att med en gång ge ifrån sig 30 miljoner kronor. Det var fråga om vilken vinst man skulle göra i framtiden. Även enligt det nya kompromissförslaget är Ritsem en ur ekonomisk synpunkt helt försvarlig investering, som ger en ränteavkastning som affärsverket Vattenfall är ålagt att vidarebefordra till staten. Man kan säga att staten kunde ha gjort en bättre affär med det första alternativet. När inte det gick att få igenom, såsom kunde avläsas av riksdagens preliminära votum, skulle man då avstå från ett andra förslag som ändå ger en räntabilitet och den kraftresurs som vi önskar och behöver?

Sedan ville herr Bohman undervisa mig om annonseringens utan någon som helst reservation lyckobringande verksamhet vid alla tillfällen och säger, att det är kunderna som vinner på de stora annonserna. Naturligtvis är det inte så enkelt, herr Bohman! Annonserna är ett medel för att slåss om marknadsandelar. Det är många gånger jämbördiga parter, som fortsätter att vara jämbördiga, men som lägger ned väsentliga kostnader just på sin annonsering för att så att säga matcha upp varandra – kostnader som i sista hand konsumenterna betalar. När vi i tidningarna läser de stora bensinannonserna, Nu skall Du köra på BP eller på Texaco, eller på Esso, eller på Shell – vilket det än må vara – ligger det inte någonting av rationell kedjeproduktion eller rationellare hantering i detta. Bilisten köper bensin när det är tomt i tanken. I regel köper han vid den station som ligger närmast och det har ingenting med den filosofi att göra som herr Bohman försöker göra till det ledande motivet nu när han debatterar med mig. I sista hand är det kunderna som betalar. Jag sade i mitt första anförande att annonsen kan ha en informativ uppgift att fylla – och jag går naturligtvis inte omkring och säger att vi skall vara av med all annonsering, men vi har fått en utveckling på området som är ganska oroande och givetvis innebär ett samhällsekonomiskt och nationalekonomiskt slöseri när det hela bara är en förtvivlad kamp om marknadsandelarna, en kamp på konsumenternas bekostnad.

Jag skulle vilja säga till herr Helén att mitt svar i fråga om förberedelserna är det som jag nu har gett herr Bohman.

Det finns saker och ting som vi inte har skickat ut på remiss. Vi har inte remitterat jordbruksuppställningen, som är en uppställning mellan jordbrukarna och regeringen. Vi har aldrig gjort det och kommer nog inte att göra det i fortsättningen heller. Det finns andra ting som vi inte har skickat ut på remiss. Vid varje sådant tillfälle är det en praktisk bedömning. Är det däremot fråga om ett kinkigt lagstiftningsproblem så är det nog ganska riktigt att man rent konsekvent genomför en remiss

utav detta. Här får man bedöma från fall till fall och så länge regeringen är regering förbehåller den sig och måste förbehålla sig att göra den bedömningen oavsett om det sedan passar oppositionen eller inte.

Sedan vill jag säga till herr Hernelius att jag i mitt första inlägg anförde följande. När tidningarna under tio år varje år höjer priset med 5 procent, då sker det helt anonymt. Det föranleder inga debatter. Naturligtvis har tidningarna ingen anledning att skriva om det och några andra finns ju inte som kan skapa opinion kring det. Möjligen annonsörerna, men var skall de göra det? De har ju inga tidningar till sitt förfogande. När vi nu kommer in med en skatt på 6 procent ett år så blir det en debatt som inte har någon rimlig relation till denna åtgärd att en gång varje år under en tioårsperiod höja annonspriserna ungefär lika mycket. Det är det jag ville ha fastslaget. Det är ju på det sättet att man trampar in i en myrstack när man ger sig på tidningarna. Det är helt naturligt därför att de sitter ju med ett publicistmonopol som möjligen i någon mån kan balanseras utav massmedia radio och TV. Någon ambition att balansera dem i denna fråga har jag ännu inte funnit och jag vet inte om jag kommer att finna det i fortsättningen heller. Troligen inte.

Är det däremot så att vi höjer skatten för någon annan grupp så tycker den lika illa om det, men den har inte samma möjligheter att protestera. När vi höjer skatten för bilisterna så händer det för all del att en och annan tidning med politiska bevekelsegrunder protesterar. När vi höjer skatten för alkoholförbrukare så är det mindre vanligt att någon tidning protesterar. När vi höjer skatten för dem som brukar tobaksvaror är det också mindre vanligt att någon protesterar. Men för konsumenterna av tobak eller spritvaror eller bensin eller bilar är det ju precis på samma sätt som för konsumenten utav en tidning. Det är bara helt enkelt på det sättet att det blir en sådan väsentlig skillnad i reaktionerna på grund av sakens egen natur.

Jag är emellertid relativt tillfredsställd med att i de sista anförandena var debattörerna mycket försiktiga med att ta upp frågan om att man här går till attack emot grundlagarna och tryckfrihetsförordningen. Det är möjligt att man vid litet lugnare vätskor och när man läser igenom de yttranden som är fogade till konstitutionsutskottets betänkande och även till skatteutskottets betänkande egentligen inte finner något underlag för de här tvetydigheterna att måhända är det ändå ett angrepp emot tryckfrihetsförordningen. Det är inget angrepp mot tryckfrihetsförordningen. Det var inget angrepp mot tryckfrihetsförordningen när vi införde omsen och momsens och gjorde en diskretionär skatteinsättning genom att vissa tidningar belastades och andra icke. Det var inget ingrepp då och det är inte något ingrepp mot tryckfrihetsförordningen i dag. Frågorna är precis likartade.

Sedan måste väl ändå herr Hernelius ge mig rätt i att när den här frågan avgörs så avgörs den i utskottsrummen och den avgörs i denna kammare. När det nu har förekommit en förhandling mellan regeringspartiet och centerpartiet – en förhandling vars resultat har prövats inte bara av några utvalda utan av alla de riksdagsmän som tillhör de båda grupperna – är det väl i och för sig inte så överraskande, om deras representanter i utskottet är logiska och konsekventa och intar samma

ståndpunkt där. På samma sätt som en prövning både i centerpartiets riksdagsgrupp och i vår riksdagsgrupp är en fri prövning av ett problem måste man respektera de riksdagsmän som intagit den ståndpunkten.

Det vore önskvärt och det skulle se snyggt ut, herr Hernelius, om man avstod från insinuationerna om att här har några stycken gjort upp utanför de legala institutionerna utskott och riksdag. Så är det ju inte. Det är — och jag kommer tillbaka till detta — en utmaning mot representanterna i denna kammare så länge herr Hernelius driver den uppfattningen.

Jag skall titta efter i det anförande som jag höll under remissdebatten, men jag skulle bli ytterst förvånad, herr Ahlmark, om jag använt uttryck som att nu gällde det att klippa till eller klämma åt de stora tidningarna. Jag brukar inte använda sådana uttryck. Jag skall emellertid kontrollera detta, och det ges möjligheter för herr Ahlmark, om han har fel, att komma tillbaks och ge det erkännandet litet längre fram.

Vad jag däremot sade i remissdebatten var att man när den här frågan kom upp grät för alla de små tidningarna. Därför sade jag: Vänta tills förslaget kommer! När det är utformat blir kanske debatten mera nyanserad. Något annat har jag inte uppmanat vederbörande till, och jag tror att deras reaktioner är litet annorlunda i dag när förslaget blivit slutligt utformat.

Herr Helén slutade med att säga: Vad är det för fel på folkpartiet när vi vill ordna finansieringen på annat sätt än genom den "orättfärdiga" annonsskatten? Ja, det enkla felet är att herr Heléns förslag inte ger några pengar. Och om det är någon som helst mening i dessa anknytningar till finansministerns bedömning av finanspolitikens styrka, får herr Helén i allra sista ögonblicket försöka hitta på någon annan skattekälla för att kunna bli tagen på allvar.

Herr talman! Till sist kanske jag skall lova fru Nettelbrandt att jag i fortsättningen med iakttagande av all den respekt som hennes höga dignitet motiverar, när hon nu är kammarens andre vice talman, skall försöka undvika att kalla henne Cecilia Nettelbrandt utan skall använda beteckningen kammarens värderade andre vice talman — så behöver vi inte tvista mer om det.

Herr förste vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Frågan var, sade finansministern, i realiteten utredd och remissbehandlad. Jag frågar: Utredd av vilka? Var har den utredningen presenterats? Varför har vi inte fått tillfälle att ta del av den utredningen? Och varför har man då föreslagit ett provisorium, om man verkligen hade en utredning i ordets riktiga bemärkelse?

Då vi fann att utredningen ledde till icke diskriminerande resultat med hänsyn till politisk uppfattning slog vi till, sade finansministern. Men ni kan ju inte ha varit ovetande om att 80–90 procent av motståndarpresen, dvs. den liberala och moderata pressen, skulle få det sämre genom förslaget medan majoriteten av er egen press skulle få det

bättre. Ledde det konstaterandet inte till några slutsatser? Blev man inte fundersam? Började man inte grubbla över om man inte kunde göra ett bättre förslag, som inte skulle få sådana här direkt diskriminerande effekter? I varje fall borde Ni ha gjort det, och då hade jag inte behövt stå här och kritisera finansministern på det sätt jag nu måst göra.

Sedan gjorde finansministern sig skyldig till en lapsus. Han sade: Vi kunde *inte undgå* att ta emot uppvaktningar. Nej, uppvaktningarna spelade ju ingen som helst roll, eftersom det hela var uppgjort redan från början. Och jag förstår därför att finansministern gärna hade velat spara tid genom att stänga dörren för de uppvaktande delegationerna.

Att regeringen förbehåller sig rätten att bestämma vilka ärenden som skall remitteras förstår jag. Det är regeringens ensak. Men om regeringen väljer metoden att gallra, så får regeringen finna sig i att vi kritiserar när regeringen underlåter att skicka betydelsefulla frågor på remiss för att få dem ordentligt genomlysta. Den här frågan var genomlyst, sade finansministern. Vilken fråga var genomlyst – var det förslaget i januari eller var det förslaget i mars? I fråga om mars-förslaget har regeringen verkligen inte varit beredd att lyssna. Den var från början låst. Riksdagsbehandlingen har därför blivit en ren formalitet. Det är detta som jag framför allt har kritiserat.

Jag tog upp merkostnaderna för Ritsem därför att i det sammanhanget förelåg inga ekonomiska bekymmer. Regeringen var beredd att betala 30 miljoner kronor mer för att lösa Ritsemfrågan så fort som möjligt. Och när finansministern förflyttade sig från 120 miljoner i januari till 48 miljoner i mars, då var det statsfinansiella läget och pengarna tydligen också utan betydelse. Och då var det finansministern själv som gjorde förflyttningen och ingen annan.

Det är frestande att åter ta upp frågan om annonseringen. Gör det inte så enkelt, herr Bohman, sade finansministern. Nej, jag kritiserade finansministern *just* därför att finansministern förenklade frågan om annonseringens och reklamens betydelse för marknadspriserna på ett helt orimligt sätt. Reklam och marknadsföring är en nödvändig del av vår blandekonomi. Det är konsumenterna som ytterst tjänar därpå. De förlorar inte, de tjänar, om man gör den helhetsbedömning man i sådana här sammanhang måste göra.

Herr HELEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern upprepade det orimliga påståendet att den alternativa finansering som vi från folkpartiet har föreslagit för att täcka kostnaderna för presstödet inte skulle ge ett enda öre till statskassan. Detta är en fullkomligt orimlig tankegång. Varför tror finansministern att vi skulle ta på oss besväret och det politiska obehaget med att föreslå en skattehöjning, om vi inte utgick ifrån att förslaget skulle leda till en reell ökning av statsinkomsterna?

Nu har vi i huvudfrågan fått veta av finansministern att regeringen håller på att utbilda olika praxis. Vissa ärenden skall i fortsättningen remissbehandlas i vanlig ordning, andra inte. Men, sade finansministern, komplicerade lagstiftningsfrågor behöver skickas på remiss. Är inte det här ärendet i vissa delar en komplicerad lagstiftningsfråga? Självfallet

skall man inte besvära alla ämbetsverk med det här förslaget, men vad hade det varit för fel att skicka det till Göta hovrätt, till JO- och JK-ämbetena, till de juridiska fakulteterna, där det finns den typ av tryckfrihetsrättslig expertis som konstitutionsutskottets ordförande flera gånger har hänvisat till och som naturligtvis hade väntat sig att få det här ärendet på remiss?

Vi har inte i replikomgången kunnat gå in i alla detaljer. Björn Molin kommer senare att belysa den här problematiken i ett utförligt anförande. Jag hoppas att finansministern har tid att stanna till dess.

Men jag vill till sist säga att även om inte en enda tidning kommer att läggas ned genom det här förslaget, så kommer ändå kombinationen av annonsskatt och presstöd att ingripa i tidningarnas dagliga redigeringsarbete på ett mycket allvarligt sätt. En daglig tidnings format fastställs från dygn till dygn av den annonsvolym som är tillgänglig. Först sedan annonsavdelningen har lämnat sitt besked till redaktionen fastställs omfånget. På grund av att annonsskatten sätts in vid ogynnsammast tänkbara tidpunkt, i en vikande annonskonjunktur, kommer formaten i många fall att pressas ner. Det betyder i sin tur att det blir det seriösa stoffet som kommer i kläm. Det blir inte dessa av herr Sträng så hatade helsidesannonser som får vika, ty det är de som bestämmer formatet och som gör det möjligt att ge ut en omfattande och rikhaltigt redigerad tidning. Det blir det seriösa stoffet, exempelvis referaten från samhällsdebatten, från riksdagssammanträden och fullmäktigesammanträden, inlägg som gäller statliga utredningar och annat. De reportrar som har att täcka detta seriösa stoff kommer att finna att de inte kan hävda sig i konkurrensen med ett mer sensationsbetonat stoff.

Centerpartiet och socialdemokraterna kan inte gärna i fortsättningen med kraft hävda att de är oskyldiga i fråga om det ansvar för utvecklingen inom dagspressens journalistiska bedömning som detta förslag innebär ett allvarligt inslag i.

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det var inte alls fråga om något reträtt, när inte alla här tog upp de tryckfrihetsrättsliga aspekterna en gång till. Men eftersom vi till skillnad från finansministern endast har tre minuter till förfogande, hinner inte alla frågor komma upp.

Jag vill gärna upprepa en fråga som enligt min mening ännu inte är tillfredsställande belyst från finansministerns sida, nämligen om det inte hade varit nödvändigt även vid detta tillfälle, liksom när alkoholreklamen var aktuell, att göra ordentliga undersökningar i finans- och justitiedepartementen. Finansministern sade nyss att man självfallet hade penetrerat dessa frågor inom departementen. Men eftersom finansministern har följt debatten kring dessa frågor i pressen kan det inte vara obekant att även de varit aktualiserade som problem, inte minst av eminent tryckfrihetsrättslig expertis. Då hade det väl varit på sin plats att även dessa frågor blivit något belysta i propositionerna. Såvitt jag har kunnat se är de inte belysta över huvud taget i propositionerna. Jag tycker att om man i riksdagen skall ha ett tillfredsställande underlag för behandlingen av viktiga frågor, är det inte till fyllest att en departementschef här i

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonsskatt*

riksdagen säger att "det är klart att vi har tänkt på det och undersökt det". Då måste också resultatet av sådana vägningar läggas fram. Jag förstår att finansministern här åberopar t. ex. Hilding Eek, som talat om ett renodlat presstöd och ingenting mera. Andra har talat om en varuskatt och ingenting annat och dessutom en varuskatt av ytterst blygsamma proportioner som var aktuell vid den tidpunkten.

Men jag förstår att finansministern inte gärna vill ta upp det som sagts just från Kjellins sida ty han har mera sett i framtiden och sett något åt det håll där vi i dag befinner oss.

Till sist, herr talman, är det klart att om finansministern vill upphöra att vara familjär med mig och upphöra att i kammaren kalla mig för Cecilia till skillnad från alla andra, såsom skett under många, många år, så skall väl jag också i så fall lämna herr Gunnar Georg Emanuel åt sitt öde och i fortsättningen endast tala om vår värderade finansminister. Jag har bara tillåtit mig såväl före som efter det jag blev vice talman att – som finansministern kanske skulle kalla det – i reciprocitetens namn svara på samma sätt. Men skall vi vara mera formella, skall jag gärna övergå till det.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jo då, herr Sträng, i TV-kommentaren till budgeten i början av januari sade Gunnar Sträng att man "kanske skulle kunna säga så här att avsikten är ju att klämma den allra största tidningen, de allra största tidningarna, – –". I remissdebatten betonade Gunnar Sträng den 19 januari i år gång på gång att "ingen tycker synd om de stora" tidningarna. Det var utgångspunkten – innan Gunnar Sträng kom på den nya argumentlinjen om att det inte är tidningarna man klämmer åt utan att det är konsumenterna som får betala.

Därefter säger finansministern att det i kanslihuset företagits ordentliga utredningar om tryckfrihetsaspekterna men att man inte i propositionerna behöver redovisa "självlklarheter". Alltså: de farhågor som en enig styrelse i Tidningsutgivareföreningen, en rad tidningar och många politiker uttalat är så självklart felaktiga att man inte ens behöver bemöta dem i regeringens förslag!

Så nonchalant kan finansministern uttala sig. En enig branschstyrelse, folk från olika partier inklusive finansministerns eget menar att riksdagen riskerar att begå ett grundlagsbrott genom den här kombinationen av åtgärder som föreslås i propositionerna 27 och 28. Men det är så självklart tokigt, säger herr Sträng, att man i propositionerna inte behöver ägna saken ett enda ord.

När finansministern sedan kom in på veckotidningarna sade han bara: Här handplockas inga tidningar utan det är en generell regel som verkar.

Alltså: de veckotidningar som säges vara "av dagspresskaraktär" – alltså med hänvisning till deras innehåll – skall få 200 000 kronor per år. Det blir oerhört stora subventioner per exemplar för ett antal tidningar, främst centerns veckotidningar. Visste ni inte, när ni gjorde upp om detta, att det framför allt var centerns tidningar som gynnades? Hade det inget som helst samband att det var med centerpartiet som ni gjorde upp och att förslaget blev så förmånligt just för centerpartiets tidningar?

Blekinge-Posten (c) får 1 krona och 28 öre per exemplar, Kalmar Läns Tidning (c) 1 krona och 26 öre, Sjuhäradsbygdens Tidning (c) 94 öre, Sörmlandsbygden (c) 75 öre, Läns-Posten (c) i Örebro 71 öre per tryckt exemplar – alla beloppen naturligtvis högre än lösnummerpriset för dem som köper lösnummer av de tidningarna.

Då tycker jag det är ärligare att säga som statsministern gjorde på presskonferensen i mars: ”Det är klart att vi förhandlade med centern – vi hade ju gemensamma intressen.” Säg det klart ut och låtsas inte att ni är strikt neutrala till de partipolitiska synpunkterna.

Vi i folkpartiet vill inte säga nej till tidningar som behöver stöd; vi har godtagit stora delar av presstödsförslaget och försökt förbättra det på vissa punkter. Men vi reagerar starkt mot att man kopplar ihop det med en ny skatt som man själv säger främst avser att drabba de större tidningarna, vilka som alla vet är främst den liberala och den moderata pressen. Därför kvarstår i den här debatten den centrala frågan: Vad är det för fel på den princip som har väglett oss liberaler, att se till att vi stärker tidningar som har det ekonomiskt svårt men inte försvagar tidningar som bär sig?

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Helt oskuldsfullt säger herr Sträng att man i propositionen följer vissa kriterier. Han glömmer att tala om att när dessa kriterier i ett eller två fall inte stämmer, inte ger utslag på avsett sätt, ändrar man kriterierna i dessa två fall.

Vidare säger herr Sträng: Varför blir det sådant oväsen om en annonskatt höjning? Jo, det gör det av flera skäl. Ett av dem är att det inte är en allmän annonskatt höjning – vissa tidningar får en annonskatt höjning men inte alla. Det är ungefär som om man lade skatt på vissa rökare men inte på alla. Men därtill kommer att herr Sträng öppet har uttalat att han för statskassans räkning vill ta hand om de belopp som annars skulle ha gått till täckning av kostnadshöjningarna för innevarande år. Detta medför att i många fall hela bruttovinsten, i andra fall halva bruttovinsten, försvinner eller att förlusterna ökas. Är det underligt att man då reagerar? Nej, säger herr Sträng, reagensen beror på att man har publicistiskt monopol. Det var ju också en nätt liten insinuation!

Det måste vara länge sedan herr Sträng satt i utskott, om han tror att i politiskt betydelsefulla frågor, där avgörandet har träffats de facto utanför utskottslokalerna, utskottsbehandlingen blir annat än formell, icke reell.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Inläggen blir allt kortare och jag skall försöka följa det föredömet.

Provisoriet var betingat av önskvärdheten av en snabb behandling, herr Bohman. Det sitter en reklamutredning – jag tror att den har suttit fyra eller fem år. Innan vi skrev propositionerna frågade jag ledamöterna i den utredningen om de hade möjligheter att forcera sitt arbete så att vi kunde få ledning även av deras tänkande. Jag fick ett klart negativt svar på den frågan. Huruvida de kan bli färdiga så att detta förslag – vilket är min

avsikt – kan efterföljas av en allmän reklambeskattning vet jag ingenting om i dag, och jag vore kanske litet för värdslös om jag ställde ut den växeln på utredningen med hänsyn till dess arbetstakt.

Nu var det nödvändigt att få ett snabbt beslut. Åtskilliga av tidningarna i den dagspress som har att föra en samhällsdebatt skulle i annat fall ha fått läggas ned under 1970. Jag tycker att utarmningen i den allmänna debatten har varit så snabb att den klart och tydligt motiverar ett ingripande från regeringen. Där är den enkla förklaringen.

Jag bestrider fortsättningsvis herr Bohmans påstående att den stora pressen skulle få det sämre. Tvärtom har det ju här i debatten gjorts gällande – inte från mitt håll utan av mina motståndare – att den här annonsskatten kommer att vara det värsta dråpslaget mot de små tidningarna, eftersom annonsörerna kommer att vilja använda de stora tidningarna när annonsskatten nu blir 1 procent dyrare än vad som har varit vanligt under vart och ett av de senaste tio åren. Där passar det att driva det argumentet att det är de små som sitter illa till medan de stora klarar sig. Jag tror att det egentligen inte blir någon annan skillnad än att de bäst behövande tidningarna, som i annat fall inte skulle kunna överleva, nu får en chans att vara med i den politiska och samhälleliga debatt där vi sätter värde på att de finns.

Det är möjligt att jag i ett av mina inlägg sade att vi inte kunde undgå att ta emot uppvaktningar. Det var inte specialdestinerat till något specifikt håll. Vi tog emot alla uppvaktningar – det kommer vi att göra i fortsättningen också – och vi kostade på åtskillig tid för en utförlig argumentering och vi hörde under en ganska respektingivande tid på en utförligare argumentering från Tidningsutgivareföreningen för att avlyssna dess argument innan vi gjorde de slutliga värderingarna och ställningstagandena.

Herr Helén återkommer ständigt till frågan: Varför tog man inte pengarna på cigaretterna? Jag har bara tillåtit mig konstatera, och det kan verifieras i de akter som ligger på riksdagsmännens bord, att för innevarande år har vi en nedgång i konsumtionen av röktobak och cigaretter – i allt väsentligt gäller det cigaretterna – som gör att jag har fått revidera ned mina inkomsttaganden med 97 miljoner. Om man i det läget går ut med en generell höjning på alla cigaretter med ytterligare 10–15–20 öre per paket – för det slår igenom i detaljhandeln och det skall vara moms på det hela också och inte bara punktskatt – så är det klart att denna nedgång i konsumtionen ännu mer accentueras. Kvar står då att de pengar som skall finansiera det här produktionsstödet till pressen inte kommer in den vägen. Det är möjligt att man längre fram – kanhända efter en ny avtalsuppgörelse, som sätter mera pengar i händerna på konsumenterna – på nytt kan tänka sig att vända trenden, men det blir inte i år, det försäkrar jag. Man får nog lugna sig ett eller två år fram i tiden, om man skall spekulera i att en höjd cigarettskatt skall ge några reella inkomstförbättringar.

Sedan tycker jag att herr Helén skall undvika sådana här klyschor som ”de hatade helsidesannonserna”. Det är bara ett antagande som herr Helén gör. Jag har inte uttalat någon som helst personlig åsikt, vare sig hat eller dess motsats, om de här helsidesannonserna. Jag har bara

konstaterat att dessa annonser förekommer i de största tidningarna men självfallet inte i de små landsortstidningarna och att de i sista hand betalas av konsumenterna, och det är ett påstående som jag vidhåller.

Jag vet inte om det var kammarens andre vice talman som kom tillbaka och ställde frågan om alkoholreklamen. Här rör det sig ju om en till arten helt skiljaktig annonsbeskattning. Man ställde krav på att annonsering av alkoholhaltiga drycker skulle förbjudas. Det skulle ha betytt ett direkt ingripande i den frihet som enligt tryckfrihetsförordningen är garanterad alla som har någonting att föra till torgs, man må gilla det eller inte gilla det. Från de utgångspunkterna var det tvivel underkastat huruvida man kunde stoppa alkoholreklamen. Vi kom till den uppfattningen i regeringen, när vi prövade den frågan utifrån tryckfrihetsförordningens bestämmelser, att ett sådant brutalt ingripande icke är förenligt med tryckfrihetsförordningen.

Här är det ju ingen som stoppar någonting. Annonseringen kommer att fortsätta med sitt innehåll – sitt verbala innehåll, sitt bildinnehåll eller vad det än kan vara – på samma sätt som hittills. Jag är tämligen övertygad om att det inte heller kommer att innebära någon kvantitativ begränsning.

Sedan kanske jag skulle säga till herr Ahlmark att om jag tar fram protokollet från remissdebatten och citerar mig själv, så lyder det på följande sätt: ”Vad som emellertid är mycket intressant när man lyssnat till denna debatt om annonsskatten är att alla tycker synd om de små, men ingen tycker synd om de stora. Jag har lagt det på minnet. Vi får väl undersöka möjligheterna och se om vi kan tillmötesgå den allmänna uppfattningen så, att vi tycker synd om de små, men inte om de stora – det är ju ingen som har talat för dem. Alla möjligheter finns ju, och alla variationer finns. Debatten får vi ta när propositionen kommer, men vad som har sagts i dag är ändå rätt intressant och kanhända vägledande för utformningen av förslaget.”

Det är ju ett helt annat, nyanserat och försiktigt inlägg, som inte har det minsta att göra med herr Ahlmarks snack om att här skulle man klippa till och klämma åt de stora. Vad jag har sagt i en TV-debatt eller ett radioanförande har jag också möjligheter att kontrollera – jag skall med stort intresse göra det och får väl i så fall återkomma.

Herr talman! Hela den här diskussionen, som har varit en juridisk debatt om det föreliggande förslagets förenlighet med tryckfrihetslagstiftningen, bör väl ändå avslutas med det klara konstaterandet att det är konstitutionsutskottet som avgör vad som är förenligt med tryckfrihetslagstiftningen, vare sig man hör eller inte hör några professorer som är experter på området – vad vet jag. Jag utgår ifrån att vi i kanslihuset bland våra kvalificerade jurister har tillräckligt med expertis för att också kunna bedöma det rent grundlagsmässiga i förslagen. Det är KU som har att ta ställning till om ett förslag är förenligt med grundlagen, och i sista hand är det kammaren som i sin votering avgör detta. Jag tycker att jag vill ha det fastslaget. Grundlagsvårdarna i det här landet är konstitutionsutskottet och i sista hand kammaren i en allmän omröstning.

Herr förste vice talmannen anmälde att herrar Bohman och Helén

samt fru andre vice talmannen Nettelbrandt anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Som finansministern nyss erinrade om tillhör frågorna om presstöd och annonsskatt de mest debatterade och omdiskuterade under vårsessionen. Presstödet signalerades redan i statsverkspropositionen, som vi vet. Sedan man genom en koalitionsöverenskommelse tryggt en majoritet i riksdagen kom förslaget till oss i omarbetad form i propositionerna 27 och 28.

Att dagspressen i många fall är i starkt behov av ett ekonomiskt stöd och att något måste göras för att stoppa tidningsdöden, därom är man i alla läger överens. Det måste vara ett demokratiskt intresse av första ordningen att trygga en fri och oberoende tidningspress. Det är – som justitieministern anförde vid tillsättandet av 1963 års pressutredning – av avgörande betydelse för opinionsbildningens frihet och därmed för vårt demokratiska samhällsskick. De svårigheter som då fanns för tidningspressen är i dag minst lika aktuella.

Om sålunda enighet råder om behovet av ett presstöd så skiljer sig meningarna så mycket mer i fråga om utformningen. Det framlagda regeringsförslaget har från olika håll blivit hårt kritiserat. Inte minst har man anmärkt på sammankopplingen med annonsskatten. Man frågar varför just pressen själv skall betala stödet. Regeringen säger sig eftersträva en utjämning mellan tidningarna. Men vore det då inte bättre att hjälpa dem som har det svårast än att t. o. m. stjälp dem som trots hård konkurrens hittills hållit sig flytande? Man kan utan tvivel säga att det kommer att bli så i många fall.

Ursprungligen avsåg tydligen regeringen att ta in 120 miljoner kronor – finansministern har nyss betecknat detta som ett utspel – och av detta skulle 30 miljoner fördelas i presstöd. Efter den överenskommelse som gjorts med centern avser man nu att ta ut 48 miljoner och fördela 33 miljoner i presstöd. Pressen skall sålunda själv betala sitt stöd och dessutom den s. k. samhällsinformationen. Staten borde väl i alla fall själv betala sina annonser. Nu skall i stället dessa finansieras av tidningarna genom annonsskatten.

Vi i folkpartiet säger nej till annonsskatten men ja till ett presstöd med en mera rättvisande och automatisk utformning än det nu föreslagna systemet.

Under behandlingen i utskottet har vi, såsom redan omvittnats här, från vårt håll ifrågasatt om annonsskatteförslaget i kombination med presstödet är förenligt med tryckfrihetsrättsliga synpunkter. Svenska tidningsutgivareföreningens uppvaktning tillika med skatteutskottets hänvändelse till konstitutionsutskottet med begäran om yttrande i tryckfrihetsfrågan har ytterligare stärkt oss i vår uppfattning. Vi har begärt att få höra experter på tryckfriheten men av utskottsmajoriteten förvägrats detta. Vår egen uppfattning i det avseendet har redovisats dels i en reservation till konstitutionsutskottets yttrande till skatteutskottet, intagen som bilaga på s. 19 i konstitutionsutskottets betänkande, dels i vår reservation nr 2 på s. 11, till vilken jag redan nu yrkar bifall.

De tryckfrihetsrättsliga aspekterna kommer, som vi tidigare hört, att behandlas ytterligare av Björn Molin, varför jag för mitt vidkommande inte skall uppehålla mig vid dem.

Folkpartiets syn på dessa frågor redovisas i vår partimotion nr 1282. Där pekas bl. a. på den försvagade annonskonjunkturen i vilken vi just nu befinner oss. Den har drabbat alla slag av tidningar men naturligtvis blivit mest kännbar för mindre och medelstora tidningar. I motionen ifrågasättes också om den föreslagna utformningen av de selektiva offentliga stödåtgärderna är förenlig med andan i gällande tryckfrihetslagstiftning. Stödet borde enligt vår mening utgå enligt automatiskt verkande regler och får inte lov att verka diskriminatoriskt, dvs. får inte ha en negativ effekt för sådana tidningar som före stödets införande gått ekonomiskt ihop. Man får inte sätta dessa tidningars fortsatta existens i fara.

Ett ytterligare skäl för att dröja med nya skatten borde väl också vara den arbetande reklamutredningen som vi nyss hörde talas om och som eventuellt kommer med ett betänkande redan i år. Att utan utredning och remisser skattebelägga den del av reklamen som kanske är mest öppen för insyn och bäst sanerad kan inte vara riktigt.

Från vårt håll anser vi det sålunda principiellt felaktigt att frågorna om presstöd och utvidgad samhällsinformation sammankopplas med en särskild annonskatt och yrkar därför avslag på densamma. För täckande av kostnaderna för stödåtgärderna har vi trots detta velat anvisa en annan väg, nämligen att skatten på cigaretter höjs med ett halvt öre per cigarett.

Beträffande presstödet har vi i motionen 1282 framfört partiets mening. I den akuta behovssituation i vilken dagspressen i åtskilliga fall befinner sig har vi som ett provisorium ansett oss böra ansluta oss till propositionens förslag – i avvaktan på den utredning som vi föreslår och med de modifieringar som motionen diskuterar.

Utöver de propåer som angetts i vår partimotion och vad jag här har anfört vill jag till sist beröra några synpunkter i anslutning till utskottsmajoritetens förslag och några av de motioner som avlämnats.

På s. 8 i konstitutionsutskottets betänkande framhålles i anslutning till 7 § i kungörelseutkastet att möjligheten för dagstidning som ej är andratidning att erhålla bidrag bör tillämpas generöst av styrelsen för pressens lånefond, som skall handlägga bidragsärendena.

Det är alltså ett uttalande av utskottsmajoriteten. Jag anser att det är riktigt att göra ett sådant uttalande i förevarande situation, och jag vill understryka denna möjlighet. Det kan bli aktuellt där en mindre eller medelstor dagstidning har den största spridningen på utgivningsorten men ligger i svår konkurrens med större tidningar i en något vidare region. Så är t. ex. fallet med flera tidningar i Skåne.

I motionen 1277 av herrar Svanström och Dahlgren framhåller motionärerna bl. a.: "De svårigheter som andratidningarna har är dock inte specifika för dessa, utan likartade konkurrensförhållanden gäller också för vissa förstaidningar av lokal karaktär. En ganska stor dagstidning kan vara andratidning i en stor stad i landsorten, men några mil därifrån kan det finnas en s. k. förstaidning i en mindre stad som

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonskatt*

ständig blir utsatt för hård konkurrens från såväl första- som andratidningen i den stora staden." Jag förmenar att lånefondens styrelse helt naturligt måste ta hänsyn också till sådana faktorer.

För övrigt framhåller herr Björk i Göteborg i sin motion 1275 att det bör övervägas om inte spridning inom blockregion bör användas som förstahandskriterium och spridning i kommun komma i andra hand. Jag tror att också den synpunkten bör beaktas.

Herr talman! I anslutning till vår partimotion 1282 och till vad jag här anfört ber jag att få yrka bifall till reservationen 2 till konstitutionsutskottets betänkande nr 32.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Självfallet är det mycket litet stimulerande att ta till orda i debatten nu, när finansministern just har förklarat att han har avslutat debatten och givit sig i väg. Nu ser jag att också konstitutionsutskottets ordförande ger sig i väg. Det är en underlig debattordning vi har på det här stället.

Men jag vill ändå till det ärende som nu är före knyta an några synpunkter som gäller det tryckfrihetsrättsliga i sammankopplingen skatt-stöd. Jag konstaterar också i förbigående att det är ett underligt samhällsstöd – ordet har använts några gånger i denna debatt – som man här vill ge dagspressen. Det torde vara helt uppenbart, hur mycket man än talar om att skatten läggs på konsumenten eller annonsören, att det är tidningarna som blir ekonomiskt lidande. Deras annonsintäkter måste ju drabbas. Att förneka det är att tala mot bättre vetande. Från alla andra områden har vi ju den erfarenheten att skatt dämpar konsumtion. På vissa områden använder vi beskattningen i just den avsikten. Här har sålunda anförts vad tobaksskatten har betytt för konsumtionsdämpningen på det området. Varför skulle inte införandet av annonskatt ha samma effekt? Därför kan man med fog påstå att det proponerade presstödet alls inte är något samhällsstöd. I den mån det är något stöd alls, är det vissa tidningars stöd till vissa andra tidningar. Ett samhällsstöd är det bara i den meningen att pressen stöder samhället; det blir ju 15 miljoner kronor över för staten att disponera.

Men när det gäller tryckfrihetsaspekten på kombinerade fördrande åtgärder och subventionering rymmer dessa handlingar en mängd stoff. Även om inte det stoffet har övertygat socialdemokrater och centerpartister, så borde utskottsmajoriteterna i varje fall ha blivit mindre tvärsäkra i sin tro på förslagets otadlighet.

Skatteutskottet tycker jag ändå är mera hovsamt i sin skrivning än konstitutionsutskottet. Skatteutskottet ger till känna åtminstone någon liten tveksamhet och säger: "Det kan knappast göras gällande att en beskattning som under begränsad tid endast indirekt kan tänkas få vissa negativa effekter för de ekonomiskt mest bärkraftiga tidningarna skulle kunna utgöra något hot mot den fria åsiktsbildningen." Man talar alltså om att det "knappast" skulle behöva befaras och man talar om "vissa

negativa effekter". Konstitutionsutskottet däremot är helt kategoriskt i sitt påstående att man "ej kunnat finna det föreslagna stödet oförenligt med — — tryckfrihetsförordningens bestämmelser".

Konstitutionsutskottet har egentligen bara två, därtill svaga, argument. För det första säger man att eftersom syftet är positivt — att vidmakthålla och vidga en fri debatt — måste åtgärderna vara godtagbara också ur tryckfrihetsrättslig aspekt. Den argumenteringen är klassisk — den stammar från medeltiden — och den har vi för länge, länge sedan lämnat i kyrkohistorien. Den är lika klassisk som ohållbar. Det positiva syftet är inte till fyllest. Det hänger på medlen. Även om syftet är gott, eller som hovrättspresidenten Kjellin uttrycker sig, även om sinnets renhet finns hos finansministern — han uttalar sig helt principiellt, förmodar jag — kan i efterhand ett sekundärt syfte inläggas och blotta möjligheten härtill gör åtgärden tvivelaktig.

För det andra hänvisar konstitutionsutskottet till Tidningsutgivareföreningens yttrande, där man säger att man är angelägen om att presstödjande åtgärder vidtas utan dröjsmål. Det är ju inte unikt för utskottsmajoriteten att anföra de orden. Men det är det enda i TU:s yttrande man kan plocka fram och hänvisa till. Regeringen har i det läget en underlig sats: man vill ge pressen stöd, men Tidningsutgivareföreningen, som verkligen mer än andra representerar pressen, betackar sig för den konstruktion som stödet har fått och använder enligt finansministerns mening väl helt Bohmanska uttrycksätt; man talar om att det är "frånstötande" och man talar om "en orimlig ordning". Det är rätt kraftfullt.

I det av skatteutskottet begärda yttrandet från konstitutionsutskottet har majoriteten uppenbarligen haft svårt att finna kött till benen. Man går tillbaka till 1944 års tryckfrihetssakkunnigas förslag och uppehåller sig vid vad boktryckare får göra och vad tidningsförsäljare får företa sig — ganska ovidkommande i sammanhanget, synes det mig. Mot slutet av citatet stöter man på patrull. Där framhålls det: "Vidare måste, även om åtgärden icke omöjliggör den verksamhet varom är fråga, de ekonomiska återverkningarna tilläggas betydelse."

Vad man anför ur diskussionen kring oms och moms är inte relevant. Den gången gällde det en enhetlig grupp dagstidningar som föreslogs en enhetlig behandling. Nu är det som bekant annorlunda. Nu gäller det kombinationen av den differentierade annonsskatten och det selektiva stödet.

Ur den rika flora av varnande memento från rättslärda på tryckfrihetsfältet som jag nämnde ligger det nära till hands att citera det uttalande hovrätten i Malmö gjorde i samband med pressutredningen — det stämmer rätt väl in på situationen i dag: "Genom en sådan kombination av fördyrande åtgärder och en statlig subventionering av vissa skrifter kan man tydligen nå just den effekt som bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen riktar sig mot."

Herr talman! Uttalanden som dessa borde i varje fall givit utskottsmajoriteten anledning att tillmötesgå minoritetens önskan att till utskottet inkalla tryckfrihetsexpertis. Eftersom det nu inte finns någonting i propositionen om denna sida av saken, hade det väl varit ett

utmärkt tillfälle att komplettera framställningen på detta sätt. Det gäller inte bara med tanke på det uttalande, som konstitutionsutskottet hade att avlåta till skatteutskottet, utan också för konstitutionsutskottets egen del. I andra utskott drar man sig inte för det. I näringsutskottet har man haft en mängd föredragningar av experter från skilda håll i det bekanta Ritsemärendet. Och tänk vad vi skulle ha sparat mycken tid i dag, om detta hade stökats undan i utskottet och om man där hade hört expertis som sagt sin mening! Den mesta tiden i dag har ju gått åt just till att debattera tryckfrihetsfrågorna.

Vi har aldrig fått någon egentlig förklaring till att centern och socialdemokraterna inte velat inkalla tryckfrihetsexpertis. Man har bara sagt: Vi anser att här uppstår ingen kollision.

Det är klart att det finns insiktsfulla utskottsledamöter. Men meningarna var ju delade, och det hade varit ett utsökt tillfälle för utskottsmajoriteten att visa att den hade expertisen på sin sida. Vet man att man har rätt behöver man väl inte hesitera inför att höra sakkunskapen.

Jag tillät mig i utskottet säga att det är i två fall man har anledning att inkalla expertis. Den ena fallet är när man är tveksam och behöver klarhet – då rådför man sig med sakkunskapen. Det andra fallet är när man är säker på att man har rätt men inte kan övertyga motståndarsidan – då är det också klokt att inkalla expertis. Men när man vet att man har fel försöker man självfallet undvika expertutlåtanden. Mina ärade utskottskamrater måste förstå att sådana slutsatser kommer att dragas.

Med tanke på att den socialdemokratiska pressen och centerpressen kommer att få 70 procent av det samlade stödet, trots att denna press bara representerar en tredjedel av tidningsfloran, hade det varit välbetänkt att underbygga förslaget med direkta uttalanden från de rättslärdade också på tryckfrihetens fält. Det måste framstå som egendomligt för alla att just de två partier som står bakom förslaget blir mest gynnade av detsamma. Det är inte underligt om man får den uppfattningen att detta är en händelse som ser ut som en tanke.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 1 vid konstitutionsutskottets betänkande nr 32.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c)

Herr talman! I det här skedet av debatten vill jag inskränka mig till att i stort sett bara kommentera det särskilda yttrande som herr Björk i Gävle och jag fogat till skatteutskottets betänkande om annonsskatten.

Det särskilda yttrandet avser den ändring av propositionen som skatteutskottet stannat för när det gäller själva redovisningssystemet.

Skatteutskottet säger ”att vissa tidningar får möjlighet att antingen debitera annonsörerna en skatt, som aldrig behöver inlevereras till statsverket, eller att bedriva en priskonkurrens med de tidningar som får betala in huvuddelen av den debiterade skatten”.

Det finns anledning att hålla med om att det är något stötande i om tidningarna höjer priset på annonser med hänvisning till annonsskatten, som man därefter inte behöver svara för. Det kan bli fallet på grund av bottenavdraget på 3 miljoner kronor, där man således får tillbaka

inbetalda pengar så småningom. Enligt min uppfattning är det inte särskilt sannolikt att man med detta förslag kommer till rätta med de nackdelar som har angivits av utskottet – i varje fall inte helt och hållet.

Det enskilda tidningsföretaget vet naturligtvis, att man så småningom kan disponera en viss restitution. Det kan man ta hänsyn till, om likviditeten medger det, redan när man sätter priset på annonsen.

Nackdelen med det föreslagna systemet är det merarbete som restitutionsmetoden innebär både för tidningarna och för myndigheterna. Vi anser emellertid att man kan acceptera restitutionssystemet, eftersom det är ett provisorium som gäller i avvaktan på reklamskatten. Men jag tror det vore klokt att så snart som möjligt försöka att ompröva annonsskatten just på denna punkt.

Jag skall bara ta upp något om den diskussion som vid flera tillfällen har förts om övervältring av annonsskatt och annat.

I princip är det naturligtvis så, som bl. a. finansministern har sagt, att annonsskatten övervältras på annonsörerna och från annonsörerna på konsumenterna. Men i varje led påverkar naturligtvis respektive företags konkurrenssituation och annonsköparens priskänslighet slutresultatet. Där kan det alltså bli vissa avvikelser från principen om total övervältring.

Om vi sedan tar branschen såsom helhet och ser den i förhållande till andra branscher, i den mån tidningarna inte bär kostnaderna själva, finner man att tidningsbranschens tjänster på detta område blir relativt sett dyrare än tjänsterna inom andra branscher som inte är föremål för motsvarande beskattning. Det är helt enkelt fråga om förändrade prisrelationer.

Det är klart att detta kan i någon mån också påverka annonseringsviljan, för att uttrycka det enkelt. Men vad som här kommer att ske vet vi naturligtvis inte exakt. Vi vet dock att priskänsligheten inte har varit särskilt stor hittills i och med att vi under en ganska kort tid har haft den snabba kostnadsutveckling inom tidningsbranschen som har redovisats i betänkanterna. Denna kostnadsutveckling har i och för sig inte påverkat denna bransch i förhållande till andra branscher särskilt anmärkningsvärt. Skulle en prishöjning på långt mindre än 6 procent, vilket det ju måste bli fråga om eftersom vi har ett bottenavdrag, plötsligt få avgörande betydelse så att annonseringen skulle börja att minska avsevärt då är det en förändring av hela pressens situation som rimligen inte kan ha särskilt mycket med annonsskatten att göra.

Reservanterna har här mycket värtaligt utvecklats att socialdemokratisk och centerpolitisk press får stöd. Det har upprepats i varje anförande, och det är väl möjligt att reservanterna ser det som sin främsta uppgift att vidarebefordra den informationen. Men man missar poängen. Därmed erkänner man nämligen den skevhet som i dag existerar i den svenska pressen, i varje fall om man har läst kriterierna för hur man skall fördela presstödet och kriterierna för uttaget av annonsskatten.

Kriterierna för presstöd och annonsskatt är ju utformade med sikte på att hjälpa de svaga i detta sammanhang. Slutsatsen blir alltså att de ekonomiskt svaga pressorganen i dag finns bland de tidningar som företrädesvis innehåller centerpolitiska eller socialdemokratiska åsikter.

Sedan är det fråga om vilken ambitionsnivå man egentligen har när

man går till verket med att försöka bryta monopoliseringstendenserna inom pressen. Jag skulle vilja tillägga att det inte räcker med att bryta monopoliseringstendenserna; det är helt enkelt fråga om att försöka vända utvecklingen åt andra hållet. Det kan tyckas utopiskt i den koncentrationsutveckling som pågår, men jag anser ändå att man måste ha den målsättningen. Dessutom är det alldeles klart att svagheten hos de små – i den här branschen liksom i så många andra – till en betydande del, naturligtvis varierande från fall till fall, är en direkt funktion av de starka tidningarnas, de s. k. välskötta och lönsamma företagen, utveckling mot en alltmer markerad monopolsituation.

Men de små tidningarna är ju inte *alla* dåligt skötta. De är naturligtvis påverkade av den marknadssituation de befinner sig i, och därför pressas de tillbaka successivt. Det borde inte vara särskilt svårt att förstå en sådan sak. Vi har ju fri marknadsprisbildning på de flesta områden i samhället, och då får man de här följderna.

Jag tycker det var ganska avslöjande när herr Ahlmark vid upprepade tillfällen här nämner Blekinge-Posten och Kalmar Läns Tidning, som då – underförstått – i den ”politiska kohandeln” har blivit speciellt gynnade. Det är avslöjande därför att det säger precis vad det är fråga om, nämligen att man på det hållet inte har någon vilja att gå vidare och ändra den rådande situationen, så att de svaga enheterna kan förbättra sin position. Det är självklart att om dessa små pressorgan får bättre resurser, så kommer det också att bli bättre tidningar, som kan spridas till fler människor. Det är ju detta det gäller.

Jag tycker det är insinuant och avslöjande för herr Ahlmark att han gång på gång framför denna argumentering. Hur skall man kunna förbättra opinionsbildningen i samhället, om man inte har syftet att stärka positionerna för de små pressorganen?

Den övervägande kritiska tyngdpunkt som reservanterna har givit debatten gör att jag – för min personliga del i varje fall – är ytterst tveksam, huruvida man egentligen omfattar ens syftet med presstödet och annonsskatt, nämligen att säkra en allsidig opinionsbildning i samhället, eller – som herr Hedlund sade – om det bara är fråga om en läpparnas beaktelse.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte riktigt om herr Olof Johansson i Stockholm har lyssnat på debatten. Vi har hela tiden sagt att vi är positiva till ett stöd åt tidningar som har det svårt. Vi har också biträtt propositionen i stora delar, men vi har velat bygga ut den och ta bort en del orättvisor ur den.

Men vad vi har reagerat emot är att man kombinerar ett utomordentligt generöst stöd till de tidningar som står det egna partiet nära – här finns tidningar som får 1:28 kronor per tryckt exemplar – med en skatt som slår utomordentligt hårt, och avser att slå utomordentligt hårt, mot främst den liberala och moderata pressen. Det är den kombinationen som vi är emot.

Det vore bra om herr Olof Johansson ville motivera varför man måste försvåra situationen för vissa tidningar därför att man vill hjälpa andra.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c) kort genmäle:

Herr talman! Båda förslagen är utformade med utgångspunkt i generella kriterier – den debatten behöver vi inte upprepa. De är utformade i avsikt att hjälpa de svaga tidningarna och främja syftet till en allsidig opinionsbildning. Därmed tycker jag – det upprepar jag – att det ligger en insinuation i det påstående som herr Ahlmark här vid upprepade tillfällen har fällt om att det skulle ligga något speciellt politiskt syfte bakom förslaget att ge små tidningar särskilt mycket stöd per nummer räknat. Det är ju detta som herr Ahlmark har hållit på att tala om under strängt taget hela eftermiddagen; jag kan försäkra herr Ahlmark att jag har hört hela debatten.

Herr AHLMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Men, herr Olof Johansson, det är inte alls någon insinuation. Jag talar ju bara om hur det är. Blekinge-Posten (c) får 1:28 kronor per tryckt exemplar, Kalmar Läns Tidning (c) 1:26 kronor, Sjuhäradsbygdens Tidning (c) 94 öre, Sörmlandsbygden (c) 75 öre, Länsposten (c) 71 öre, allt betydligt mer än lösnummerpriset. Det är fakta.

Då har vi sagt att vi väldigt gärna är med att stärka tidningar som har det svårt. Men vi reagerar oerhört hårt när detta stöd kombineras med en skatt som direkt avser att drabba den liberala och moderata pressen. Därför måste Olof Johansson svara på min fråga: Varför måste man extra beskatta vissa tidningar därför att man hjälper andra?

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte särskilt meningsfullt att föra debatten om övervältringen ytterligare en gång. Eftersom både herr Ahlmark och jag följt debatten vet vi att det här finns olika uppfattningar. Det är inte fråga om att beskatta den liberala pressen. Utgifterna kommer i mycket stor utsträckning att bäras av annonsörerna-konsumenterna, och därmed faller det argumentet.

Min fråga kvarstår: Är herr Ahlmark beredd att medverka till att stärka de små tidningarnas situation? Det förefaller inte vara så, när han kritiserar det stöd som här utgår. Fakta när det gäller presstödet omfattning har inte heller jag bestritt.

Herr MÖLLER i Gävle (s):

Herr talman! De frågor vi i dag diskuterar har stor räckvidd för den svenska pressen och har, inte oväntat, vållat en hetsig debatt. Det är kontroversiella frågor, kontroversiella intressen icke minst inom pressen och mellan tidningarna, som berörs och som bidrar till hettan.

Vad gäller presstödet betraktar jag det som en mycket konstruktiv händelse för den svenska pressen. Det är ett konkret uttryck för principen att samhället har ett särskilt ansvar för att trygga existensen av en fri, oberoende och mångsidig tidningspress. Den principen fastslogs redan i direktiven till 1963 års pressutredning, när departementschefen talade om konsekvenserna av tidningsdöden. Han påpekade att den kunde medföra allvarliga följder för tryckfrihetens praktiska utnyttjande.

Han fortsatte: "Med hänsyn härtill måste de svårigheter, som tidningspressen nu befinner sig i, betraktas som en samhällsangelägenhet."

Denna principiella uppfattning har mött resonans i vida kretsar, också bland pressens folk, som betygat att samhällsåtgärder är påkallade för att trygga en allsidig nyhetsförmedling och opinionsbildning. Men vi ser i dagens debatt och i tidigare förda debatter att en hård strid kan uppkomma när det gäller att omsätta den principen i praktisk tillämpning. Vikten av att sådana åtgärder vidtas understrykes av den koncentration som har gått fram över svensk press särskilt under 1950- och 1960-talen och starkt reducerat antalet dagstidningar, från ca 175 till ca 100 i dag. I dag har vi bara ett 20-tal platser i vårt land som har mer än en tidning men över 60 platser som bara har en tidning. Det är en koncentrationstendens som vi känner väl igen från Förenta staterna. I själva verket är det dessa 20 utgivningsorter, som berörs av det presstöd vi i dag diskuterar. Vi har sett regionala monopol bli allt flera – monopol när det gäller annonsering och läsekrets, monopol på prissättning. Vi har funnit att detta är en olycklig utveckling som gör att nyhetsförmedlingen blir ensidigare. Riskerna för riktat urval och underlåtenhet att publicera vad som inte passar ökar. Det känner vi igen från andra länder, där motsvarande koncentrationstendens har grasserat. Det är konstruktivt när samhället nu sätter in åtgärder för att bevara mångsidigheten och klara ett antal andratidningar i svensk press. Menar man allvar med talet om allsidig nyhetsförmedling och opinionsbildning måste man också bejaka sådana åtgärder i huvudsak och i princip, om än delade meningar kan råda om detaljerna.

Jag anser att det är särskilt konstruktivt att presstödet får selektiv karaktär, ja i själva verket är detta en avgörande faktor om man vill uppnå syftet. Tidigare har man, både i riksdagen och pressen, skyggat för en sådan uppläggning, vilket vi väl känner till från tidigare pressdebatter i riksdagen. Motståndet har varit mycket starkt mot de selektiva åtgärderna, och fortfarande finner vi i nu föreliggande reservationer, i TU:s yttrande och i de stora tidningarnas presskommentarer i första hand förord för generella åtgärder och i andra hand ett motstånd mot de selektiva åtgärderna. Jag medger gärna att generella åtgärder ser mer tilltalande ut. Det skulle vara lyckligt i och för sig om vi hade kunnat komma fram på den vägen. Men vi förstår också att de generella åtgärderna är otillräckliga om man vill uppnå syftet att trygga andratidningarna. Det skulle rent av kunna motverka syftet om man uteslutande satsade på generella åtgärder. Då skulle de s. k. fria marknadskrafterna kunna fortsätta sitt verk och främja regionalmonopolen.

Tidningen är ingen vanlig marknadsvare – icke att jämföra med skokräm eller andra mer prosaiska produkter. Det är inte läsekretsens storlek som avgör en tidnings öde, utan med den inkomstfördelning vi har inom svensk dagspress är det i första hand annonsörerna och de marknadskrafter som här gäller som avgör detta.

Det är bra att principen om det selektiva stödet godtas i så pass vidsträckt omfattning som sker i Kungl. Maj:ts proposition och i utskottets tillstyrkande. Det föreslagna systemet är bättre än tidigare

aktualiserade förslag.

Men det finns – och kommer alltid att finnas – vissa tröskelproblem. Gävlefallet är ett sådant, och det har erinrats härom i debatten upprepade gånger liksom tidigare i pressdiskussionen. Det upprepas och framhålls också i folkpartiets reservation. Jag är part i målet, men låt mig säga några ord om detta. Vi har en unik konkurrenssituation i Gävle. Närmast därefter kommer Eskilstuna och Falun. Gefle Dagblad har för tillfället 700 exemplar mer än min tidning, Arbetarbladet, sedan Arbetarbladet i tjugo års tid haft den största upplagan. Annonsvolymen är ganska likartad. Vi ser att folkpartiet har förordat ett annat system än Kungl. Maj:t, men konstitutionsutskottets majoritet har avböjt att redan nu ändra förslaget.

Låt mig framhålla att Gefle Dagblad får ett presstödet på 200 000 kronor för sin avläggare Sandvikens Tidning – det har inte framgått av inläggen och framgår inte så klart av propositionen, men så ligger det till. GD får alltså 200 000 kronor plus rätt att enligt § 7 söka presstödet. Konstitutionsutskottet har uttalat att regeln i § 7 bör tillämpas generöst av den styrelse som skall handha frågan. Jag har självfallet ingenting att erinra emot en sådan generös tillämpning, eftersom – det vill jag säga – situationen inte är alldeles lustbetonad för Arbetarbladet, som jag representerar.

Det har sagts att presstödet i kombination med annonsskatten avsiktligt har utformats för att man skall komma åt den regeringskritiska delen av svensk press. Det är särskilt Dagens Nyheter som har hävdat denna linje under senare tid – och ståndpunkten har upprepats här i dag. Stödet skulle alltså vara upplagt för att ensidigt gynna socialdemokratisk och centerpartiets press. De som kritiserar regeringen skulle däremot klämmas åt. Detta är ett alldeles ogrundat tal och ligger helt vid sidan av sanningen. Det finns ingen oppositionstidning i vårt land som är mera kritisk mot regeringen, som är mera konsekvent, mera målmedveten i sin kritik av regeringen än Svenska Dagbladet, moderaternas huvudtidning i vårt land, och Göteborgs Handelstidning, folkpartistisk. De får vardera ett maximalt presstödet med 3,5 miljoner. Enbart detta vederlägger ju detta tal som här har flödat om att stödet skulle vara ”strömlinjeformat” för att missgynna regeringskritiska organ. Centerns huvudorgan, Skånska Dagbladet, en annan kritisk röst i vår presskör, får likaledes 3,5 miljoner. Genom presstödet får dessa tre tidningar – för att enbart nämna dem eftersom de är storstadstidningar – så värdefulla, så uppskattade i svensk pressdebatt och nyhetsförmedling, nya chanser till fortsatt vitalt liv.

Låt mig beröra annonsskatten som utsatts för från kritik nu och tidigare. Det är självklart att pressen värjer sig mot att få en ekonomisk pålaga även om den bara är på brutto 6 procent och har karaktär av övervältringsskatt. Jag skulle gärna sett att presstödet och annonsskatten hade frikopplats från varandra. Det hade varit mycket mera tilltalande. Det hade varit så mycket lämpligare som den allmänna reklamskatten bebådats att komma nästa år och dagspressens beskattning då mera osökt kunde infogats däri. Annonsskatten kommer med andra ord ett år tidigare än denna allmänna reklamskatt. Den kommer därtill olyckligt nog i en tid av vikande annonskonjunktur, vikande på grund av den

Nr 93

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstödet och
annonsskatt*

allmänna avmattningen i den ekonomiska konjunkturen. Jag utgår ifrån att denna avmattning i annonskonjunkturen också är tillfällig och att den när den ekonomiska konjunkturen vänder uppåt också skall avspeglas på traditionellt sätt i tidningarnas annonsvolym.

Men om nu presstödet och annonsskatten skulle införas i år – och vad presstödet beträffar så hade varje år av dröjsmål varit olyckligt – är det mer logik i att man tar pengarna till stödet ifrån annonsreklamen än från cigarrettrökarna. Dock får man göra en reservation mot de 15 miljonerna till samhällsinformationen som ju inte har något organiskt samband med pressfrågorna, även om en del av dessa 15 miljoner kommer att strömma tillbaka till pressen i form av annonser. Den faktiska procentuella beskattningen blir ju netto mindre än de 6 respektive 10 procenten. Här har skett en hyfsning genom bottenavdraget på 3 miljoner i det ursprungliga förslaget, särskilt till skydd för mindre tidningar. Nu blir skatten formellt främst ett solidariskt arrangemang inom pressen, där de stora och rikare tidningarna får vara med och transferera pengar till sina fattigare bröder. Denna vackra princip brukar hyllas när den annars tillämpas i samhället. Men här har den inte oväntat mött från kritik just från de största annonstidningarna i vårt land. Många av dem har ett betryggande regionalt monopol och dominerar annonsmarknaden. Man grips av misstanken att det på sina håll kanske inte är så helhjärtat med viljan att trygga den allsidiga pressen, inklusive den andra och tredje tidningen, och en mångfasetterad opinionsbildning.

Jag erinrar om att det finns en region i vårt land som mycket starkt har härjats av tidningsdöden, där en tidning dominerar eftertryckligt i upplaga och annonser, en tidning som alltid har fällt traditionella tårar på ledarplats när en av dess kolleger har gått under – men där samma tidning genom sin prispolitik varit den som främst bidragit till att dessa mindre tidningar långsamt undergått strypdöden. Om tidningarna varit en vanlig marknadsvara hade sådana konkurrensmetoder kunnat accepteras utan större samhällelig våda. Det praktiseras ju ofta på många andra områden av vårt ekonomiska liv. Men tidningar är något mer än så, och därför är presstödet angeläget.

Det har här också antytts att annonsskatten, särskilt i kombination med ett selektivt presstödet, skulle strida mot tryckfrihetsförordningen eller åtminstone kanske vara ett hot mot tryckfriheten. Jag är ingen rättslärd på detta område, men jag har dock mer än tre decenniers erfarenhet som tidningsman, varav över 20 år som chefredaktör och ansvarig utgivare för en av landets större landsortstidningar. Jag måste säga att jag har svårt att ta detta argument på allvar. Det verkar vara ett skenargument. Tryckfrihetsförordningen förhindrar inte statsmakterna att vidta åtgärder för att trygga en allsidigt sammansatt press. TF hindrar inte ett ekonomiskt samhällsstöd, som har till syfte att motverka den tidningsstöd de fria marknadskrafterna annars skulle främja. Det skulle också vara rena motsatsen till tryckfrihet, om TF skulle hindra sådana åtgärder. Skatt på tidningar finns redan, och den är differentierad till sin karaktär mellan veckotidningar och dagstidningar. Både dags- och veckopress betalar moms på sina annonser.

tryckfrihetsexperter, säger att åtgärder som underlättar en skrifts utgivning, t. ex. ekonomiskt stöd från det allmänna, inte kan angripas såsom otillåtligt hinder för utgivningen av *andra* skrifter. När TF förbjuder hinder för en skrifts tryckning, utgivning eller spridning handlar det först och sist om hinder, som har sin grund i *skriftens innehåll*. Detta är nyckelordet i den debatten. Gång på gång i alla kommentarer till TF återkommer begreppet "skriftens innehåll". Så är fallet även hos Malmgren, som har åberopats i dag, och hos Björn Kjellin.

En av våra tryckfrihetssakkunniga, Gustaf Petrén, säger: "Även vid bedömning av vilka åtgärder som skola betecknas som hindersamma för tryckning och utgivning måste hänsyn främst tagas till om åtgärden verkligen syftar till att angripa yttrandefriheten."

Erik Holmberg, en annan tryckfrihetsexpert, slår fast att vissa selektiva subventioner också faller utanför TF:s förbud mot hinder därför att de delas ut oberoende av skriftens innehåll.

Gustaf Petrén säger så här:

"Sammanfattningsvis kan sägas att reglerna i TF är neutrala till beskattning av det tryckta ordet, så länge denna ej uppnår sådan intensitet, att det kan sägas i realiteten innebära att den grundlagsstadgade friheten att i tryckt skrift yttra sig sättes åsido."

Det är ett genomgående tema att bedömningen gäller om ett hinder har sin grund i och avser skriftens innehåll.

Ingen kan på allvar hävda att de åtgärder vi nu diskuterar syftar till att strypa eller begränsa tryckfriheten i vårt land. Motsatsen är fallet.

Men jag skall gärna följa upp detta problem i ett annat forum. Jag har nämligen äran att vara ledamot i den av justitieministern tillsatta massmedieutredningen. Den syftar till att göra en ny grundlag vilken skall inkludera nuvarande tryckfrihetsförordning, radiolag och radioansvarighetslag. Den skall försöka skapa en grundlag som omfattar samtliga massmedia. Jag skall bevaka detta problem och se till att det kommer att få en genomgående belysning i den grundlag, som vi räknar med att vi skall arbeta fram. Då kommer också dagens debatt och beslut att spela en roll i den fortsatta diskussionen.

Låt mig säga att annonsskattens effekt på tidningsmarknaden är mycket svår att bedöma. Meningen är ju att skatten skall ha övervältringskaraktär liksom alla varuskatter av den här typen. Jag utgår ifrån såsom självklart att tidningarna kommer att försöka övervältra skatten på i första hand annonsörerna och de i sin tur på de enskilda konsumenterna. Detta kan lyckas sämre eller bättre, beroende på den ekonomiska konjunkturen, antalet annonsorgan och sådana faktorer, men karaktären av övervältringsskatt är odiskutabel.

Hur effekten sedan blir på konkurrensförhållandena mellan tidningarna kan man inte med säkerhet bedöma. En del antar att skatten kommer att ensidigt gynna de redan stora, annonsstinna tidningarna, vilket i så fall skulle vara ytterligare ett argument för ett selektivt stöd. Andra åter är mindre tvärsäkra och pekar på den höjning av annonspriserna som sker nästan årligen. Detta har tidigare berörts här, inte minst av finansministern. Det är klart att tidningarna i den ständigt pågående kostnadsutvecklingen är tvingade till att med korta mellanrum höja annonspriset. Så

har skett under 1960-talet med i genomsnitt 80 procent – eller, om man tar hänsyn till upplagestegringen, med 50 procent.

Jag skall nämna ett par siffror för några av vårt lands största tidningar: Dagens Nyheter har höjt sina annonspriser 1960 – 1965 med 60 procent och under den senaste femårsperioden med ytterligare 30 procent. Göteborgs-Posten höjde under samma tid med 23 respektive 44 procent och Sydsvenska Dagbladet med 56 respektive 60 procent. Jag anser självklart icke att denna prisstegring är opåkallad. Tvärtom, eftersom jag har lång erfarenhet av hur nödvändigt det varit för tidningarna att försöka täcka de ökade kostnaderna. Men mot denna bakgrund verkar debatten om den sexprocentiga annonsskatten starkt överdriven och skräckslagen, särskilt om man beaktar övervärtingsmomentet i skatten. Att skatten skulle medföra en sådan total minskning av annonsvolymen i svensk dagspress som befarats på sina håll har jag mycket svårt att tro med tanke på de siffror jag nyss anförde.

Här spelar i första hand den allmänna ekonomiska konjunkturen in, och man har rätt att räkna med att annonsreklamen fortsättningsvis kommer att utvecklas i vårt land. Men den kan komma att koncentreras, icke minst därför att tidningarna säkert även framgent kommer att minska i antal. Införandet av en allmän reklamskatt nästa år bör bidra till att hindra att annonsskatten snedvrider relationerna mellan olika reklammedel. Jag vill gärna att man i en framtida prövning av annonsskatten skall undersöka om den inte kan hyfsas, bl. a. genom att familjeannonser och dylika privatannonser undantas från beskattning.

Låt mig till sist säga ett par ord om samdistributionen. Tillsammans med herrar Hernelius, Antonsson, Wirtén och Olle Svensson, således även företrädare för några andra partier, har jag föreslagit en översyn av villkoren för samdistributionsrabatten. Jag är glad att konstatera effekten. Finansdepartementet har i sin proposition om presstödet aviserat en utredning just om villkoren för samdistributionen. Konstitutionsutskottet instämmer och tillfogar att översynen bör ske skyndsamt. Vi motionärer är glada över denna positiva behandling, som helt tillmötesgår syftet med vår motion. Låt mig blygsamt påpeka att vi har en rad uppslag i motionen, som jag hoppas skall kunna vara till nytta och glädje vid den översyn som sålunda utlovats. Jag hade gärna sett att omläggningen kunnat ske redan från den första juli, så att rabatten hade utgått med 3 öre per dag och exemplar. Det hade givit större rättvisa och rimlig tillämpning. Huvudsaken är nu att en skyndsamt översyn kommer att ske. Det kan vara ett bidrag av samhället för att främja en allsidig press, och samtidigt stimulerar denna rabatt till rationalisering och sundare ekonomi i pressens distributionsformer.

Låt mig, herr talman, till sist säga: *En* konsekvens bör dagens debatt om pressens ekonomi ha. Tanken på kommersiell reklam i TV bör härefter vara stendöd – om man inte vill skapa ännu en orsak till tidningsdöd i vårt land.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Det har både i denna debatt och utanför kammaren från flera håll ifrågasatts att förslagen om presstöd och annonsskatt står i strid

med gällande grundlag. Jag vill här bara hänvisa till den framställning som Tidningsutgivareföreningens styrelse enhälligt gjort till skatteutskottet.

Jag skall, herr talman, något uppehålla mig vid denna problematik och först referera de motiv som kan anföras för ett ifrågasättande av grundlagsenligheten i detta fall samt därefter granska den argumentation som förekommit i debatten och som redovisats från utskottens sida.

De båda propositionerna innehåller inte någon analys av de tryckfrihetsrättsliga och tryckfrihetspolitiska problem som är förenade med det samtidiga införandet av ett selektivt presstöd och en speciell skatt på tidningsannonser. Detta betecknas av Tidningsutgivareföreningen som utomordentligt anmärkningsvärt. Jag skall be att få instämma i detta omdöme.

Jag vet inte om denna underlåtenhet sammanhänger med vad finansministern sade här i kammaren för en stund sedan, när han talade om den expertis som "till äventyrs" finns här i landet. Man känner väl ändå inom regeringen till att det finns tryckfrihetsrättslig expertis också utanför kanslihuset.

Vidare sade finansministern att det är konstitutionsutskottet som har att ta ställning till grundlagsenligheten. Jag delar helt den meningen. Och när nu regeringen i sina propositioner inte ens försökt göra en analys av de tryckfrihetsrättsliga aspekterna, är det också utomordentligt anmärkningsvärt, att konstitutionsutskottet har avvisat förslag om en närmare belysning av dessa aspekter på de båda propositionerna i form av utlåtanden från särskilda sakkunniga eller i annan form. Jag skall något återkomma till konstitutionsutskottets argumentering senare.

Kombinationen av ett selektivt presstöd och en differentierad annons-skatt leder till en uppdelning av tryckta publikationer av tidningskaraktär i fyra kategorier: 1. tidningar som både får presstöd och drabbas av annonskatt, 2. tidningar som bara får presstöd, 3. tidningar som bara drabbas av annonskatt och 4. tidningar som varken får presstöd eller drabbas av annonskatt.

I enlighet med regeringsformens 86 § anges i 1 kap. 2 § andra stycket i tryckfrihetsförordningen att det inte är tillåtet att hindra tryckning eller utgivning av skrift på grund av skriftens innehåll. I vår mest använda grundlagskommentar görs följande uttalande med anknytning till denna paragraf: "Hindret behöver ej vara absolut, även åtgärd, som verkar väsentligt försvårande eller ekonomiskt förlustbringande är otillåten. En skatt, lagd å vissa publikationer på grund av deras innehåll, som klart försvårar utgivningen, kan exempelvis anses som ett hinder. På liknande sätt torde även positiva ingripanden till stöd för vissa publikationer på grund av deras innehåll kunna erhålla den faktiska karaktären av hinder för konkurrerande publikationer, vilka icke kommit i åtnjutande av stödåtgärderna."

Annonskatten är nu uppenbarligen en ekonomisk pålaga som griper in i och försvårar utgivningen av vissa tidningar och som således redan i sig kan innebära ett hinder i tryckfrihetsförordningens mening.

Som framgår av den citerade kommentaren är emellertid givetvis också en kombination av ett positivt stöd och en skatt ett från tryckfrihetssynpunkt relevant hinder. Så långt har väl saken för de flesta som på allvar

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstödet och
annonsskatt*

tagit upp denna diskussion varit klar, även om jag förvånade mig över att herr Boo i sitt inlägg bestred att man ens i den meningen kunde tala om ett hinder.

Den avgörande frågan vid bedömningen av huruvida detta hinder är grundlagsvidrigt eller inte blir då, om differentieringen av presstödet och annonsskatten är gjord med hänsyn till publikationernas innehåll. Om syftet med ett hinder för utgivning t. ex. är ekonomiska försörjningsskäl, är detta uppenbarligen någonting som inte drabbar tidningarna på grund av deras innehåll och som således inte kan falla under tryckfrihetsförordningens bestämmelser. Lika klart är det att åtgärder som riktar sig mot – jag citerar här professor Fahlbeck – ”för den härskande regimen politiskt misshagliga skrifter” är grundlagsstridiga. Man bör då observera att det här inte behöver vara fråga om något absolut hinder, t. ex. ett förbud, utan att också åtgärder som försvårar arbetsförhållandena för sådana tidningar strider mot grundlagen om de vidtagits på grund av tidningarnas innehåll.

Jag skall be att få citera en av de experter som flera gånger i dag har åberopats, nämligen Björn Kjellin. Jag skall göra det litet utförligare i ett försök att ta in i ett sammanhang vad han anför i fråga om ingripanden med anledning av just publikationernas innehåll. Han säger därom: ”Syftet med åtgärden kan vara sammansatt. Ett huvudsyfte att få in mer pengar i statskassan kan vara förenat med ett sekundärt syfte att en del publikationer, som betraktas som icke önskvärda, skall förkvävas av den höjda skatten. Det är härvid icke möjligt att enbart beakta syftet hos någon bestämd person. Det räcker i detta hänseende icke med sinnets renhet hos t. ex. finansministern för att göra åtgärden oantastlig ur tryckfrihetssynpunkt. Redan möjligheten att i åtgärden kan inläggas ett sekundärt syfte att förkväva vissa publikationer gör åtgärden tivelaktig.

Ur dessa synpunkter kan det icke nog framhållas att man bör undvika alla åtgärder vilkas förenlighet med grundlagen ens kan ifrågasättas. Varje avsteg från en strikt och odiskutabel grundlagstolkning utgör en fara för efterföljd. Varje uppmjukning av skyddet för tryckfriheten är ett farligt exempel, som kan åberopas i framtiden, då striden måhända icke gäller statens skatteinkomster utan försvaret för en fri och demokratisk samhällsordning.”

Detta är, herr talman, verkligen klart besked. Kan någon bestrida att det i de nu föreslagna åtgärderna kan inläggas *möjligheten* att ett syfte är att påverka arbetsförhållandena för regeringskritiska tidningar? Om man vet att liberala och moderata tidningar kommer att få betala drygt 80 procent av annonsskatten och få ca 20 procent av presstödet, är det då möjligt att utesluta att denna konsekvens varit ett bland många syften? Om man beaktar att socialdemokratiska tidningar får 50 procent eller mera av stödet men endast behöver betala 10 procent av skatten, är det då helt otroligt att detta av regeringen har betraktats som en fördel med förslaget – även om det inte varit huvudsyftet? Jag har svårt att tro att någon kan svara ja på de frågorna.

De båda utskotten är mycket kortfattade i sina kommentarer på denna punkt. Konstitutionsutskottets ordförande sade här i morse att utskottet efter enskilda samtal mellan utskottsledamöter och utom-

stående personer och efter enskild läsning fått sådana informationer att inkallandet av tryckfrihetsexperter ansågs onödigt. Jag tycker att konstitutionsutskottets ordförande skall tala om vilka ledamöter som samtalat med vilka personer och vilka resultat som dessa samtal och denna läsning har lett fram till. Därom står nämligen ingenting i konstitutionsutskottets betänkande. KU har en enda mening där man säger att förslagets positiva syfte att vidmakthålla och vidga en fri debatt icke gör dem oförenliga med tryckfrihetsförordningen.

Till detta bör sägas att det alltså inte är tillräckligt att inskränka sig till vad som angivits som huvudsyftet. Ett sätt att bilda sig en mening om vilka olika syften som samverkat till de aktuella förslagen är att jämföra dessa med tidigare, likartade åtgärder och se huruvida dessa är logiskt konsistenta. För att ta ett dagspressen näraliggande område, nämligen etermedia: Har regeringen alltid verkat för att vidga möjligheterna till en fri debatt inom radio och TV? Har regeringen t. ex. försökt befrämja den fria opinionsbildningen genom att upphäva eller begränsa etermonopolet? Vi vet att förhållandet är det motsatta. På detta område har regeringen inte entydigt verkat för mångsidighet och konkurrens. Om man nu inte har gjort det på ett område där man från början haft ett relativt överläge, är det då otänkbart att man på ett annat område – pressen – där man legat i underläge, sökt sig fram till åtgärder som bl. a. skulle minska detta socialdemokraternas opinionsmässiga underläge? Det är ju, som framhållits, tillräckligt att *möjligheten* av ett sådant sammansatt syfte förelegat för att åtgärderna skall vara grundlagsstridiga.

Det faktum att vissa tidningar nu är befriade från mervärdeskatt är inte ett med dagens förslag analogt förhållande. Dagens förslag avser ju ett överförande av medel från vissa tidningsorgan till andra tidningsorgan, där både tagandet och givandet är differentierat med hänsyn till typ av tidning.

Skatteutskottets argumentation är också kortfattad och relativt egenartad. Man hänvisar först till åtgärdens provisoriska karaktär, som om en olaglig åtgärd skulle kunna genomföras under hänvisning till dess korta varaktighet. Därefter polemiserar man mot en motion som begär att vissa veckotidningar skall befrias från annonsskatt. Men i denna polemik bortser man från att hela konstruktionen bakom de föreslagna åtgärderna ju är diskriminatorisk: vissa veckotidningar får stöd -- andra får det inte, veckotidningar får betala en högre skatt än dagstidningar, vissa dagstidningar – bl. a. kvällspressen – är uteslutna från stöd osv. Det är just den här kombinationen av ett selektivt presstöd och en differentierad annonsskatt som i vissa fall blir så klart diskriminatorisk att hela förslagets grundlagsenlighet kunnat ifrågasättas.

Herr talman! Vad jag sagt har blivit ganska utförligt. Det har måst bli det därför att det finns så många punkter i förslagen som ur tryckfrihetsrättsliga synpunkter är diskutabla. Och, för att åter citera en av experterna: ”-- -- man bör undvika alla åtgärder vilkas förenlighet med grundlagen ens kan ifrågasättas.”

Herr PETERSSON i Visby (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tillbakavisar den bevisföring som här förebragts i

fråga om vad jag skulle ha sagt i morse. Jag uttryckte mig inte så som påståtts, utan jag sade att jag själv hade haft samtal. Det finns litteratur om detta som jag har läst, och det har föranlett mig att tala med personer kring dessa frågor för att på det sättet berika mitt eget vetande. Den möjligheten har stått öppen även för andra.

Herr Ahlmark och herr Hernelius ställde tidigare samma fråga som herr Molin. Jag har svarat på den på förmiddagen, men herr Molin lyssnade tydligen inte. Det gäller alltså här en bevisföring som inte är riktig.

Dessutom borde med den ampra kritik som herr Molin nu ger detta förslag, resultatet ha blivit avslag. Men reservationen innebär att man har godtagit förslaget, även om man vill kalla det för provisorium. Var står man egentligen i denna sak? Är det inte fråga om rätt mycket av antaganden utan fakta?

Herr MOLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag lyssnade mycket noga på konstitutionsutskottets ordförande i morse och på det replikskifte som utspann sig då. Men vad jag sade här nyss i mitt anförande var ju att de resultat som dessa samtal och detta litteraturstudium kan ha lett fram till har konstitutionsutskottets majoritet inte redovisat i sitt betänkande. Det finns ingen sammanhängande argumentation som bemöter den anmärkning vi kommer med, nämligen att det är sannolikt att de här förslagen i kombination strider mot grundlagen. Den anmärkningen är ännu inte besvarad.

Får jag sedan bara säga att den linje som folkpartiet här har valt är att gå emot förslaget om annonsskatt. Det är kombinationen av denna annonsskatt och ett selektivt presstöd som med största sannolikhet strider mot grundlagen.

Herr PETERSSON i Visby (s) kort genmäle:

Herr talman! Utskottsmajoriteten har sagt att vi har funnit att det förslag som här föreligger icke strider mot tryckfrihetsförordningen. Det får väl vara tillräckligt. Det påpekades ju här förut att det som anses vara en självklarhet behöver man inte motivera.

Jag har hört sägas att det förekom en radiodebatt i går klockan halv två, där hovrättspresidenten Kjellin framhöll att han inte hade dessa betänkligheter som här anförts. Det svaret vet jag att någon kommer att redovisa här så småningom.

Herr MOLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Sedan det har förts en omfattande debatt där man har plockat fram en mängd argument som talar för att den här kombinationen av en differentierad annonsskatt och ett selektivt presstöd blir så diskriminatorisk till sin karaktär att den utgör ett hinder i tryckfrihetsförordningens mening, så säger konstitutionsutskottets ordförande: Men vi anser inte att dessa argument har bärkraft.

Jag förstår att ni inte anser det, men vi har bara efterlyst ett sakligt bemötande av argumenten. Ta upp argumenten till en debatt, så är det möjligt att vi kan bli övertygade! Men ingen har i sak svarat på de

anmärkningar som vi har fört fram och som finner stöd hos den överväldigande delen av den tryckfrihetsrättsliga expertisen.

Herr PALM (s):

Herr talman! Representanter för de olika partierna har här i dag, utan förbehåll, uttalat sin vilja att främja tryckfriheten i vårt demokratiska samhälle. Det har på det hela taget varit en seriös debatt, om man undantar herr Gösta Bohmans utflykter till officersjuntans Grekland. Bortsett från detta politiska klavertramp, som är ett av denna riksdagssessions största och som befinner sig i nivå med något eller några inlägg från vpk-ledamöter i år, har debatten i pressfrågorna här förts med samma äkta och ibland spelade uppriktighet som när en tidnings nedläggning beklagas i spalterna. För i samma ögonblick dödförklaringen görs fortsätter den hårda kampen för att den egna tidningen skall nå en total dominans i det egna spridningsområdet.

Det förslag som vi nu skall ta ställning till har tvingats fram av annonsörernas nyckelposition. Annonsörerna har i hög grad kunnat avgöra tidningars öde – det fria ordets möjligheter. Detta har sagts vid åtskilliga tillfällen här i dag.

Det finns exempel på hur priset på en storstadstidning satts så lågt – tack vare annonsflödet – att man bara hade att invänta konkurrenternas snara hädanfärd. Det finns också exempel på hur en annan storstadstidning framgångsrikt drivit kampanjer på temat ”koncentrera – dominera – det räcker att annonsera hos oss”.

Jag vill inte moralisera. Här gäller det affärer. Men det är effekterna av denna liberala marknadsekonomi som kan medföra en pressmonopolistisk utveckling och en åsiktsstyrning som finner sin motsvarighet i totalitära stater, och då är det nödvändigt för lagstiftarna att finna vägarna att möta en sådan utveckling.

All makt måste kontrolleras! På det ekonomiska området har allt fler funnit det naturligt att marknadskrafterna måste hållas under viss kontroll, så att fåtalets frihet inte tvingar flertalet till beroende och underkastelse. Från dessa utgångspunkter ter det sig naturligt att de fria marknadskrafterna inte längre får ses som heliga och oåtkomliga. Det är därför, ärade kammarledamöter, som jag uttrycker min sympati för de nu framförda regeringsförslagen.

Villkoren för det fria ordet har starkt förändrats. Nästan alla – med undantag av vänster- och högerextremister – hyllar de liberala frihetstraditionerna på yttrandefrihetens område som har sitt inhemska ursprung i 1830-talets Sverige. John Stuart Mills namn nämndes här under förmiddagens debatt av någon av de liberala företrädarna. Jag väntade på att han skulle fortsätta med att erinra om Adam Smiths betydligt mera lättlästa arbeten, som tankarna ofta leder till när man får se den utveckling som har ägt rum på det här området. Vad som skiljer oss socialdemokrater från de borgerliga är att vi under inga omständigheter kan acceptera ett liberalt låtgåssystem som på det ekonomiska området utgör ett hot mot människornas välfärd och som på yttrandefrihetens område kan bli ett hot mot den demokrati som vi alla vill slå vakt om.

Nr 93

Tisdagen den
25 maj 1971

*Presstöd och
annonskatt*

I den politiska debatten har talats mycket om ekonomisk maktkoncentration och monopolism – men betydligt mindre om den hotande åsiktsmonopolismen.

Det är en känd demokratisk grundsats att alla har frihet att ge ut tidningar. Men hur ser det ut i verkligheten? Fackföreningsrörelsen har satsat många miljoner för att kunna ge ut tidningar och hålla dem vid liv. För andra har däremot tidningsutgivningen givit mångmiljonvinster och toppnoteringar på börser. I bakgrunden ligger annonseringens ekonomiska styreffekter.

Det är också ett tidens tecken att vi är några socialdemokrater som vid årets riksdag motionerat om åsiktsannonsering i den svenska pressen. Detta för att ge möjligheter för avstängda intressegrupper att komma till tals! Vi känner igen problemen i vårt eget land. Vi känner den pressmonopolistiska utvecklingen i USA, och på närmare håll upplever vi tidningsfamiljen Axel Springers makt i Västtyskland.

Springer-koncernen, som är en produkt av den brittiska ockupationsmaktens improvisationer, behärskar i dag 24 procent av Västtysklands dagstidningsupplaga och 80 procent i Västberlin samt en tredjedel av tidskriftsmarknaden, och man har tentaklarna ute i bokförlag, kassettfilmindustrin, grammofonindustrin och TV-programbolag. Man har även placerat en del av mångmiljonvinsterna i hönsierier som producerar 230 miljoner ägg om året! I koncernens grannskap stupar de mindre tidningarna.

Med speciella anställningskontrakt, skyhöga löner och delaktighet i vinsterna avser man att binda journalisterna – tredje statsmakten och det fria ordets förkunnare – till det egna företaget, som synes vara berett att ta emot order från ägaren själv om hur man skall ställa sig i de stora politiska frågorna.

Det är kanhända en vacker dröm för en manchesterliberal – men en fasansfull utveckling för en sann demokrat!

Från Västtyskland känns talesättet igen: Folket har valt Willy Brandt men vem har valt Axel Springer? Liknande frågor kan ställas i vårt eget land. Här hemma talades det en gång om tuppen och räven med anspelning på ägarens inflytande över vad som får sägas i tidningsspalterna. Konklusionen blev att visst får tuppen-redaktören gala, men det är räven-tidningsägaren som avgör hur länge han får gala. Mot den bakgrunden förs en debatt om presstödsfrågan även i Västtyskland. Åsiktsspridningen utvecklas alltmer till storindustrier. Det får vi kanske acceptera. Men om åsiktsfriheten hotas av en monopolistisk utveckling kan detta aldrig accepteras.

Under flera år har utredningsarbetet pågått beträffande maktkoncentrationen inom näringslivet, men mig förefaller maktkoncentrationen inom åsikts- och kulturspridningens område minst lika intressant. Detta är ett uppslag för utredningar, som väl inte moderaterna och folkpartisterna har tänkt sig i de motioner som nu har förts fram vid årets riksdag. Demokratin bygger på det fria åsiktsutbytet, som sammantaget ger en mycket sanningsenlig och verklighetsbetonad beskrivning av den värld som omger oss. Ju fler som tillåtes komma till tals, desto större blir möjligheterna för allmänheten att slippa vilseledas av felaktig informa-

tion. Den saken är vid detta laget en truism.

Mot den bakgrunden har riksdagen också för något år sedan, på tal om pressetiken, förklarat sig acceptera tidningsutgivarnas önskan om självsering, utan att lagstiftningsåtgärder vidtages. Möjligheten att lyckas med dessa ambitioner framstår som en orimlighet i ett samhälle med starkt pressmonopolistiskt inslag.

De som lyhört har följt den senaste tidens kultur- och idédebatt har funnit att det på detta område finns mycket ideologiskt och politiskt sprängstoff. Från journalistorganisationernas sida är man på det klara med att koncentrationen inom pressen är ett hot mot pressfriheten. Detta uttalades tydligt vid Internationella journalistfederationens kongress helt nyligen.

En ny generation är beredd att diskutera många andra intressanta fenomen. De storindustriella familjernas makt har diskuterats; de kultur- och åsiktsindustriellas i betydligt mindre omfattning. Den ärftliga monarkin får allt mindre dragningskraft, men även i tidningsvärlden finns en ärftlig monarki. Förnuft, tolerans och begåvning bland arvtagarna i de enskilda tidningsimperierna kan skifta lika påtagligt som dessa egenskaper genom århundranden har skiftat bland representanter i nationernas kungalängder. Vi har vant oss vid att acceptera olika ägandeformer, men om ett mäktigt åsiktsimperium hotar att helt dominera våra insikter och vår föreställningsvärld är det nödvändigt att åtgärder vidtas som återställer balansen.

Detta framstår i hög grad som ett demokratiskt balansproblem, där socialdemokratin är beredd att från rörelsens demokratiska utgångspunkter gå i spetsen för såväl debatt som praktisk handling. Regeringen borde känna sig nöjd med de lovsånger till den fria pressen som kommit till uttryck från samtliga partier i anslutning till regeringens egna förslag. Visst kan vi ha delade meningar om olika åtgärder som behöver sättas in. Det som skiljer socialdemokraterna och de borgerliga är att socialdemokraterna vill handla snabbare genom praktiska åtgärder i det aktuella läget, medan de borgerliga föreslår ytterligare utredningar, som i vissa avseenden kan innebära förseningar när det gäller att vidta dessa åtgärder.

Konstitutionsutskottet framhåller i sitt utlåtande att presstödet inte bör betraktas som slutgiltigt utformat med det nu framlagda förslaget. Den uppfattningen delar nog alla. Om vi ser tillbaka på de två stora pressutredningar som arbetade på 1960-talet, så måste deras förslag upplevas som temporära dellösningar. Problemen på dessa områden är till sin omfattning så stora att de kan jämföras med de problem som tidigare mött på andra samhällsekonomiska områden.

Av parlamentarikerna kommer det under de närmaste åren att krävas stor uppmärksamhet för att lösa maktbalansproblemen på åsiktsfrihetens område. Det är en del av demokratins problem som ständigt aktualiseras. Det är uppenbart att statsmakterna har ägnat dessa problem alltför liten uppmärksamhet under alltför många år.

När konstitutionsutskottet föreslår att en kommitté tillsätts för att studera effekterna av presstödet, följa utvecklingen och föreslå åtgärder på längre sikt med utgångspunkt i dessa förslag, bör detta ge tillfredsställande möjligheter att angripa pressfrågorna på ett betydligt mera

radikalt sätt än hittills. Vad en framtida reklamskatt kan ge i inkomster till staten vet vi inte mycket om i dag. Det var intressant att höra finansministerns utläggning för en stund sedan på den punkten. När reklamutredningens betänkande överlämnats öppnas möjligheter för debatt. Många skulle uppleva det som en stor besvikelse om inte utredningen föreslog en så kraftig beskattning på reklamen att stora summor skulle kunna lösgöras och tillföras den fria nyhets- och opinionsbildningen.

Vi vet att knappast någon regering önskar en specialdestination av skattemedel. Varje regering vill av helt naturliga skäl ha sin handlingsfrihet obesuren. Viss specialdestination förekommer ändock på stora kostnadskrävande områden, men det finns andra områden som med än större skäl kan göra anspråk på att få inta en särställning. Det borde i hög grad gälla vakthållningen kring de värden som inskrivits i vår grundlag. Jag tänker på möjligheterna att garantera yttrandefriheten – pressfriheten.

Vi är stolta över att tryckfrihetsförordningen är grundlagsfäst, men som jag sagt tidigare upplever vi samtidigt att marknadskrafterna kan sätta den reella tryckfriheten ur spel. Vad vore då naturligare än att vi skapade en fond av reklamskattemedel för att garantera den reella tryckfriheten i vårt land, en specialdestination av reklamskatteinkomster, där dessa för demokratin livsviktiga frågor fick prövas?

Presstöd utgår nu på en rad olika sätt, och ett närbesläktat område är det statliga tidskriftsstödet. Till detta kommer den statliga informationsverksamheten som nu skall introduceras och behovet av en objektiv konsumentupplysning, vilket måste bli en stor angelägenhet mot bakgrunden av det aktuella förslaget att skapa ett statligt konsumentverk. Helt uteslutet vore det väl inte heller att såväl partistödsfrågan som anslagen till Sveriges Radio-TV – för att befria oss från åsiktsmanipulerande kommersiell radio och TV – skulle bli prövade i ett sådant organ.

Ärade kammarledamöter! Jag vet att tanken kan verka ny och kanhända alltför svårsmält radikal för en del i denna kammare, men den överlämnas med varm hand till den kommitté som konstitutionsutskottet föreslår skall tillsättas.

För oss som motionerat om pressutredningar och upplevt flera sådana framstår det som avgörande att det framtida presstödet ytterst kommer att utgöra en garanti för vår åsiktsfrihet. Vi upplever ständigt händelser omkring oss som bekräftar att vi oavbrutet måste uppmärksamma yttrandefrihetens villkor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottsmajoritetens förslag som visar att man finner det angelägnare att vidta konkreta åtgärder än att fördröja frågan genom ytterligare utredningar. Möjligheten att finna nya former på längre sikt förefaller helt garanterad genom den konstruktion som föreslås i utlåtandet.

På förslag av herr tredje vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta den fortsatta överläggningen samt behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan till kl. 19.30.

Tisdagen den
25 maj 1971

Herr TREDJE VICE TALMANNEN yttrade:

Sedan debatten angående presstöd och annonsskatt avslutats återstår mer än 40 förhandsanmälda talare i övriga ärenden på dagens föredragningslista. *Morgondagens sammanträde* inleds med behandling av inrikesutskottets betänkande angående omlokalisering av viss statlig verksamhet. Till debatten i detta ärende är ett stort antal talare anmälda. Frågestunden *torsdagen den 27 maj* begränsas till ungefär en timme, varigenom ett 15-tal frågor kommer att återstå att besvara. Efter frågestunden påbörjas den ekonomiska debatten i anslutning till betänkanden om kompletteringspropositionen m. m. På torsdagens föredragningslista upptas ytterligare ett 10-tal nytillkommande ärenden. Vid plenum *fredagen den 28 maj* kl. 10.00 föreligger – utöver från tidigare sammanträden eventuellt överskjutande ärenden – 17 utskottsbetänkanden, däribland jordbruksutskottets betänkande angående rennäringslag och inrikesutskottets betänkande om anställningsskydd för vissa arbetstagare.

Sammanträdena i dag och på onsdag och torsdag kommer att sluta omkring kl. 24.00. Vid sammanträdet *fredagen den 28 maj* kommer behandlingen av utskottsbetänkanden att avslutas senast omkring kl. 22.00. Därefter besvaras ett antal enkla frågor och interpellationer.

Enligt den ursprungliga tidplanen skulle sammanträdet *tisdagen den 1 juni* vara ett bordläggningsplenum och ta sin början kl. 16.00. Såsom tidigare meddelats kunde sammanträdet komma att börja tidigare om så erfordrades för besvarande av spörsmål. Det har nu befunnits nödvändigt att börja tisdagssammanträdet kl. 10.00.

Om inte samtliga föreliggande utskottsbetänkanden hinner slutbehandlas vid sammanträdet *fredagen den 28 maj* blir tisdagssammanträdet ett arbetsplenum. Det inleds i så fall med besvarande av enkla frågor och interpellationer från kl. 10.00 till omkring kl. 12.00. Därefter följer behandling av kvarstående utskottsbetänkanden, och sammanträdet avslutas med besvarande av ytterligare enkla frågor och interpellationer. Skulle däremot alla på föredragningslistan upptagna ärenden medhinnas *fredagen den 28 maj* blir sammanträdet *tisdagen den 1 juni* enbart ett bordläggningsplenum med fråge- och interpellationssvar. Tisdagssammanträdet tar även i sådant fall sin början kl. 10.00.

§ 7 Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden:

Nr 37 i anledning av 1970 års revisionsutrednings betänkande "Statsrevisionen. Uppgift, organisation och verksamhet" jämte följdmotioner

Nr 38 angående regleringen för budgetåret 1971/72 av till utskottet hänvisade utgifter under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

Finansutskottets betänkanden:

Nr 25 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Nr 26 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1971:108 om fortsatt tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956:236) jämte motioner

Nr 27 i anledning av motioner rörande investeringsfonderna

Nr 28 i anledning av motioner rörande lättnader i kreditrestriktionerna för mindre och medelstora företag

Nr 29 i anledning av motioner om parlamentarisk besparingsutredning m. m.

Nr 30 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1971:115 gjorda framställning rörande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken jämte motioner

Skatteutskottets betänkanden:

Nr 34 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i den indirekta beskattningen jämte motioner

Nr 36 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) jämte motioner

Nr 37 i anledning av motioner om åtgärder vid beskattningen i syfte att främja sparandet

Nr 38 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen (1922:260) om automobilskatt jämte motioner

Nr 40 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1971/72, m. m. jämte motioner

Justitieutskottets betänkanden:

Nr 12 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken, m. m. (ang. inkassokostnader m. m.) jämte motioner

Nr 13 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen (1918:523), m. m. jämte motion

Nr 14 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vapenförordningen (1949:340), m. m. jämte motion

Nr 15 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Försvarsutskottets betänkande:

Nr 15 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Socialutskottets betänkande:

Nr 25 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kulturutskottets betänkanden:

Nr 14 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statligt tidskriftsstöd jämte motioner

Nr 15 i anledning av motioner om ekonomiskt stöd åt fria kristna samfund

Nr 16 i anledning av motion angående radionämnden

Nr 17 i anledning av motion om ökade resurser för Emigrantinstitutet

Nr 18 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Utbildningsutskottets betänkande:

Nr 20 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Nr 93

Tisdagen den
25 maj 1971

Trafikutskottets betänkanden:

Nr 11 angående uppskov med behandlingen av vissa till trafikutskottet hänvisade ärenden

Nr 12 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående körkort och körkortsregistrering jämte motioner

Nr 13 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1965:719) om säkerheten på fartyg

Näringsutskottets betänkanden:

Nr 23 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Nr 24 i anledning av motion angående ifrågasatt förläggning av en skidfabrik till Boden

Nr 25 i anledning av motioner angående de multinationella företagen

§ 8 Anmäldes och bordlades motionen nr 1488 av herr *Hermansson* i Stockholm *m. fl.* i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 117 angående statliga åtgärder inom svensk varvsindustri.

§ 9 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen av

Nr 269 Fru *Eriksson* i Stockholm (s) till herr handelsministern angående handelsförbindelserna med Grekland:

Anser Statsrådet att en inbjudan till en grekisk handelsdelegation att besöka Sverige för att stimulera handelsförbindelserna med Grekland står i överensstämmelse med den svenska utrikespolitiken och Europarådets beslut att utesluta Grekland ur rådet?

Nr 270 Herr *Wijkman* (m) till herr statsministern angående utpressning mot myndighet:

Anser herr Statsministern det vara godtagbart att myndighet faller undan för utpressning under hot om våld?

Nr 271 Herr *Oskarson* (m) till herr försvarsministern angående viss destruktiv verksamhet inom försvarsmakten:

Vilka åtgärder avser herr Statsrådet vidtaga mot den destruktiva verksamhet som alltmera öppet bedrives av vissa grupper värnpliktiga inom försvarsmakten?

§ 10 Kammaren åtskildes kl. 17.06.

In fidem

BENGT LAMBE

/Solveig Gemert